

Sehemu ya Vijana wanaoshiriki programu maalum ya Atamizi kwa upande wa sekta ya Uvuvi kituo cha SAMEKI mkoani Mwanza wakivua samaki waliopo kwenye moja ya mabwawa yaliyopo kituoni hapo.

Lori la mdau likipakia marobota ya nyasi kavu (aina ya Cenchrus) yaliyonumuliwa kutoka TALIRI Mpwapwa

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**HOTUBA YA MHESHIMIWA ABDALLAH
HAMIS ULEGA (MB) WAZIRI WA MIFUGO NA
UVUVI, AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO
NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA FEDHA YA WIZARA YA MIFUGO NA
UVUVI KWA MWAKA 2023/2024**

Sehemu ya Vijana wanaoshiriki programu maalum ya Atamizi kwa upande wa sekta ya Mifugo wakiwa na ng'ombe wanaowanepesha kwenye Shamba la Mabuki lililopo Misungwi Mkoani Mwanza.

Miongoni mwa matunda ya ziara ya Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwenye nchi za falme za kiarabu ni ongezeko la mauzo ya biashara ya nyama kupitia fainali za kombe la Dunia zilizofanyika nchini Qatar.

Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan akiagana na mgeni wake Waziri wa Mambo ya Nje ya Saudi Arabia Mhe. Faisal Bin Farhan Al Saud mara baada ya mazungumzo yao Ikulu Jijini Dar es Salaam yakiwemo ya kukuzi sekta za mifugo na uvuvi.

Vijana wakiwa katika Kituo Atamizi kilichopo Mabuki, Mwanza kwa ajili ya unenepeshaji wa ng'ombe ili kuongeza upatikanaji wa malighafi katika viwanda vya kuchakata nyama kwa ajili ya soko la ndani na nje ya nchi

Watatu kutoka kushoto ni Mhe. Philip Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania akipewa maelezo na Mhe. Abdallah H. Ulega (Mb) Waziri wa Mifugo na Uvuvi wakati alipotembelea kituo Atamizi cha Mabuki kilichopo Mkoani Mwanza tarehe Aprili 12, 2023.

Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mhe. Dkt. Tulia Ackson Mwansasu (Mb), Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania wakipata maelezo ya namna Wizara inavyoboresha vituo vya ukuzaji viumbe maji. (03.08.2022),

**HOTUBA YA MHESHIMIWA ABDALLAH HAMIS
ULEGA (MB) WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI,
AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA FEDHA YA WIZARA YA MIFUGO
NA UVUVI KWA MWAKA 2023/2024**

Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mheshimiwa Dkt. Philip Isidor Mpango
Makamu wa Rais

Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb)
Waziri Mkuu

Mhe. Abdallah Hamis Ulega (Mb)
Waziri wa Mifugo na Uvuvi

Mhe. David Ernest Silinde (Mb)
Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi

Prof. Riziki S. Shemdoe
Katibu Mkuu

Dkt. Daniel E. Mushi
Naibu Katibu Mkuu (Mifugo)

Bi. Agnes K. Meena
**Naibu Katibu Mkuu
(Uvuvi)**

YALIYOMO

ORODHA YA VIELELEZO	VI
ORODHA YA VIAMBATISHO	VII
VIFUPISHO VYA MANENO	XI
A. UTANGULIZI.....	1
B. SEKTA YA MIFUGO (FUNGU 99)	5
UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2022/2023	5
Maeneo ya Kipaumbele katika Mwaka 2022/2023	5
Makusanyo ya Maduhuli.....	6
Fedha zilizoidhinishwa kwa Ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo 2022/2023	6
Matumizi ya Bajeti ya Kawaida na Maendeleo	7
Hali Halisi ya Sekta ya Mifugo	7
Marekebisho ya Sera, Sheria na Kanuni Katika Sekta ya Mifugo	12
Uzalishaji wa Mifugo na Masoko	14
<i>Huduma ya Uhimilishaji</i>	14
<i>Ugawaji wa Madume ya Mbegu</i>	15
<i>Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba.....</i>	15
<i>Uzalishaji wa Kuku wa Nyama na Mayai.....</i>	16
<i>Uzalishaji wa Nguruwe</i>	17

Biashara ya Mifugo na Mazao yake	17
<i>Biashara ya Mifugo</i>	17
<i>Tasnia ya Ngozi</i>	18
Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Mifugo .	21
<i>Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo</i>	21
Huduma ya Afya ya Mifugo.....	28
<i>Udhibiti wa Magonjwa ya Mifugo</i>	28
Baraza la Veterinari Tanzania	32
Taasisi Zilizochini ya Sekta ya Mifugo	38
<i>Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)</i>	38
<i>Bodi ya Nyama Tanzania</i>	39
<i>Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB)</i>	42
<i>Wakala ya Maabara Ya Veterinari Tanzania</i>	45
Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI).....	47
<i>Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)</i>	49
MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA	
2023/2024	52
Tasnia ya Ngozi	57
Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya	
Mifugo	58
TAASISI ZILIZO CHINI YA SEKTA YA MIFUGO	62

<i>Baraza la Veterinari Tanzania</i>	62
<i>Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania</i>	63
<i>Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)</i>	64
<i>Bodi ya Nyama Tanzania</i>	65
<i>Bodi ya Maziwa Tanzania</i>	66
<i>Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)</i>	67
<i>Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)</i>	68
C. SEKTA YA UVUVI (FUNGU 64)	68
Hali ya Sekta ya Uvuvi.....	68
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2022/2023	72
Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023	72
UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU KATIKA MWAKA 2022/2023	75
Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi	77
Usimamizi na Udhibiti wa Rasilimali za Uvuvi	79
Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi ..	82
Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu.....	84
Ukuzaji Viumbe Maji	86

Huduma za Ugani wa Uvuvi	89
Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania – TAFIRI.....	91
Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu	96
MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI.....	98
CHANGAMOTO ZA SEKTA YA UVUVI	102
MAENEO YA VIPAUMBELE KATIKA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA 2023/2024.....	104
Uthibiti wa Ubora na usalama wa mazao ya uvuvi .	110
Ukuzaji viumbe maji.....	112
Huduma za ugani wa Uvuvi na Ukuzaji viumbe maji	113
Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (DSFA)	116
Utekelezaji kwa mwaka 2022/2023	123
Dawati la Sekta Binafsi la Wizara	123
Utawala Bora, Jinsia na UKIMWI.....	128
Teknolojia ya Habari na Mawasiliano.....	130
Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi.....	133
Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa.....	135
Gawio la Serikali katika Sekta za Mifugo na Uvuvi.	138

E: HITIMISHO	139
F. MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024	145
Fungu 99: Sekta ya Mifugo.....	145
VIAMBATISHO	147

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1: Uzalishaji Wa Nyama Nchini, 2022/2023	9
Kielelezo Na. 2: Uagizaji Na Mauzo Ya Nyama Nje Ya Nchi.....	41
Kielelezo Na. 3: Hosteli Za Lita Mpwapwa Na Morogoro	50
Kielelezo Na. 4: Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 hadi Aprili, 2023	73
Kielelezo Na. 5: Ulinganifu wa Uzalishaji wa Samaki kwa Kipindi cha Julai hadi Aprili 2021/2022 na 2022/2023	78

ORODHA YA VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 1:	Idadi ya Mifugo	147
Kiambatisho Na. 2:	Uzalishaji wa Mazao ya Mifugo Kuanzia Mwaka 2014/2015 Hadi 2022/2023	148
Kiambatisho Na. 3:	Hali ya Viwanda vya Usindikaji Maziwa Tanzania 2020/2021- 2022/2023	149
Kiambatisho Na. 4:	Mashamba ya Kuku Wazazi	157
Kiambatisho Na. 5:	Orodha ya Vituo vya Kutotoleshea Vifaranga.....	159
Kiambatisho Na. 6:	Taarifa ya Uhimilishaji Nchini Hadi Machi 2023	161
Kiambatisho Na. 7:	Uwezo wa Viwanda Vinavyozalisha Bidhaa za Ngozi Vilivyopo 2023	163
Kiambatisho Na. 8:	Maeneo ya Malisho Yaliyotengwa kuanzia Mwaka 2015 hadi 31 Machi, 2023.....	164
Kiambatisho Na. 9:	Maeneo ya Malisho Yaliyotengwa na Utangazwa kwenye Gazeti la Serikali G.Na.597 la Tarehe 07/10/2022	193

Kiambatisho Na. 10: Viwanda vya Kuzalisha Vyakula vya Mifugo na Rasilimali za Vyakula vya Mifugo Yaliyopo Mwaka 2022/2023	197
Kiambatisho Na. 11: Orodha ya Maeneo (Maduka) Ya Kuuzia Vyakula vya Mifugo na Rasilimali za Vyakula vya Mifugo Yaliyopo Mwaka 2022/2023	209
Kiambatisho Na. 12: Migogoro Iliyotatuliwa Kati ya Wafugaji na Watumiaji Wengine wa Ardhi.....	225
Kiambatisho Na. 13: Magonjwa 13 ya Mifugo Ya Kipaumbele Nchini Tanzania	232
Kiambatisho Na. 14: Majosho Yaliyojengwa katika Mwaka 2022/2023	233
Kiambatisho Na. 15: Mifugo Iliyougua na Iliyokufa.....	236
Kiambatisho Na. 16: Vituo vya Mafunzo ya Uanagenzi...	237
Kiambatisho Na.17: Orodha ya Shule Zinazoshiriki Mpango ya Unywaji Maziwa Shuleni kwa Kipindi Cha Kuanzia Julai 2022 Hadi Machi, 2023.....	240
Kiambatisho Na. 18: Uvunaji wa Samaki na Nguvu ya Uvuvi Hadi Aprili, 2023	248

Kiambatisho Na. 19: Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki 2022/2023.....	249
Kiambatisho Na. 20: Upatikanaji wa Chakula cha Samaki wa Kufugwa Nchini Mwaka 2022/2023	252
Kiambatisho Na. 21: Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023 Hadi Aprili, 2023.....	254
Kiambatisho Na. 22: Matokeo ya Kazi ya Ulinzi na Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Hadi Mwezi Machi, 2023	254
Kiambatisho Na. 23: Mauzo ya Samaki na Mazao ya Uvuvi Kwenda Nje ya Nchi Hadi Aprili, 2023	256
Kiambatisho Na. 24: Ulinganifu wa Uingizaji wa Samaki Kutoka Nje ya Nchi kwa Mwaka 2021/2022 Na 2022/2023 Hadi Aprili 2023	259
Kiambatisho Na. 25: Mgawanyo wa Boti Katika Maziwa na Bahari Kikanda	260
Kiambatisho Na. 26: Hali ya Utendaji wa Viwanda vya Kuchakata Mazao ya Uvuvi Nchini.....	261

Kiambatisho Na. 27: Gawio Lililotolewa Serikalini
kutoka katika Taasisi za Wizara
ya Mifugo na Uvuvi Mwaka
2022/2023 267

Kiambatisho Na. 28: Makusanyo ya Maduhuli
mwaka 2022/2023 hadi
Aprili, 2023268

VIFUPISHO VYA MANENO

ACGG	African Chicken Genetic Gains
ADGG	African Dairy Genetic Gains
AFDP	Agriculture and Fisheries Development Programme
AIS	Automatic Identification System
ANSAF	Agriculture non – state Actors Forum
ASARECA	The Association for Strengthening Agricultural Research in Eastern and Central Africa
ASDP	Agricultural Sector Development Programme
ASPIRES	Agriculture Sector Policy and Institutional Reforms Strengthening
AU/IBAR	African Union Inter-African Bureau for Animal Resources
BBSRC	Biotechnology and Biological Sciences Research Council
BMGF	Bill and Melinda Gates Foundation
BMUs	Beach Management Units
BRAC	Building Resources Across Communities
CBPP	Contegous Bovine Pleuropneumonia
CCPP	Contegous Caprine Pleuropneumonia
CFMA	Collaborative Fisheries Management Areas
CIAT	International Center for Tropical Agriculture
COSTECH	Commission for Science and Technology

CSA	Climart Smart Agriculture
DANIDA	Danish International Development Agency
DfID	Department for International Development, UK
DIDES	Dodoma Institute of Development and Entrepreneurship Studies
DSFA	Deep Sea Fishing Authority
e- CAS	Electronic Catch Assessment Survey
EA	Environmental Audit
EAC	East African Community
EADD	East Africa Dairy Development
EBARR	Ecosystem Based Adaptation for Rural Resilience
EEZ	Exclusive Economic Zone
eGA	Electronic Government Authority
EIA	Environmental Impact Assessment
EPA	Economic Partnership Agreement
EPZA	Export Processing Zones Authority
ESDP	Economic and Social Development Programme
EU	European Union
FADs	Fish Aggregating Devices
FAO	Food and Agriculture Organization of United Nation
FETA	Fisheries Education and Training Agency
FIS	Fisheries Information System
GCLA	Government Chemist Laboratory Authority

GIS	Geographical Information System
GN	Government Notice
GTZ	German Technical Cooperation Agency
HCMIS	Human Capital Management Information System
HPT	Heifer Project Tanzania
IAEA	International Atomic Energy Agency
ICT	Information Communication Technology
IFAD	International Fund for Agricultural Development
ILC	International Land Coalition
ILO	International Labor Organization
ILRI	International Livestock Research Institute
IMET	Integrated Management Effectiveness Tool
IMO	International Marine Organization
IOC	Intergovernmental Oceanographic Commission
IORA	Indian Ocean Rim Association
IOTC	Indian Ocean Tuna Commission
IRDP	Intergraded Rural Development Project
ISO/IEC	International Standards Organization/International Electrotechnical Commission
ISS	Institute of Social Studies
IWC	International Whaling Commission
JICA	Japan International Cooperation Agency
JTFCA	Japan Tuna Fisheries Cooperative Association

LGC	Laboratory of Government Chemistry
LITA	Livestock Training Agency
LMU	Livestock Multiplication Unit
LTA	Lake Tanganyika Authority
LVFO	Lake Victoria Fisheries Organization
MATT	Multi – Agency Task Team
MCU	Maziwa Cooperative Union
MIS	Management Information System
MOET	Multiple Ovulation and Embryo Transfer
MOF	Ministry of Ocean and Fisheries - South Korea
MoU	Memorandum of Understanding
MPRU	Marine Park and Reserve Unit
MSC	Marine Stewardship Council
NADSP	National Aquaculture Development Strategic Plan
NAFIRRI	National Fisheries Resource Research Institute – Uganda
NAIC	National Artificial Insemination Center
NARCO	National Ranching Company
NBS	National Bureau of Statistics
NECAI	National Egyptian Company for Africa Investment
NEMC	National Environment Management Council
NIC	National Insurance Corporation
NMATT	National Malt – Agency Task Team
NMB	National Microfinance Bank
NORAD	Norwegian Agency for Development

	Cooperation
NQCSSES	National Quality Control Sample Exchange Scheme
NSSF	National Social Security Fund
OC	Other Charges
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OFCF	Overseas Fisheries Cooperation Foundation of Japan
OFMP	Octopus Fishery Management Plan
OIE	World Organization for Animal Health
OPRAS	Open Performance Review and Appraisal System
OSNP	Operation Save Nile Perch
PAC	Public Accounts Committee
PAID	Private Partnership for Artificial Insemination Delivery Project
PASS	Private Agricultural Sector Support
PE	Personnel Emoluments
PFZs	Potential Fishing Zones
PRM	Participatory Rangeland Management Plan
PTA	Proficiency Testing Australia
RAS	Recirculation Aquaculture System
SACCOS	Savings and Credit Cooperative Societies
SADC	Southern Africa Development Cooperation
SADCAS	Southern Africa Development Community Accreditation Services
SADCMET	Southern Africa Development Cooperation

	Measurement Traceability
SAGCOT	Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania
SDC	Swiss Agency for Development and Cooperation
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
SMT	Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania
SMZ	Serikali ya Mapinduzi Zanzibar
SRMP	Sustainable Range Management Project
STCW – F	Standards of Training, Certification, and Watch Keeping for Fishing Vessel
SUA	Sokoine University of Agriculture
SWIOFC	Southwest Indian Ocean Fisheries Commission
SWIOFish	South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth
TADB	Tanzania Agricultural Development Bank
TAEC	Tanzania Atomic Energy Commission
TAFIRI	Tanzania Fisheries Research Institute
TAFICO	Tanzania Fisheries Cooperation
TALIRI	Tanzania Livestock Research Institute
TANROADS	Tanzania National Roads Agency
TAPIFA	Tanzania Association of Pig Farmers
TASAC	Tanzania Shipping Agencies Corporation
TAUSI	Mfumo wa Mapato ya Ndani wa Mamlaka za Serikali za Mitaa

TBA	Tanzania Building Agency
TBS	Tanzania Bureau of Standards
TCP	Transmission Control Protocol
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TFDA	Tanzania Food and Drugs Authority
TIB	TIB Development Bank
TIC	Tanzania Investment Centre
TLMP	Tanzania Livestock Master Plan
TOT	Training of Trainers
TPB	Tanzania Postal Bank
TPSF	Tanzania Private Sector Foundation
TPW	Tanzania People and Wildlife
TRA	Tanzania Revenue Authority
TVI	Tanzania Vaccine Institute
TVLA	Tanzania Veterinary Laboratory Agency
UCRT	Ujamaa Community Resource Team
UKIMWI	Upungufu wa Kinga Mwilini
UNDP	United Nations Development Programme
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
URT	United Republic of Tanzania
USAID	United States Agency for International Development
VICOBA	Village Community Bank
VMS	Vessel Monitoring System
VVU	Virusi vya Ukimwi
WB	World Bank
WHO	World Health Organization
WIOMSA	Western Indian Ocean Marine Science

	Association
WSPA	World Society for Protection of Animals
WTO	World Trade Organization
WWF	World Wildlife Fund
ZAFICO	Zanzibar Fisheries Company
ZIPA	Zanzibar Investment Promotion Authority

**HOTUBA YA MHESHIMIWA ABDALLAH HAMIS
ULEGA (MB) WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA
MATUMIZI YA FEDHA YA WIZARA YA
MIFUGO NA UVUVI KWA
MWAKA 2023/2024**

A. UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, kufuatia taarifa iliyowasilishwa leo ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo iliyochambua Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99 – Mifugo na Fungu 64 – Uvuvi); Naomba sasa kutoa hoja kwamba Bunge lako Tukufu lipokee, lijadili na kupitisha taarifa ya utekelezaji wa Bajeti kwa mwaka 2022/2023 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha ya mwaka 2023/2024 kwa Fungu 99 – Mifugo na Fungu 64 – Uvuvi.

2. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote namshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwa kunijalia afya njema na kuniwezesha kusimama mbele ya Bunge lako Tukufu kuwasilisha hotuba yangu ya kwanza siku ya leo. Aidha, kwa namna ya pekee napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuniamini na kunateua kuwa Waziri wa Mifugo na Uvuvi na kumteua **Mhe. David Ernest Silinde** (Mb) kuwa Naibu Waziri, tunaahidi

kutumia uwezo wetu wote kutekeleza wajibu wetu kwa ufanisi na uadilifu na kuhakikisha rasilimali za mifugo na uvuvi zinasimamiwa na kutumika kikamilifu ili kuchangia mapinduzi ya uchumi wa nchi yetu.

3. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia kutumia nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa umahiri wake mkubwa anaouonesha katika kuiongoza nchi yetu na kuifanya iendelee kupiga hatua kubwa za maendeleo ya kiuchumi, kijamii, kisiasa na kuaminika Kimataifa. Pia nimpongeze **Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango**, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa namna anavyoshirikiana na Mheshimiwa Rais kuwaletea maendeleo watanzania. Wizara ya Mifugo na Uvuvi tunaahidi kuendelea kuwaunga mkono na kutekeleza dira, miongozo na maelekezo wanayoyatoa katika kuwatumikia wananchi hususan wafugaji, wavuvi, wachakataji, wasindikaji na wafanyabiashara wa mifugo na samaki na mazao yake kwa maslahi mapana ya nchi yetu. Nitumie nafasi hii kuwaombea viongozi wetu kwa Mwenyezi Mungu, wawe na afya njema, na aendelee kuwapa hekima na busara katika kuiongoza nchi yetu. Vilevile, nampongeza **Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi**, Rais wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kwa kuendelea na usimamizi mahiri wa shughuli za maendeleo katika Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar.

4. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutumia nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb)**, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mbunge wa Jimbo la Ruangwa kwa kazi nzuri ya uratibu na usimamizi wa shughuli za Serikali. Pia, namshukuru na kumpongeza, kwa hotuba yake nzuri ambayo imebainisha malengo na kazi zitakazotekelezwa na Serikali kwa mwaka 2023/2024. Wizara ya Mifugo na Uvuvi ipo tayari kutekeleza malengo hayo ili kuwaletea maendeleo wananchi na kukuza uchumi wa Taifa letu.

5. **Mheshimiwa Spika**, napenda kukupongeza wewe binafsi na **Mheshimiwa** Naibu Spika, kwa kuendelea kuliongoza Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Ni wazi kuwa chini ya uongozi wenu Bunge letu la 12 limeendelea kuwa mahiri zaidi katika kuisimamia na kuishauri Serikali na hivyo kuongeza ufanisi katika kusimamia rasilimali za umma na kuwatumikia wananchi. Aidha, napenda kuwapongeza wenyeviti wa kamati mbalimbali za Bunge kwa kuteuliwa kuongoza kamati hizo.

6. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya pekee napenda kumpongeza Mhe. **David Mwakiposa Kihenzile (Mb)** kwa kuteuliwa kuwa Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo, **Mhe. Mariam Ditopile Mzuzuri (Mb)** kuwa Makamu Mwenyekiti na Waheshimiwa Wabunge wote walioteuliwa kuwa

Wajumbe wa Kamati, tunaahidi kuwapa ushirikiano katika kutekeleza majukumu yao ya usimamizi wa Sekta za Mifugo na Uvuvi. Pia, natoa shukran za dhati kwa Kamati kwa maelekezo na ushauri wao mzuri walioutoa wakati wa kupitia Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka 2022/2023 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha kwa mwaka 2023/2024. Napenda kulihakikishia Bunge lako Tukufu kwamba Wizara yangu itaendelea kuzingatia ushauri, mapendekezo na maoni ya Kamati na yale yatakayotolewa na Bunge lako Tukufu.

7. ***Mheshimiwa Spika***, namshukuru Katibu Mkuu wa Wizara **Prof. Riziki Silas Shemdoe** na Naibu Makatibu Wakuu **Dkt. Daniel Elius Mushi** (Mifugo) na **Bi. Agnes Kisaka Meena** (Uvuvi) kwa kuwa viungo muhimu kati yangu na watumishi na kuniwezesha kutekeleza majukumu ya Wizara kwa ufanisi. Kipekee, ninawashukuru kwa dhati na kuwapongeza watumishi wote wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa kazi nzuri wanayofanya katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi nchini.

8. ***Mheshimiwa Spika***, naomba kuwashukuru wananchi wa Jimbo la Mkuranga, kwa ushirikiano wanaoendelea kunipa katika kuwawakilisha na kuwatumikia katika Bunge hili Tukufu pamoja na kutekeleza shughuli mbalimbali za maendeleo katika Jimbo.

9. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya kipekee napenda kuishukuru familia yangu hususan Mke wangu kipenzi Bi. Mariam Abdallah Ibrahim na watoto wangu kwa kunivumilia na kunitia moyo katika utekelezaji wa majukumu yangu.

10. **Mheshimiwa Spika**, baada ya maelezo ya utangulizi, naomba sasa kuwasilisha taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Mwaka 2022/2023 na Mpango wa Bajeti ya Wizara Mwaka 2023/2024 kwa fungu 99 - Mifugo na Fungu 64 - Uvuvi.

B. SEKTA YA MIFUGO (FUNGU 99)

UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2022/2023

Maeneo ya Kipaumbele katika Mwaka 2022/2023

11. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara ilianza kutekeleza Mpango wa Mabadiliko ya Sekta ya Mifugo ili kuchangia ipasavyo katika ukuaji wa uchumi na Pato la Taifa, na kupunguza umaskini. Maeneo ya kipaumbele yaliyozingatiwa yalikuwa: **kuimarisha huduma za maji, malisho na vyakula vya mifugo; kuwezesha upatikanaji wa mbegu bora za mifugo; kuimarisha afya ya mifugo; kuboresha huduma za ugani; kuimarisha huduma za utafiti na mafunzo ya taaluma za mifugo; kuimarisha masoko; na kuwezesha uongezaji thamani mazao ya mifugo.**

Makusanyo ya Maduhuli

12. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara kupitia Fungu **99** ilitarajia kukusanya kiasi cha shilingi **40,100,000,000**. Hadi kufikia tarehe Aprili 30, 2023 kiasi cha shilingi **19,932,373,759.75** kimekusanywa sawa na **asilimia 49.71** ya lengo la makusanyo kwa mwaka (Kiambatisho Na. 28). Upungufu huu umechangiwa na ukame ulioathiri mifugo, pamoja na kuondolewa kwa baadhi ya tozo katika Kanuni za Magonjwa ya Wanyama (Udhibiti wa Usafirishaji wa Mifugo na Mazao yake) za mwaka 2022 iliyorekebisha tozo ya minada, na Kanuni za Tasnia ya Nyama za mwaka 2011; ili kuhamasisha biashara ya mifugo nchini.

Fedha zilizoidhinishwa kwa Ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo 2022/2023

13. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya matumizi ya Wizara kupitia Fungu 99 ilikuwa jumla ya Shilingi **92,050,824,000**. Kati ya fedha hizo Shilingi **21,336,097,000** zilikuwa kwa ajili ya mishahara na Shilingi **23,983,679,000** matumizi mengineyo. Aidha, Shilingi **46,731,048,000** sawa na **asilimia 51** zilikuwa kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo ambapo Shilingi **46,592,173,000** zilikuwa fedha za ndani na Shilingi **138,875,000** fedha za nje.

Matumizi ya Bajeti ya Kawaida na Maendeleo

14. **Mheshimiwa Spika**, Katika bajeti ya Shilingi **45,319,776,000** zilizotengwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida kiasi cha Shilingi **29,621,661,107.24** sawa na **asilimia 65.36** kimepokelewa na kutumika hadi kufikia mwezi Machi, 2023. Kati ya fedha hizo, Shilingi **15,418,770,053.26** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara (PE) na Shilingi **14,202,891,053.98** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC).

15. **Mheshimiwa Spika**, Katika bajeti ya Shilingi **46,731,048,000** zilizotengwa kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo jumla ya Shilingi **27,190,813,815.35** sawa na **asilimia 58.36** zimepokelewa na kutumika hadi kufikia mwezi Machi, 2023. Kati ya fedha hizo Shilingi **27,083,938,815.35** ni fedha za ndani na Shilingi **106,875,000** ni fedha za nje.

Hali Halisi ya Sekta ya Mifugo

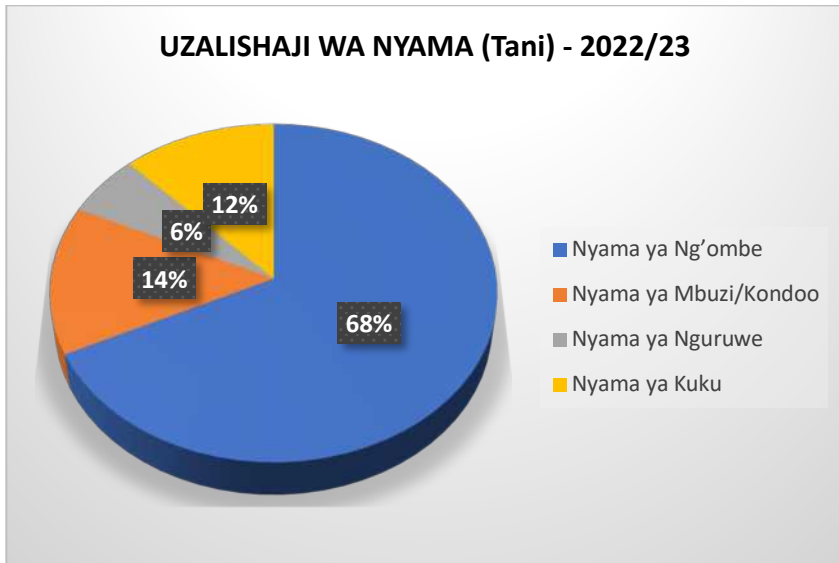
16. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, idadi ya mifugo nchini imeongezeka kutoka ng'ombe **milioni 35.3** hadi ng'ombe **milioni 36.6**, mbuzi kutoka **milioni 25.6** hadi **milioni 26.6** na kondoo kutoka **milioni 8.5** hadi **milioni 9.1**. Pia, kuku wameongezeka kutoka **milioni 92.8** hadi **milioni 97.9** ambapo kuku wa asili wameongezeka

kutoka **milioni 42.7** hadi **milioni 45.1**, kuku wa kisasa kutoka **milioni 50.1** hadi **milioni 52.8** na nguruwe kutoka **milioni 3.4** hadi **milioni 3.7** (**Kiambatisho Na. 1**) . Aidha, ukuaji wa Sekta ya Mifugo kwa mwaka 2021 umefikia **asilimia 5.0** na kuchangia **asilimia 7.0** kwenye Pato la Taifa.

17. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 ng'ombe **2,218,293** na mbuzi/kondoo **2,121,187** wenye thamani ya Shilingi trilioni **1.7** waliuzwa katika minada mbalimbali hapa nchini ikilinganishwa na ng'ombe **2,194,937**; mbuzi/kondoo **1,782,010** wenye thamani ya Shilingi trilioni **1.5** waliouzwa katika mwaka 2021/2022.

18. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa nyama umeongezeka kwa asilimia **4.3** kutoka tani **769,966.7** mwaka 2021/2022 hadi tani **803,264.3** mwaka 2022/2023 (**Kiambatisho Na. 2**). Kati ya hizo, tani **544,983.8** ni za nyama ya ng'ombe; tani **113,781.8** za nyama ya mbuzi na kondoo; tani **96,915.6** za nyama ya kuku na tani **47,583.1** za nyama ya nguruwe. Ongezeko hilo limechangiwa na wafugaji kuhamasika kuvuna mifugo yao na kukua kwa soko la nyama la ndani na nje ya nchi. Aidha, uzalishaji wa nyama ya ng'ombe uliongoza, ukifuatiwa na nyama ya mbuzi na kondoo, kuku na nguruwe kama inavyoonekana kwenye **Kielelezo Na.1**.

Kielelezo Na. 1: Uzalishaji Wa Nyama Nchini, 2022/2023

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi.

19. ***Mheshimiwa Spika***, katika asilimia **35** ya kaya za watanzania wanaojishughulisha na kilimo, kati yao asilimia **39.3** wanafuga ng'ombe, asilimia **36.2** wanafuga mbuzi, asilimia **13.5** wanafuga kondoo na asilimia **10.9** wanafuga nguruwe. Aidha, asilimia **55.4** ya kaya hizo pia hujishughulisha na ufugaji wa kuku (2019/2020 NSCA).

20. ***Mheshimiwa Spika***, Uzalishaji wa maziwa umeongezeka kutoka lita **bilioni 3.4** mwaka 2021/2022 hadi kufikia lita **bilioni 3.6** mwaka 2022/2023 sawa na ongezeko la asilimia **5**. Vipande vya ngozi

milioni **14.1** vimezalishwa mwaka 2022/2023 ikilinganishwa na vipande milioni **13.6** vilivyozalishwa mwaka 2021/2022. Uzalishaji wa mayai umeongezeka kutoka mayai **bilioni 4.9** mwaka 2021/2022 hadi **bilioni 5.5** mwaka 2022/2023 sawa na ongezeko la asilimia **12.2**.

21. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa mayai umeongezeka kutoka mayai **bilioni 4.9** mwaka 2021/2022 hadi mayai **bilioni 5.5** mwaka 2022/2023 sawa na ongezeko la asilimia **12.2** (**Kiambatisho Na. 2**). Ongezeko hilo limesababishwa na kuimarika kwa vituo **28** vya kutotolesha vifaranga vya kuku vilivyopo nchini, mashamba **25** ya kuku wazazi, kuongezeka kwa ufugaji wa kuku wa mayai na hatua mbalimabli ambazo zimeendelea kuchukuliwa za kudhibiti uingizaji holela wa vifaranga kutoka nje ya nchi.

22. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa maziwa umeongezeka kutoka lita bilioni **3.4** mwaka 2021/2022 hadi lita bilioni **3.6** mwaka 2022/2023 sawa na ongezeko la asilimia **5**, ambapo kati ya hizo, lita bilioni **2.4** zilitoka kwa ng'ombe wa asili na lita bilioni **1.2** zilitoka kwa ng'ombe wa maziwa (**Kiambatisho Na. 2**). Aidha, kati ya ng'ombe milioni **36.6** waliopo nchini, ng'ombe wa maziwa ni milioni **1.3**.

23. **Mheshimiwa Spika**, vituo vya kukusanyia maziwa vimeongezeka kutoka **238** mwaka 2021/2022 vilivyokuwa vikikusanya lita milioni

64.8 kwa mwaka hadi kufikia vituo **246** mwaka 2022/2023 ambavyo vinakusanya takriban lita milioni **68.7** kwa mwaka. Aidha, viwanda vya kusindika maziwa vimeongezeka kutoka **105** mwaka 2021/2022 vilivyokuwa vinasindika lita milioni **77.6** kwa mwaka hadi kufikia **152** mwaka 2022/2023 vinavyosindika lita milioni **77.3** kwa mwaka. Viwanda **47** vilivyoongezeka vina uwezo wa kusindika maziwa kati ya lita **100** hadi **1,000** kwa siku (**Kiambatisho Na. 3**). Pia, katika kukidhi mahitaji ya soko la maziwa, vibali **605** vya kuingiza maziwa kutoka nje ya nchi vyenye jumla ya lita milioni **11.6** zenye thamani ya shilingi **22,765,482,217.50** vilitolewa. Aidha, TDB (TDB) imeendelea kusimamia, kuratibu na kuendeleza tasnia ya maziwa nchini ambapo jumla ya wafanyabiashara **374** walikaguliwa katika mikoa ya Mwanza, Dodoma, Songwe, Arusha, Kilimanjaro na Dar es Salaam.

24. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 jumla ya vipande vya ngozi milioni **14.1** (ng'ombe milioni **4.4**, mbuzi milioni **7.2** na kondoo milioni **2.5**) vyenye thamani ya Shilingi **bilioni 31.1** vimezalishwa ikilinganishwa na vipande milioni **13.6** (ng'ombe milioni **4.2**, mbuzi milioni **6.9** na kondoo milioni **2.5**) vyenye thamani ya Shilingi **bilioni 28.5** vilivyozalishwa mwaka 2021/2022. Ongezeko hilo la uzalishaji wa vipande vya ngozi limechangiwa na wafugaji kuongeza uelewa kuhusu ufugaji wa kisasa na kibiashara wenye kuhamasisha uvunaji wa mifugo kwa wakati kwa

ajili ya soko la ndani na nje pamoja na mafunzo yanayoendelea kutolewa kwa wachunaji na wawanga madaraja ya ngozi.

25. **Mheshimiwa Spika**, kwa mwaka 2022/2023, Mashamba ya kuku wazazi nchini yameongezeka kutoka **24** hadi **25 (Kiambatisho Na.4)** yakiwa na uwezo wa kutunza zaidi ya kuku wazazi **1,400,000**. Aidha, kwa sasa kuna jumla ya vituo **28** vikubwa vya kutotolesha vifaranga nchini katika mikoa ya Dar es Salaam (**9**), Iringa (**2**), Njombe (**1**), Pwani (**11**), Kilimanjaro (**2**), Arusha (**1**), Mbeya (**1**) na Mwanza (**1**) (**Kiambatisho Na.5**).

Marekebisho ya Sera, Sheria na Kanuni Katika Sekta ya Mifugo

Marekebisho ya Sera

26. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kufanya mapitio ya sera, sheria, kanuni, mikakati na programu mbalimbali za kuendeleza Sekta ya Mifugo nchini. Mapitio ya Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006 yamekamilika, ambapo rasimu ya Sera ya Mifugo iliyorekebishwa ipo katika hatua za maamuzi ya Serikali. Maboresho hayo yamefanyika ili kuwezesha Sekta ya Mifugo kufikia malengo yaliyoainishwa kwenye Mpango wa Awamu ya Tatu wa Maendeleo ya Taifa wa Miaka Mitano (FYDP III) kwa kipindi cha 2021/2022 - 2025/2026; Dira ya Taifa ya Maendeleo (2025); Malengo Endelevu ya Maendeleo (*Sustainable Development Goals* - SDGs); Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya

Mifugo; Mpango wa Mabadiliko ya Sekta ya Mifugo (2022/23-2026/27) na Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2020.

Sheria na Kanuni

27. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kupitia na kufanya marekebisho ya sheria za Sekta ya Mifugo ili kuboresha mazingira ya biashara na kuwezesha ukuaji wa Sekta ya Mifugo ambapo katika mwaka 2022/2023 sheria tisa (9) za Sekta ya Mifugo zimefanyiwa urekebu (revision) kwa ushirikiano na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali na sheria hizi zinasubiri kutangazwa kwenye Gazeti la Serikali.

28. **Mheshimiwa Spika**, katika kuweka mazingira mazuri ya ufanyaji wa biashara ya mifugo na mazao yake, Wizara imefanya marekebisho ya kanuni mbili (2) zilizo chini ya Sheria ya Magonjwa ya Wanyama SURA 156 pamoja na Sheria ya Tasnia ya Nyama SURA 421 ambazo ni; *The Animal Diseases (Animal and Animal Products Movement Control) Regulations, GN.No.478C/2022* na *The Meat Industry (Location, Design, Construction and Operation of Livestock Markets) (Amendment) Regulations, GN No.516/2022*. Pia, Wizara imetangaza maeneo ya malisho kupitia noti ya Serikali ya *Grazing Land and Animal Feed Resources (Delineation of Grazing Lands) Notice GN No. 597/2022* iliyotengenezwa chini ya Sheria ya "Grazing Land and Animal Feed

Resources” SURA 180. Aidha, Wizara imetangaza notisi ya wakaguzi wa Ngozi **101** yenye GN No.285/2023 kupitia Sheria ya Biashara ya Ngozi SURA 120.

29. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imefanya tafsiri ya kanuni mbili (2) kutoka katika lugha ya Kiingereza kwenda lugha ya Kiswahili kwa lengo la kurahisisha uelewa wa Kanuni hizi kwa watumiaji. Kanuni hizo ni *The Veterinary Act (Code of Conduct for Veterinary Paraprofessional Assistants) Regulation, GN.No.386/2005* na *The Veterinary Act (Code of Professional Conduct and Ethics for Veterinarians and Veterinary Specialist), GN.No.384/2005*.

Uzalishaji wa Mifugo na Masoko

Huduma ya Uhimilishaji

30. **Mheshimiwa Spika**, katika kuboresha mbari za mifugo hapa nchini Wizara imeendelea kukiimarisha Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC) kwa kukipatia vitendea kazi ikiwemo mashine za kupima mimba (**1**), kupima joto wakati wa kuhimilisha (**3**), kujaza na kuziba mirija ya mbegu (**1**), kuweka taarifa kwenye mirija (**1**), *Semen extender* chupa **140** na mirija ya mbegu ya kupaki mbegu pakiti **250** kwa ajili ya kuzalisha mbegu. Aidha, Wizara imenunua madume bora manne (**4**) ya mbegu aina ya Brahman moja (**1**), Ayrshire mawili (**2**) na Boran moja (**1**) kwa ajili ya kuongeza

uzalishaji wa mbegu. Wizara kupitia kituo cha NAIC imezalisha mbegu dozi **116,558**.

31. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuhamasisha matumizi ya teknolojia ya uhimilishaji ambapo katika mwaka 2022/23 hadi Aprili 30, 2023, ng'ombe **60,697** wamehimilishwa hapa nchini kupitia kambi za uhimilishaji ikilinganishwa na ng'ombe **64,463** waliohimilishwa mwaka 2021/2022 (**Kiambatisho Na.6**). Uhimilishaji umepungua kutokana na uhaba wa malisho kutokana na ukame ulioathiri maeneo mengi ya ufugaji.

Ugawaji wa Madume ya Mbegu

32. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kuboresha mbari za ng'ombe ili kuongeza tija katika uzalishaji wa maziwa na nyama, madume bora **366** ya ng'ombe yamenunuliwa na kusambazwa kwa wafugaji kupitia vikundi vya Wafugaji. Madume hayo yamesambazwa katika Halmashauri saba (**7**) za Chamwino (**50**), Msalala (**50**), Maswa (**50**), Chato (**50**), Mvomero (**40**), Mkuranga (**50**), Buchosa (**36**) na Mkalama (**40**).

Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba

33. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kuimarisha mashamba ya Serikali ya kuzalisha mitamba kwa kununua ng'ombe wazazi **1,160**. Kati ya hao,

ng'ombe **1,000** ni aina ya Borani kwa ajili ya Mashamba ya Mabuki (**500**) na Sao Hill (**500**). Pia, ng'ombe **160** aina ya Friesian wamenunuliwa kwa ajili ya shamba la Kitulo ili kuongeza uzalishaji na usambazaji wa mitamba bora kwa ajili ya wafugaji na kuongeza uzalishaji wa maziwa na nyama. Aidha, katika jitihada za kuongeza ng'ombe wazazi, jumla ya mitamba **606** imezalishwa na kuongezwa kwenye kundi la ng'ombe wazazi. Vilevile, Wizara imenunua matrekta matatu (**3**) na mashine za kuvuna malisho **15** (Bailer **5**, Hay rakes **5** na Mower **5**) kwa ajili ya kuzalisha na kuvuna malisho.

Uzalishaji wa Kuku wa Nyama na Mayai

34. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, Wizara imewezesha uwekezaji wa shamba la kuzalisha kuku wazazi halisi (*Grandparent Stock*) lenye uwezo wa kufuga kuku **60,000** na kuzalisha mayai ya kuku wazazi halisi **40,000** kwa siku. Aidha, uwekezaji huu utapunguza uagizaji wa vifaranga wazazi kutoka nje ya nchi.

35. ***Mheshimiwa Spika***, jumla ya vifaranga **83,845,967** wamezalishwa na kusambazwa nchini. Kati ya hao, vifaranga **64,457,555** ni wa kuku wa nyama, vifaranga **12,424,064** ni wa kuku chotara ambapo kati ya hao Sasso ni **8,286,244** wanaozalishwa na kampuni ya *Silverlands Tanzania Ltd*, Kuroiler **2,643,043** wanaozalishwa na kampuni ya *AKM Glitters*, Tanbro **1,494,777**

wanaozalishwa na kampuni ya *Interchick* na vifaranga **6,964,348** ni wa kuku wa mayai.

Uzalishaji wa Nguruwe

36. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Chama cha Wafugaji wa Nguruwe Tanzania (TAPIFA) imeratibu zoezi la uhimilishaji ili kuondoa changamoto ya koo za nguruwe kuzaliana ndani ya mbari (*inbreeding*). Hadi kufikia Machi 31, 2023 jumla ya mirija **670** ya mbegu za nguruwe zimehimilishwa na jumla ya nguruwe wa mbegu **196** wameingizwa nchini. Aidha, Wizara imeondoa tozo katika mbegu za nguruwe na nguruwe wa mbegu wanaoingizwa nchini kutoka nje ya nchi.

37. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, jumla ya tani **47,583.1** za nyama ya nguruwe zimezalishwa ikilinganishwa na tani **44,420.33** zilizozalishwa mwaka 2021/2022 sawa na ongezeko la **asilimia 7.12**. Aidha, Wizara inahamasisha wafugaji wa nguruwe kutumia mbegu bora kwa teknolojia ya uhimilishaji.

Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

Biashara ya Mifugo

38. ***Mheshimiwa Spika***, hadi kufikia Machi 31, 2023, jumla ya ng'ombe **2,218,293** na

mbuzi/kondoo **2,121,187** wenye thamani ya Shilingi trilioni **1.74** waliuzwa katika minada mbalimbali hapa nchini ikilinganishwa na ng'ombe **2,194,937**; mbuzi/kondoo **1,782,010** wenye thamani ya Shilingi trilioni **1.5** waliuzwa katika mwaka 2021/2022. Ongezeko la idadi ya mifugo iliyouzwa minadani limetokana na mahitaji mbalimbali ikiwemo nyama katika soko la ndani na nje ya nchi pamoja na hamasa ya uvunaji wa mifugo.

Tasnia ya Ngozi

39. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na wadau wa tasnia ya ngozi imeendelea kusimamia biashara na ubora wa ngozi kwa kusajili na kutoa leseni kwa maghala **17** ya ngozi kwa kampuni za wafanyabiashara wanaosafirisha ngozi kwenda nje ya nchi.

40. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza jukumu la kusimamia uzalishaji na ubora wa ngozi na biashara yake kwa kuzingatia Sheria ya Biashara ya Ngozi Na. 18 ya mwaka 2008, kila Mkoa na Halmashauri zake wameelekezwa kuwa na wataalam wa kusimamia uzalishaji, uhifadhi na biashara ya ngozi, ambao wameteuliwa kwa mujibu wa Sheria ya Biashara ya Ngozi. Katika mwaka 2022/2023, Wizara imeteua wakaguzi wa ngozi **101** kutoka mikoa **13** na kukamilisha idadi ya wakaguzi **214** kwa mikoa yote **26** kwa ajili ya

kusimamia uzalishaji, ubora wa ngozi na biashara ya ngozi zinazozalishwa hapa nchini.

41. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Aprili 30, 2023, jumla ya vipande vya ngozi **748,009** vyenye uzito wa kilo **3,591,396** (ng'ombe vipande **748,009**) vyenye thamani ya shilingi bilioni **5.50** viliuzwa nje ya nchi katika nchi za Nigeria, Ghana, Togo na Pakistan ikilinganishwa na vipande vya ngozi **1,630,740** (ng'ombe vipande **1,367,405**, mbuzi **236,683** na punda **26,652**) vyenye uzito wa kilo **7,370,533** vyenye thamani ya shilingi bilioni **10.1** vilivyozwa nje ya nchi katika nchi za Ghana, Nigeria, Uganda, Togo, China, Italy, Afrika Kusini na Pakistan mwaka 2021/2022. Aidha, mauzo ya ngozi kwenda nje ya nchi yameshuka kwa sababu asilimia **96** ya ngozi huuzwa katika nchi ya Nigeria ambayo ilikuwa na uchaguzi. Hivyo, wafanyabiashara walisimama kusafirisha ngozi kwenda Nigeria.

42. **Mheshimiwa Spika**, Viwanda vya ngozi vya *ACE Leather* na *Himo Tanneries* vinaendelea na usindikaji wa ngozi ambapo kiwanda cha *Himo Tanneries* kinasindika wastani wa vipande vya ngozi ya ng'ombe **73,000** na mbuzi **182,500** kwa mwaka na *ACE Leather* kinasindika wastani wa vipande vya ngozi **3,600** za mbuzi na **27,000** za ng'ombe kwa mwaka. Aidha ngozi zilizosindikwa hadi hatua ya mwisho zinauzwa kwenye kiwanda

cha *Kilimanjaro International Leather* na wajasiriamali wadogo wanaotengeneza bidhaa za ngozi.

43. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 jumla ya jozi za viatu **2,927,500** zimezalishwa ikilinganishwa na jozi **2,855,600** zilizozalishwa mwaka 2021/2022. Ongezeko hilo limetokana na kuanza kwa uzalishaji wa kiwanda cha *Open Sanit* kilichopo Dar es Salaam na viwanda **150** vya wajasiriamali wadogo na wa kati (*SMEs*) vinavyotengeneza bidhaa za ngozi pamoja na ongezeko la upatikanaji wa ngozi bora (**Kiambatisho Na.7**).

Ujenzi wa Minada na Udhhibiti wa Biashara ya Mifugo na Mazao yake

44. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imejenga minada **19** na kukarabati minada minne (**4**) ili kuboresha mazingira ya biashara ya mifugo na kuongeza mapato ya Serikali. Aidha, ukarabati na ujenzi upo katika hatua mbalimbali. Ili kuwezesha wafugaji kupata bei inayoendana na thamani halisi ya mifugo, Wizara imenunua na kusambaza mizani **82** kwenye minada ya awali. Hatua hii itahamasisha wafugaji kunenepesha mifugo yao ili kupata uzito mkubwa na hatimaye bei nzuri.

45. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kusimamia vituo

sita **(6)** vya utoaji huduma kwa wafanyabiashara wa mifugo na kudhibiti utoroshaji wa mifugo katika maeneo ya Handeni (Ndelema), Monduli (Makuyuni), Busega (Lamadi), Buhigwe (Mnanila), Misenyi (Kyaka), na Momba (Tunduma). Pia, vituo hivyo vimepatiwa vitendea kazi zikiwemo mashine za POS kwa ajili ya kuhakiki taarifa za usafirishaji wa mifugo na bidhaa zake.

Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Mifugo

Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo

46. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa (MSM) imeendelea kuimarisha upatikanaji wa maji kwa ajili ya mifugo ambapo bwawa la Kimambi (Liwale) lenye ujazo wa lita milioni **95** na Matekwe (Nachingwea) lenye ujazo wa lita milioni **102** yamejengwa, na bwawa moja **(1)** la Mhanga (Itigi) lenye ujazo wa lita milioni **54** limekarabatiwa. Aidha, Wizara imekamilisha ujenzi wa kisima kirefu cha Lwami katika Wilaya ya Mwanga na kuendelea na ujenzi wa mabwawa **11** na visima virefu vitatu **(3)** katika Halmashauri za Wilaya mbalimbali nchini.

47. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na OR-TAMISEMI imetambua na kuyasajili maeneo **77** ya

malisho yenye jumla ya hekta **994,827.29** kutoka kwenye Halmashauri **8** za Wilaya za Mwanga, Tanganyika, Mvomero, Kiteto, Mbulu, Simanjiro, Longido na Karatu. Aidha, maeneo hayo yametangazwa kwenye Gazeti la Serikali kwa G.N **597** ya tarehe 7/10/2022. Vile vile, Wizara kwa kushirikiana na Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi imetenga jumla ya hekta **195,028.29** za maeneo ya malisho katika Halmashauri za Wilaya **14** na hivyo kufanya maeneo ya malisho yaliyotengwa kufikia hekta **3,384,485.54** kutoka hekta **3,189,456.94** mwaka 2021/2022 (**Kiambatisho Na.8 na 9**).

48. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza upatikanaji wa malisho na mbegu za malisho, katika mwaka 2022/2023 mashamba mawili (**2**) ya kuzalisha mbegu za malisho na malisho yameimarishwa kwa kuyapatia vitendea kazi vikiwemo *hay bailer* mbili (**2**), *hay rake* mbili (**2**) na *mower* tatu (**3**). Aidha, katika mwaka 2022/2023 mashamba ya Wizara na taasisi zake yamezalisha mbegu bora za malisho kilo **22,691.65** ikilinganishwa na mwaka 2021/2022 ambapo uzalishaji ulikuwa jumla ya kilo **4,481.90**. Pia, jumla ya marobota **248,209** ya hei yamevunwa kutoka katika mashamba ya Serikali na binafsi ambapo mashamba ya Serikali yamezalisha jumla ya marobota **130,132** na mashamba binafsi yamezalisha marobota **118,077**. Ongezeko la uzalishaji wa mbegu na malisho katika mashamba ya Serikali na taasisi limetokana na ongezeko la

uwekezaji wa mashine, zana na vifaa shamba.

49. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa (MSM) imeanzisha mashamba darasa **100** ya malisho yenye ukubwa wa ekari **520** katika Halmashauri **44**. Katika utekelezaji wa mpango huo, Serikali imenunua mbegu tani **8.56** ambazo zimesambazwa kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa (MSM) na wafugaji binafsi. Lengo la mpango huu ni kuwafundisha kwa vitendo wafugaji namna ya kulima, kupanda, kutunza, kuvuna na kuhifadhi malisho na mbegu.

50. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa vyakula vya mifugo vilivyosindikwa umeongezeka kutoka tani **1,380,000** mwaka 2021/2022 hadi tani **1,580,000** mwaka 2022/2023. Ongezeko la uzalishaji huu limetokana na Serikali kuendelea kuhamasisha na kuweka mazingira wezeshi ya uwekezaji kwa Sekta Binafsi ili kukabili ongezeko la mahitaji ya vyakula vya mifugo. Aidha, viwanda vipya **22** vya kuzalisha vyakula vya mifugo vimesajiliwa katika mikoa **8** ya Arusha (**4**), Kilimanjaro (**3**), Dar es Salaam (**4**), Morogoro (**2**), Iringa (**3**), Mbeya (**1**), Pwani (**3**) na Shinyanga (**2**) na kufanya viwanda vya kuzalisha vyakula vya mifugo kuongezeka kutoka **199** mwaka 2021/2022 hadi **221** mwaka 2022/2023. (**Kiambatisho Na. 10**).

51. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza ufanisi katika utendaji kazi na kuboresha ubora na

usalama wa vyakula vya mifugo, Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa imetoa mafunzo kuhusu mfumo wa Utoaji wa Vibali vya Kielektroniki (MIMIS) kwa wakaguzi **212** wa rasilimali za vyakula vya Mifugo katika mikoa **26** nchini; na kuwezesha kukagua maeneo **221** ya kuzalisha, **364** ya kuuza na **73** ya kuhifadhi rasilimali za vyakula vya mifugo. Vilevile, maeneo mapya **22** ya kuzalisha Vyakula vya mifugo yamesajiliwa katika mikoa **8** ya Arusha (**4**), Kilimanjaro (**3**), Dar es Salaam (**4**), Morogoro (**2**), Iringa (**3**), Mbeya(**1**), Pwani (**3**) na Shinyanga (**2**) (**Kiambatisho Na. 11**).

Ushirikishwaji wa wadau katika uendelezaji wa maeneo ya malisho

52. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha maeneo ya malisho yaliyotengwa kwenye vijiji yanaendelezwa, Wizara kwa kushirikiana na Wadau mbalimbali kama vile UCRT, WWF na TPWF ilitoa mafunzo kwa viongozi **65** na wafugaji **1,603** wa vijiji **42** katika Halmashauri za Mbulu na Longido ambapo walipewa elimu kuhusu upatikanaji, uendelezaji na usimamizi wa maeneo ya malisho na kupatiwa nakala **102** za Mwongozo wa Malisho kwa rejea.

53. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *Tanzania People and Wildlife* (TPW) imetoa mafunzo kwa Kamati **50** za usimamizi wa maeneo ya malisho katika vijiji **61** na

kufanya tathmini, usimamizi na uendelezaji wa maeneo ya malisho kwa kushirikiana na vijiji vilivyopo katika Wilaya za Simanjro (**3**), Babati Vijijini (**5**), Monduli (**22**), Ngorongoro (**2**), Longido (**25**), Same (**2**) na Mwanga (**2**); ambapo jumla ya hekta **2,136.33** (Ekari **5,279**) zimeondolewa vichaka na kazi ya kuzuia mmomonyoko wa udongo kwenye makorongo **383** imefanyika.

54. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Mradi wa *AgriResult Tanzania* imewaunganisha wazalishaji wa malisho ya mifugo kwenye mpango wa ruzuku (Dola za Kimarekani **21** kwa kilo **470** za malisho zitakazozalishwa na kuuzwa) ambapo jumla ya dola za Marekani **223,000** zimepatikana kwa ajili ya kutoa ruzuku hiyo. Mpango huu unatekelezwa katika mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Morogoro, Iringa, Tanga, Arusha na Singida kwenye eneo lenye ukubwa wa ekari **1,795**. Aidha, kupitia mpango huu kilo **5,000** za mbegu ya malisho aina ya mtama lishe (*Sugar graze*) zimeingizwa kutoka nje ya nchi kwa ajili ya uzalishaji wa malisho.

Jitihada za Kuendeleza Eneo la Msomera

55. **Mheshimiwa Spika**, katika kuunga mkono juhudi za Serikali za kuendeleza eneo la wafugaji la Msomera, Wizara imetekeleza yafuatayo:- kupima na kutenga vitalu vya ufugaji **112** vyenye ukubwa wa hekta **100** kila kimoja

kutoka kwenye eneo lenye ukubwa wa hekta **22,746.94** lililotengwa kwa ajili ya malisho; kujenga bwawa la maji, kujenga majosho sita (**6**) na kukarabati moja (**1**); kuhimilisha ng'ombe **1,252**; kuanzisha mashamba darasa manne (**4**) yenye ukubwa wa ekari **10** kila moja na kuyapatia mbegu za malisho kilo **280**; kusambaza mbegu za malisho kilo **110** kwa wafugaji binafsi; kusaidia uhamishaji wa mifugo **13,937** kutoka Pori Tengefu la Loliondo kwenda Msomera; kuunda ushirika wa wafugaji; kufundisha usindikaji mdogo na biashara ya maziwa ili biashara ianze; kusaidia ushirika kuweka mifumo ya usimamizi wa maeneo ya malisho yaliyopimwa, majosho na mabwawa; na kuweka duka la pembejeo.

Utatuzi wa migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi

56. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kushiriki katika utatuzi wa migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi ambapo, katika mwaka 2022/2023 jumla ya migogoro **55** inayohusu wafugaji na maeneo ya hifadhi, wakulima, vyanzo vya maji, uvamizi wa maeneo ya Serikali na taasisi na ranchi za NARCO imepokelewa. Wizara kwa kushirikiana na Wizara za Kisekta imefanikiwa kutatua jumla ya migogoro **13** katika mikoa **10** ya Arusha, Dodoma, Kagera, Kigoma, Kilimanjaro, Morogoro, Rukwa, Singida, Tabora na Tanga

(Kiambatisho Na.12).

Ustawi wa Wanyama

57. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwaka 2022/2023, Wizara imetoa elimu ya ustawi wa wanyama kwa wadau **3,200** hususan kuzingatia Sheria ya Ustawi wa Wanyama SURU 154 na kanuni zake kupitia mikutano ya hadhara. Aidha, elimu imetolewa kupitia vipindi **52** vya runinga na **65** vya radio mtawalia. Aidha, Wizara iliratibu mikutano minne ya wadau wa ustawi wa wanyama, ilikuwa mwenyeji wa mkutano mkubwa wa ustawi na maendeleo ya punda kwa nchi **17** za Afrika na kuendeleza ustawi wa punda kwa kushirikiana na Taasisi za *ASPA, Brooke East Africa, BEA* na *NFA*.

Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo

58. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Sekta binafsi imeendelea kutekeleza Sheria ya Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo Na. 19 ya mwaka 2008 kwa kutumia hereni za kielektroniki. Hadi kufikia Oktoba 30, 2022, jumla ya mifugo **5,292,738** ambao ni ng'ombe **4,460,354**, punda **66,863**, mbuzi **513,729** na kondoo **251,792** wametambuliwa na kusajiliwa kwenye mfumo wa utambuzi. Aidha, tarehe 3 Novemba, 2022 Serikali ilisitisha zoezi la Utambuzi wa mifugo kwa muda ili kurekebisha kasoro

zilizojitokeza hapo awali.

Huduma ya Afya ya Mifugo

Udhibiti wa Magonjwa ya Mifugo

59. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara imeendelea kudhibiti magonjwa **13** ya kipaumbele ambayo ni kikwazo katika uzalishaji na biashara ya mifugo na mazao yake (**Kiambatisho Na.13**). Magonjwa hayo yanaathiri wanyama na baadhi ya magonjwa hayo huambukiza binadamu kutokea kwa wanyama. Katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea kutekeleza mikakati ya kudhibiti magonjwa ya mifugo yaenezwayo na wadudu ambapo masuala mbalimbali yametokelezwa kama ifuatavyo: -

- (i) Jumla ya Halmashauri **172** zimegawiwa dawa za kuogesa mifugo lita **52,560** kwa ajili ya majosho **2,644** na mashamba ya kuzalisha mitamba na Taasisi zilizo chini ya Wizara ili kuogesa mifugo;
- (ii) Jumla ya majosho **257** yenye thamani ya Shilingi **5,903,441,000** yanajengwa katika Mamlaka **83** za Serikali za Mitaa (**Kiambatisho Na.14**);
- (iii) Hadi kufikia Aprili 30, 2023, jumla ya michovy **1,040,762,493** (ng'ombe ni **500,572,121** mbuzi **223,982,134**, kondoo **250,774,038**

na Punda **65,434,200**) ya kuogesha mifugo imefanyika ikilinganishwa na michovy **446,997,857** iliyoanyika katika kipindi kama hicho mwaka 2022

60. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea na udhibiti wa magonjwa ya mifugo ya mlipuko kwa kutekeleza yafuatayo: -

- (i) Kuwezesha upatikanaji na usambazaji wa chanjo za mifugo dozi **679,827,610** za magojwa mbalimbali ya kipaumbele zikiwemo dozi **160,584,610** zilizozalishwa nchini (dozi **51,034,610** kutoka TVI, dozi **46,300,000** kutoka NOVABI, na dozi **63,250,000** Hester Biosciences Africa Limited). Aidha, jumla ya dozi **519,243,000** ziliingizwa kutoka nje ya nchi kufikia Aprili 22, 2023;
- (ii) Jumla ya dozi **243,365,631** za chanjo zimetumika kuchanja jumla ya mbuzi na kondoo **3,613,061** dhidi ya Ugonjwa wa Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (PPR); ng'ombe **5,673,213** dhidi ya Ugonjwa wa Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (CBPP) na ng'ombe **332,795** dhidi ya Ugonjwa wa Miguu na Midomo (FMD) ikilinganishwa na dozi **223,592,415** za chanjo zilizotolewa mwaka 2021/2022; na
- (iii) Jumla ya dozi **229,051,500** zimetumika kuchanja kuku dhidi ya ugonjwa wa

mdondo/kideri, kati ya hizo dozi **70,217,433** ni za matone na dozi **158,834,067** za kuchanganya na maji (Lasota) ikilinganishwa na dozi **201,497,319** zilizotumika kuchanja kuku dhidi ya ugonjwa wa mdondo mwaka 2021/2022, ambapo kati ya hizo dozi **68,481,856** zilikuwa ni za matone na dozi **133,015,463** za kuchanganya na maji (Lasota).

61. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Shirika la Afya Duniani (WHO), Mamlaka za Serikali za Mitaa na wadau wengine imeendelea kutumia Dhana ya Afya Moja katika kukabiliana na magonjwa ya wanyama yanayoathiri binadamu kwa kutekeleza yafuatayo:- Ng'ombe **1,914,372**, mbuzi **891,338** na kondoo **316,021** walichanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kimeta katika mikoa minne (4) ya Arusha, Songwe, Manyara na Kilimanjaro; Mitamba **34,200** imechanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kutupa Mimba katika Wilaya za Arusha, Karatu, Babati na Dodoma; Matukio **107** ya Ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa yalifuatiliwa katika Mikoa ya Tabora, Iringa, Singida, Dodoma, Rukwa, Arusha, Lindi, Morogoro, Kigoma, Shinyanga na Pwani. Aidha, jumla ya mbwa **1,424,513** na paka **114,618** walichanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa kupitia kampeni mbalimbali ikiwemo Siku ya Kichaa cha Mbwa Duniani inayoathimishwa tarehe 28 Septemba kila mwaka.

Kuimarisha Uchunguzi na Upatikanaji wa Taarifa za Magonjwa ya Mifugo

62. ***Mheshimiwa Spika***, matukio ya magonjwa ya mifugo ya mlipuko yamepungua kutoka **376** katika mwaka 2021/2022 hadi **247** mwaka 2022/2023 sawa na punguzo la asilimia **34**. Aidha, katika mwaka 2022/2023 jumla ya mifugo **357,234** iliripotiwa kuugua ikiwemo ng'ombe **268,756**, mbuzi **63,745**, kondoo **24,733** na nguruwe **391** ambapo mifugo **23,503** ilikufa kutokana na magonjwa ikiwemo ng'ombe **9,838**, mbuzi **10,511** kondoo **2,579** na nguruwe **300**. Matukio ya magonjwa yamepungua ikilinganishwa na mifugo **501,301** iliyougua katika mwaka 2021/2022 ikiwemo ng'ombe **458,112** mbuzi **26,121**, kondoo **16,241** na nguruwe **575** ambapo mifugo **243,112** ilikufa kutokana na magonjwa **(Kiambatisho 15)**.

63. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara kwa kushirikiana na FAO imetoa mafunzo ya ufualitaji wa magonjwa ya wanyama (*In Service Applied Veterinary Epidemiology Training-ISA-VET*) kwa maafisa mifugo **25**. Vilevile, mafunzo ya matumizi ya simu katika kukusanya na kutoa taarifa za matukio ya magonjwa ya mifugo (EMA-i) kwa watalaam **180** kutoka katika wilaya **6** yalitolewa.

Ukaguzi wa Mifugo na Mazao yake na Kulinda Afya ya Jamii

64. ***Mheshimiwa Spika***, ili kulinda afya ya jamii dhidi ya madhara yanayotokana na magonjwa yanayoambukiza kutoka kwa wanyama kwenda kwa binadamu, katika mwaka 2022/2023 Wizara imefanya ukaguzi wa mifugo **7,234,601** (ng'ombe **722,319** mbuzi **416,945**, kondoo **161,448**, nguruwe **185,656** na kuku **5,748,233**). Aidha, jumla ya ng'ombe **9,294**, pamoja na mbuzi na kondoo **20,478** walikaguliwa na kusafirishwa nje ya nchi. Vilevile, mifugo **6,837** wakiwemo ng'ombe **3,211** na mbuzi na kondoo **3,626** walikaguliwa na kuingizwa nchini kwa ajili ya mbegu bora.

65. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, mayai ya kutotolesha kuku wazazi trei **61,074** zilisafirishwa nje ya nchi na trei **6,480** ziliingizwa nchini; mirija **14,330** ya mbegu za ng'ombe na *bags* **10** za nguruwe ziliingizwa ndani ya nchi. Pia, tani **702.4** za mazao mengine ya mifugo ikiwemo pembe za ng'ombe na kwato zilisafirishwa nje ya nchi.

Baraza la Veterinari Tanzania

66. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania, imefanya ukaguzi wa vituo **2,110** vya kutolea huduma za afya ya wanyama katika Halmashauri **121**. Aidha, vyuo sita (**6**) vya mafunzo

ya afya na uzalishaji wa wanyama vya CANRE (Dar es Salaam), Chuo cha Kilimo Sokoine (SUA) (Morogoro), COPE Mahinya (Ruvuma), Kaole (Pwani) Hagafilo (Njombe) na Boligaram (Dar es Salaam) vimekaguliwa. Ukaguzi huo umebainisha umuhimu wa kuimarisha mafunzo ya vitendo kwa wanavyuo ili wawe na weledi wa kutosha.

67. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 wapo Madaktari **1,079** wa Mifugo waliosajiliwa na Baraza la Veterinari Tanzania. Kati ya hao, wanaume ni **974** na wanawake ni **105**. Pia, wataalam wasaidizi wa afya ya wanyama **193** wameandikishwa na kuorodheshwa na kufanya idadi yao kufikia **5,041** ambapo kati yao wanaume ni **3,419** na wanawake ni **1,622**. Aidha, leseni **7** zimetolewa kwa wakaguzi wa nyama, tatu (**3**) kwa wahimilishaji na tatu (**3**) kwa wataalam wa maabara na kufanya wakaguzi wa nyama kufikia **911**, wahimilishaji **81** na wataalam wa maabara **73**. Pia, vituo **96** vya kutolea huduma za afya ya wanyama vilisajiliwa na kufanya jumla ya vituo vilivyosajiliwa kufikia **2,345**.

68. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Baraza la Veterinari linaendelea kusimamia mafunzo ya uanagenzi kwa wahitimu wa shahada ya udaktari wa Wanyama. Aidha, jumla ya madaktari wa Wanyama wahitimu **109** wanaendelea na mafunzo hayo katika vituo **68** vilivyopo katika maeneo mbalimbali ndani na nje ya Nchi (**Kiambatisho Na 16**). Pia, mitihani ya

kuandikishwa imefanyika kwa wahitimu **1,272** wa stashahada ya afya na uzalishaji wa Wanyama kwa ajili ya kupata sifa ya kuandikishwa na kuweza kutoa huduma za afya ya mifugo.

Ugani, Utafiti na Mafunzo

Huduma za Ugani wa Mifugo

69. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inaendelea kujenga mazingira wezeshi kwa Maafisa Ugani ambapo katika mwaka 2022/2023 imenunua jumla ya Pikipiki **1,200** kwa ajili ya Maafisa Ugani wa ngazi ya Kata, Vijiji na Mitaa. Pia, Wizara imenunua magari **13** yakiwemo *Toyota Hard Top (2)* na *Toyota Double Cabin (11)* yatakayosambazwa katika ngazi ya Wizara na Sekretarieti za Mikoa kwa ajili ya kuimarisha utoaji wa huduma za ugani.

70. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka 2022/2023 Wizara ilipanga kutoa Mafunzo rejea kwa Maafisa Ugani **800** ambapo hadi kufikia Aprili 30, 2023, jumla ya maafisa ugani **515** walipatiwa mafunzo wakiwemo **28** wawakilishi kutoka Sekta Binafsi na **487** kutoka Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Mafunzo hayo yalifanyika katika kanda zote nane **(8)** za Kati; Nyanda za Juu Kusini; Ziwa Magharibi; Ziwa Mashariki; Magharibi; Kaskazini; Mashariki; na Kusini ambapo jumla ya Mikoa **26** na Halmashauri **119** zimefikiwa.

71. **Mheshimiwa Spika**, katika kukabiliana na upungufu wa huduma za ugani katika Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa, Wizara inaendelea kuimarisha matumizi ya Mifumo ya TEHAMA ili kuwezesha wafugaji wengi kupata huduma kwa wakati. Hadi kufikia Aprili 30, 2023 jumla ya maafisa ugani **3,018** kati ya **3,201** wamesajiliwa katika mfumo wa TEHAMA wa utoaji wa huduma za Ugani wa M- Kilimo.

72. **Mheshimiwa Spika**, katika mfumo huo, Maafisa Ugani na Wafugaji wamewezeshwa kuwasiliana kwa njia ya ujumbe mfupi wa maneno kupitia rejista ya mtandaoni iitwayo *call sheet*. Aidha, Mafunzo maalum ya Matumizi ya mfumo wa M-Kilimo na Ugani Kiganjani (*Digital Agricultural Service Portfolio*) yametolewa kwa maafisa Mifugo **36** wa Sekterarieti za Mikoa. Lengo la mafunzo hayo ni kuendelea kutoa elimu na kusajili Maafisa ugani na Wafugaji katika Mfumo wa M-Kilimo waliopo katika Mikoa yao.

73. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuwajengea uwezo wafugaji kupitia uanzishwaji wa mashamba darasa ya mifugo. Jumla ya Vikundi **25** vimebainishwa na kufanyiwa tathmini ya kuanzisha Mashamba Darasa ya Ufugaji kuku kutoka katika mikoa ya Kilimanjaro (**7**), Ruvuma (**7**), Simiyu (**4**) na Shinyanga (**7**). Pia, Wizara inaendelea na utekelezaji wa uanzishwaji wa mashamba darasa ya kuku katika Halmashauri za Songea (**3**) na Maswa (**3**) ambapo taratibu za

ununuzi wa vifaranga **18,000** kwa ajili ya vikundi **(6)** katika Halmashauri hizo umekamilika.

74. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikia na wadau wa sekta imeendelea kusambaza teknolojia za ufugaji bora, uzalishaji, usindikaji wa mazao yatokanayo na mifugo, hifadhi ya malisho pamoja na upatikanaji wa masoko kupitia maonesho na maadhimisho mbalimbali. Aidha, hadi kufikia mwezi Machi 31, 2023 jumla ya wadau **60,504** wamefikwa wakiwemo **23,471** kupitia maonesho ya Kimataifa ya Biashara Saba Saba, **34,195** Nane Nane na **2,838** Maadhimisho ya Siku ya Chakula Duniani. Pia, jumla ya vipeperushi **8,685** na vitabu **429** vya ufugaji bora vimechapishwa na kusambazwa kwa wadau.

Uratibu wa Utafiti na Mafunzo ya Mifugo

75. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kusimamia shughuli za Utafiti wa Mifugo nchini ambapo imefanya tathmini katika vituo vya Utafiti vya Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI) kwa kutembelea vituo hivyo **(7)** na Taasisi binafsi **(11)** zinazofanya utafiti unaohusiana na Mifugo nchini. Lengo la tathmini hiyo lilikuwa kubaini tafiti mbalimbali zinazofanyika pamoja na uzingatiwaji wa Sheria, Kanuni, Miongozo na utekelezaji wa Agenda ya Utafiti wa Mifugo nchini ya mwaka 2020-2025.

76. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imefanya tathmini katika vyuo nane (8) vya Mafunzo ya Mifugo vya Wakala ya Mafunzo ya Mifugo LITA na vyuo tisa (9) vya binafsi iliyolenga kubaini uzingatiaji wa mitaala ya Wizara, uwiano wa wakufunzi na wanafunzi na miundombinu ya kufundishia na kujifunzia. Tathmini hiyo ilibaini kuwa vyuo hivyo vinazingatia mitaala na miongozo. Pia, tathimini imefanyika katika chuo kipya cha *Borigarum Agriculture Technical College* kilichopo Kigamboni Jijini Dar es Salaam kinachotoa mafunzo ya fani za mifugo iliyopelekea Chuo hicho kupatiwa idhini ya kutumia mitaala ya Wizara.

77. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeratibu upatikanaji wa wanafunzi 13 kutoka Vyuo vya Serikali na wanafunzi 54 kutoka vyuo binafsi vya mifugo kwenda nchini Israel kwa ajili ya mafunzo ya utarajali wa mifugo (*Internship programme*). Mafunzo hayo yamekuwa chachu kwa vijana kupata nafasi nzuri ya kujifunza zaidi kwa vitendo, teknolojia na bidii ya kazi.

78. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Wizara imeanzisha vituo nane (8) vya uwekezaji vya vijana vyenye uwezo wa kuchukua jumla ya vijana 240 kwa mwaka. Lengo ni kuwawezesha vijana kupata uzoefu katika kuanzisha na kuendesha miradi ya ufugaji kibiashara, kukabiliana na changamoto ya upatikanaji wa mazao bora ya

mifugo, malighafi kwa ajili ya viwanda nchini na kuongeza fursa ya kujiajiri. Hadi kufikia mwezi Machi, 2023 jumla ya vijana **238** wakiwemo wa Kike **71** na wa kiume **167** wamesajiliwa katika vituo Atamizi vya LITA (**6**) na TALIRI (**2**). Vilevile, jumla ya ng'ombe **2,222** wamenunuliwa kwa ajili ya utekelezaji wa mpango huo ambapo kila mnufaika amepatiwa ng'ombe kumi (**10**) wa kuwanenepesha na kuwauza kila baada ya miezi mitatu kwa awamu tatu kwa mwaka hadi kuhitimu.

Taasisi Zilizochini ya Sekta ya Mifugo

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

79. **Mheshimiwa Spika**, ili kuimarisha utendaji wa NARCO, Wizara imeanza kutekeleza Mpango wa mabadiliko wa miaka mitatu (2022/2023 hadi 2024/2025) wenye vipengele vitano ambavyo ni:- uboreshaji wa Mbari za Mifugo; uendelezaji wa malisho na vyakula vya mifugo; unenepeshaji wa mifugo; Skimu za unenepeshaji kupitia vijana na wanawake; na uendelezaji wa masoko. Aidha, utekelezaji wa maeneo hayo umehusisha uwekezaji wa Shilingi **bilioni 4.6** zilizotengwa kutoka serikalini kwa ajili ya ununuzi wa ng'ombe wazazi **1,000**, matrekta manne (**4**), Tela nne (**4**), Beila tatu (**3**), Reki moja (**1**) na kuchimba visima virefu **7** katika ranchi za Kongwa, Mzeri na Ruvu. Uwekezaji huu utaiwezesha NARCO kutumia maeneo yake kikamilifu na kuongeza tija.

Aidha, katika mwaka 2022/2023 marobota **38,200** ya malisho yamezalishwa na nyama (*Kongwa beef*) tani **159.2** zimezalishwa na kuuzwa.

80. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine zilizotekelezwa na NARCO ni pamoja na kuzalisha ndama **1,958**; kusambaza ng'ombe aina ya borani **100** kwa ajili ya kuboresha kosaafu za mifugo; kununua ng'ombe **214**; kuzalisha na kuuza nyama “Kongwa beef” tani **159.2**; kunenepesha na kuchinja ng'ombe **1,592**; kufyeka na kuondoa vichaka ekari **1,000** katika Ranchi za Kongwa (ekari 700), Ruvu (ekari 100) na West Kilimanjaro (ekari 200) kwa ajili ya kuruhusu ukuaji wa malisho; kuzalisha jumla ya robota **38,200** za malisho ikilinganishwa na robota **2,386** zilizozalishwa katika kipindi cha mwaka 2021/2022; kutoa ushauri wa kitaalamu kwa wafugaji **272** katika vijiji vinavyozunguka Ranchi za NARCO; na jumla ya wanafunzi **304** kutoka katika Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo wamepatiwa mafunzo kwa vitendo.

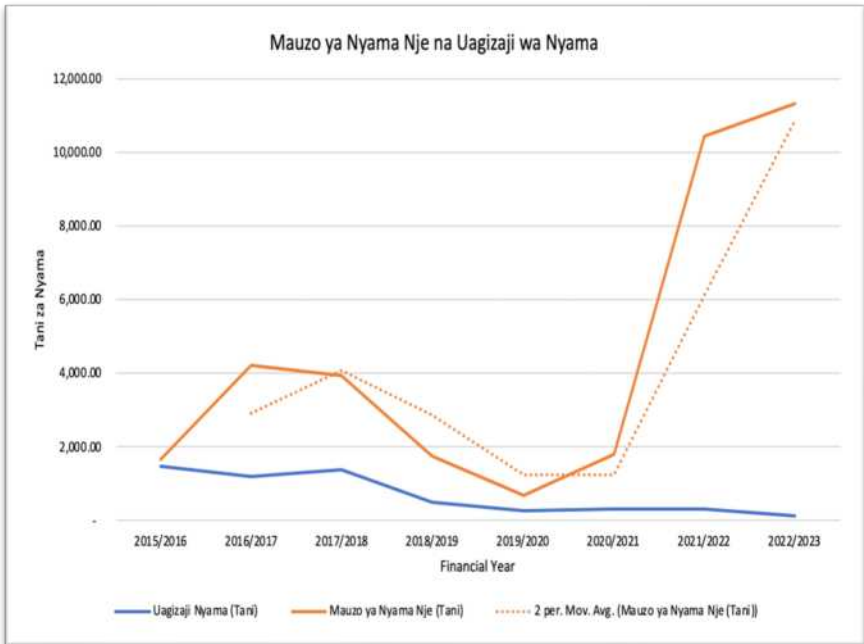
Bodi ya Nyama Tanzania

81. **Mheshimiwa Spika**, katika 2022/23 Wizara kupitia Bodi ya Nyama Tanzania (TMB) imeendelea kusimamia na kuendeleza tasnia ya nyama nchini kwa kufanya kaguzi, kusajili, kutoa elimu na ushauri kwa wadau **9,251** katika mnyororo wa thamani kwa lengo la kuhakikisha nyama inayoingia sokoni inakidhi vigezo vya ubora

na usalama. Pia, jumla ya wadau **6,234** (maduka ya nyama, machinjio, viwanda vya kuchakata na kusindika nyama na minada) walikaguliwa na kukidhi vigezo vya kufanya biashara katika mikoa **14** ambayo ni Arusha, Dar es Salaam, Dodoma, Kigoma, Mbeya, Morogoro, Mtwara, Mwanza, Njombe, Pwani, Ruvuma, Simiyu, Shinyanga na Tabora.

82. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Bodi ya Nyama, imeendelea kusimamia biashara ya nyama kwenda nje ya nchi. Hadi kufikia Aprili 30, 2023 jumla ya tani **12,243.79** (zikiwemo tani **457.59** za nyama ya ngómbe, tani **8,689.80** za nyama ya mbuzi, tani **2,969.20** za nyama ya kondoo, tani **2.10** za nyama ya kuku, tani **2.40** za nyama ya nguruwe na tani **122.70** za nyama nyingine) zenye thamani ya Dola za Kimarekani **51,894,622.44** zimeuzwa nje ya nchi ikilinganishwa na tani **8,877.80** za nyama zenye thamani ya Dola za Kimarekani **36,264,786.13** sawa na ongezeko la asilimia **43.1** hadi kufikia mwezi Aprili, 2022. Mwenendo wa mauzo ya nyama nje ya nchi umeendelea kuonesha ongezeko kama **Kielelezo Na.2** kinavyoonesha.

Kielelezo Na. 2: Uagizaji Na Mauzo Ya Nyama Nje Ya Nchi

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi

83. **Mheshimiwa Spika**, Jitihada kubwa za Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika kuboresha mazingira ya biashara na kuvutia uwekezaji mpya imewezesha kupatikana masoko ya nyama katika nchi za Hong Kong, Vietnam, Kuwait, Qatar, Umoja wa Falme za Kiarabu (Dubai), Oman, Jordan, Bahrain, Kenya na Comoro. Aidha, mafanikio hayo yamechangiwa pia na uwepo wa

machinjio sita (6) za kisasa zenye ithibati ya kusafirisha nyama nje ya nchi, ambazo ni Alpha Choice, Chobo Investment, Tanchoice Limited, Elia Food Oversea Limited, Machinjio ya Dodoma na Nguru Hill Limited.

Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB)

84. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inaendelea kujenga vituo **10** vya kukusanyia maziwa vyenye uwezo wa kukusanya lita za maziwa **44,000** kwa siku kwenye Mikoa ya Tanga, Dar es Salaam, Morogoro, Kilimanjaro, Arusha, Mara, Simiyu, Kagera na Njombe. Aidha, vituo hivi vitaongeza kiasi cha maziwa kinachokusanywa kupitia mfumo rasmi kwa lita **milioni 84.7** kwa mwaka hivyo kuendeleza juhudi za Serikali kuboresha ubora wa maziwa na kuimarisha upatikanaji wa maziwa kwa viwanda vya ndani.

85. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia TDB imeendelea na uratibu wa biashara ya maziwa na bidhaa za maziwa ndani na nje ya nchi. Hadi Aprili 30, 2023 jumla ya lita (LME) milioni **11.6** zenye thamani ya Shilingi **22,765,482,217.50** ziliingizwa ndani ya nchi kutoka nchi za Uganda, Afrika Kusini, Uingereza, Ireland, Kenya, Oman, Dubai, Denmark, Netherland, Ufaransa, Uturuki, Falme za Kiarabu na Burundi. Aidha, jumla ya lita **278,549.80** zenye thamani ya Shilingi **944,348.371.96** ziliuzwa nje ya nchi hususani nchini Yemen.

86. **Mheshimiwa Spika**, TDB kwa kushirikiana na wadau wa Tasia ya Maziwa inaendelea na utekelezaji wa Mpango wa Unywaji Maziwa Shuleni kwenye mikoa ya Kilimanjaro, Iringa, Ruvuma, Mbeya, Arusha, Dodoma, Morogoro na Mwanza. Kupitia Mpango huo, idadi ya shule za msingi zinazoshiriki ziliongezeka kutoka **39** mwaka 2021/2022 hadi shule **130** mwaka 2022/2023 sawa na asilimia **233**. Aidha, idadi ya wanafunzi wa shule za msingi wanaoshiriki katika mpango huo waliongezeka kutoka **13,701** mwaka 2021/2022 hadi wanafunzi **97,554** mwaka 2022/2023 sawa na ongezeko la asilimia **612**. Shule hizo ni kutoka mikoa ya Kilimanjaro (shule **24** wanafunzi **8,276**), Iringa (shule **8** wanafunzi **930**), Ruvuma (shule **1** wanafunzi **745**), Mbeya (shule **4** wanafunzi **2,975**), Arusha (shule **2** wanafunzi **1000**), Dodoma (shule **27** wanafunzi **34,050**), Morogoro (shule **40** wanafunzi **36,722**) na Mwanza (shule **24** wanafunzi **12,856**). Pia, idadi ya shule za sekondari **4** zenye wanafunzi **2,133** (Ruvuma shule **1** wanafunzi **1088**, Arusha shule **1** wanafunzi **520**, na Dodoma shule **2** wanafunzi **525**) zimejiunga na mpango huo hivyo kufanya jumla ya shule zote nchini zinazoshiriki mpango huo kufikia **134 (Kiambatisho Na. 17)**. Wizara inaendelea kuhamasisha shule nyingine zaidi kujiunga na mpango huo na wadau wengi zaidi wanahamasishwa kuchangia kufanikisha mpango huo, lengo likiwa kuzifikia shule zote nchini.

87. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, TDB imeendelea na mpango wa kuongeza vituo vya kuuzia maziwa katika Ofisi za Serikali ambapo vituo vimeongezeka kutoka **10** na kufikia vituo **18** katika Mikoa ya Dodoma tisa (**9**), Mbeya vinne (**4**), Katavi kimoja (**1**), Tanga kimoja (**1**), na Dar es salaam vitatu (**3**). Aidha, natoa wito kwa viongozi wote wa Serikali, watumishi na wananchi kwa ujumla kuunga mkono juhudi za Serikali kwa kutumia maziwa yanayozalishwa na kusindikwa na viwanda vya ndani ya nchi ili kukuza soko la ndani la maziwa.

88. **Mheshimiwa Spika**, TDB imeendelea kuhamasisha unywaji wa maziwa kupitia maonyesho ya Sabasaba, Nanenane, maadhimisho ya Wiki ya Maziwa, Siku ya Unywaji Maziwa Duniani (World Milk Day), Siku ya Unywaji Maziwa Shuleni, na Siku ya Chakula Duniani. Kupitia matukio haya jumla ya lita **8,089** za maziwa zilitumiwa na washiriki mbalimbali. Aidha, idadi ya watoto na wanafunzi waliogawiwa maziwa katika matukio hayo ilikuwa **6,312** waliotumia lita **3,314**.

89. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwaka 2022/2023, TDB ilisajili jumla ya wadau **247** ambapo kati ya hao wamo wazalishaji **36**, wasindikaji **48**, wafanyabiashara **82**, waingizaji wa maziwa nchini (Importers) **34**, wauzaji wa maziwa nje ya nchi (*Exporters* watano (**5**), wasambazaji (*Distributors*) **19**, wakusanyaji (*milk collectors*) **20** na wauzaji wa pembejeo za uzalishaji wa maziwa

watatu (3). Aidha, katika kipindi hicho jumla ya maghala **87** ya kuhifadhia maziwa yalisajiliwa. Halikadhalika, TDB ilitoa elimu kuhusu Sheria ya Tasnia ya Maziwa Sura 262 na Kanuni zake kwa Wadau **640** wa Tasnia ya Maziwa wakiwemo wafugaji wa ng'ombe wa maziwa **400**, wasafirishaji 30, wasindikaji **30**, wauza maziwa **124** na wasimamizi wa vituo vya kukusanyia maziwa **56** katika Mikoa ya Mwanza, Mbeya, Dodoma, Kilimanjaro, Arusha na Tanga.

Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania

90. ***Mheshimiwa Spika***, Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA) ina majukumu mbalimbali nchini ambayo ni pamoja na kuzalisha chanjo za magonjwa ya mifugo, kufanya uchunguzi wa magonjwa ya mifugo, kuhakiki ubora wa vyakula vya mifugo, kufanya usajili na kuhakiki ubora wa viuatilifu vya mifugo nchini, na kufanya tafiti za magonjwa ya mifugo. Katika mwaka 2022/2023 TVLA imetekeleza yafuatayo:

- (i) Uzalishaji wa chanjo dhidi ya magonjwa ya mifugo umeongezeka kutoka dozi **50,640,250** mwaka 2021/2022 hadi dozi **51,034,610** za aina saba (7) za chanjo za magonjwa ya kipaumbele na kuzisambaza nchini kupitia vituo vyake vya kanda ambapo chanjo hizo zinajumuisha dozi **48,720,860** za chanjo dhidi ya Ugonjwa wa

Mdondo (TEMEVAC I-2); dozi **216,800**
Ugonjwa wa Kimeta; dozi **278,700** za
Ugonjwa wa Chambavu; dozi **1,330,400**
Ugonjwa wa Mapafu ya Ng'ombe; dozi **2,950**
Kutupa Mimba; dozi **366,000** za muunganiko
wa Kimeta na Chambavu (TECOBLAX) na
dozi **118,900** za Ugonjwa wa Mapafu ya
Mbuzi.

- (ii) Kuboresha miundombinu ya Taasisi ya Uzalishaji Chanjo Tanzania (TVI) ikiwa ni pamoja na kuweka intaneti ya mkongo wa Taifa na kufunga vifaa vya kisasa vya maabara.
- (iii) Kuanza ujenzi wa jengo la maabara kwa ajili ya uzalishaji wa chanjo za magonjwa ya virusi.
- (iv) Kufanya utafiti wa chanjo mbili za Ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa na Sotoka ya Mbuzi na Kondoo ambao hadi sasa upo katika hatua mbalimbali za utengenezaji wake.
- (v) Kufanya uchunguzi wa magonjwa katika sampuli **14,467** za wanyama ambapo magonjwa mbalimbali ya Wanyama yalitambuliwa yakiwemo Mdondo na Ndui kwa kuku, Homa ya Nguruwe, Kimeta, Ugonjwa wa Kutupa Mimba, Nagana, Ndigana Kali, Ndigana Baridi na Homa ya Mapafu ya Ng'ombe.

(vi) Kufanya uchunguzi wa ubora wa vyakula vya mifugo, ambapo jumla ya sampuli **1,846** za vyakula vya mifugo kutoka kwa wazalishaji na waagizaji umefanyika na ushauri wa kitaalamu umetolewa.

91. **Mheshimiwa Spika**, Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania katika mwaka 2022/2023 imeanza kutekeleza jukumu la kudhibiti viuatilifu vya Wanyama nchini, jukumu ambalo awali lilikuwa chini ya Mamlaka ya Afya ya Mimea na Viuatilifu (*Tanzania Plant Health and Pesticides Authority - TPHPA*) ambapo hadi Machi 31, 2023 imetoa vibali **37** vya kuingiza viuatilifu nchini. Aidha, kampuni **13** zilizosajiliwa zimeingiza viuatilifu vya wanyama jumla ya lita **376,437** za viuatilifu vya kimiminika, kilo **16,048** za viuatilifu vya unga na kilo **2,600** za viambata vya kuzalishia viuatilifu nchini.

Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)

92. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 TALIRI imeendelea kufanya tafiti za mifugo ambapo jumla ya tafiti **87** zinaendelea kufanyika. Tafiti hizo zinahusu uboreshaji wa mbari za ng'ombe, mbuzi, kuku, nguruwe, uendelezaji wa malisho, uzalishaji wa mbegu bora za malisho na ushiriki wa wanawake na vijana katika shughuli za Ufugaji. Kupitia tafiti hizo jumla ya ng'ombe chotara wa nyama na maziwa (*Dual purpose*) **109**, mbuzi chotara **221** walizalishwa na kusambazwa kwa wafugaji katika Halmashauri **13**

nchini; malisho aina ya nyasi (*Cenchrus ciliaris*), mikundekunde (*Clitoria ternatea*) na mitimalisho (*Leucaena pallida*) ambapo marobota **5,173** ya nyasi kavu (*hay*) na kilo **4,000.1** za mbegu za malisho zilizalishwa na kusambazwa kwa wadau. Aidha, aina **10** za mbegu za malisho zimefanyiwa tathmini ambapo kati ya mbegu hizo aina tano (**5**) zipo katika hatua mbalimbali za kupata ithibati. Ithibati ikitolewa itawezesha mbegu hizo kuzalishwa na kuuzwa kibiashara na wadau wote.

93. **Mheshimiwa Spika**, TALIRI kwa kushirikiana na Kampuni ya AKM Gilitters na Silverland kupitia mradi wa *Women Business* imetoa mafunzo kwa wanawake **200** kuhusu ufugaji wa kuku chotara kibiashara katika maeneo ya Mtama, Ruangwa, Hai na Siha kwa lengo la kuimarisha shughuli za uzalishaji katika mnyororo wa thamani ya kuku na bidhaa zake.

94. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, jumla ya mbuzi wa asili **1,800** (Pare White **225**, Gogo White **900**, Galla **225** na Sukuma **450**) na mbuzi wa kigeni *Boer* **65** wamenunuliwa kwa ajili ya vituo vya utafiti. Aidha, ununuzi huo umelenga kuzalisha mbuzi chotara (**F1**) kwa kutumia madume **133** ya Malya yaliyopo katika vituo vya Taasisi na majike ya asili yaliyonunuliwa. Pia, madume aina ya *Boer* walionunuliwa watatumika kuzalisha aina nyingine ya chotara (F1) kwa kutumia majike ya asili yaliyonunuliwa ili kuongeza upatikanaji wa mbuzi bora nchini.

95. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza uzalishaji wa mbegu za malisho, Serikali imenunua Matrikta (**4**), *disc*

plough (3), *harrow* (2), *bailer* (1) na *forage chopper* (1) kwa ajili ya kuwezesha utafiti wa malisho, uzalishaji wa malisho na mbegu za malisho. Vifaa hivyo, vimesambazwa katika Vituo vya Utafiti vya TALIRI Tanga, Kongwa, Mabuki, Uyole na Mpwapwa.

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)

96. ***Mheshimiwa Spika***, LITA imeendelea kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia kwa kujenga kumbi nne (4) za Mihadhara katika kampasi za Morogoro (1), Mpwapwa (1) na Mabuki (2) zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi **250** kila moja kwa wakati mmoja. Pia, hosteli mbili (2) zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi **216** kila moja zimejengwa katika kampasi za Morogoro na Mpwapwa (**Kielelezo Na.3**). Vile vile, samani zimefungwa katika kumbi mbili (2) za mihadhara katika Kampasi ya Tengeru.

Kielelezo Na. 3: Hosteli Za Lita Mpwapwa Na Morogoro

Hosteli-Mpwapwa (Mbele)

Hostel -Mpwapwa (Nyuma)

Hosteli- Morogoro (Mbele)

Hosteli- Morogoro (Nyuma).

97. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kuongeza idadi ya wataalam na wawekezaji watakaochangia kuleta maendeleo katika Sekta ya Mifugo nchini katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA) imedahili jumla ya wanafunzi **4,136** katika ngazi ya Astashahada na Stashahada ikilinganishwa na wanafunzi **3,972** waliodahiliwa katika mwaka 2021/2022.

98. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia LITA imewezesha mafunzo ya muda mfupi kwa wafugaji **18,293** kupitia mafunzo kwa vitendo ya huduma za ushauri kupitia utekelezaji wa mpango wa *outreach na excursions* katika jamii zinazoishi jirani na kampasi za Wakala. Mafunzo hayo yalihusu ufugaji wa ng'ombe wa maziwa, usindikaji wa maziwa na uzalishaji wa malisho na mbegu.

99. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendelea kutatua changamoto ya uhaba wa vyumba vya mihadhara, Wizara kupitia LITA imekamilisha ujenzi wa kumbi mbili za mihadhara zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi **250** kila mmoja katika Kampasi ya Mabuki. Pia, LITA imekamilisha taratibu za kupata na kumiliki eneo lenye ukubwa wa hekta (Ha) **70** katika Wilaya ya Mbozi mkoa wa Songwe kwa ajili ya kuanzisha kampasi mpya na kufanya LITA kuwa na jumla ya kampasi tisa (**9**).

100. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia LITA imewezesha mafunzo ya muda mfupi kwa wafugaji **18,293** kupitia mafunzo kwa vitendo ya huduma za ushauri kupitia utekelezaji wa mpango wa *outreach na excursions* katika jamii zinazoishi jirani na kampasi za Wakala. Mafunzo hayo yalihusu ufugaji wa ng'ombe wa maziwa, usindikaji wa maziwa na uzalishaji wa malisho na mbegu za malisho.

MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2023/2024

Maeneo ya kipaumbele katika Sekta ya Mifugo

101. **Mheshimiwa Spika**, Mpango na Bjeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Sekta ya Mifugo) kwa mwaka 2023/2024 umeandaliwa kwa kuzingatia vipaumbele vifuatavyo:- Kuimarisha upatikanaji wa mbegu bora za mifugo ili kuboresha mbari za mifugo; Kuimarisha upatikanaji wa malisho, vyakula vya mifugo na maji kwa ajili ya mifugo; Kuimarisha Afya ya Mifugo; Kuboresha Huduma za Ugani; Kuanzisha na Kuendeleza Vituo Atamizi vya Uwekezaji vya Vijana; Kuimarisha Huduma za Utafiti na Mafunzo ya Taaluma za Mifugo; Kuwezesha uongezaji thamani na biashara ya mifugo na mazao yake; Kuimarisha Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO); kuanzisha mamlaka ya kusimamia miundombinu ya mifugo; na kuimarisha ukusanyaji wa maduhuli katika Sekta.

102. **Mheshimiwa Spika**, Katika kutekeleza vipaumbele hivyo, baadhi ya kazi zitakazofanyika katika mwaka 2023/2024 ni pamoja na:-

- (i) Kuanzisha skimu za umwagiliaji katika mashamba ya malisho ya Vikuge na Langwira, pamoja na ranchi za NARCO za Kongwa na Mzeri; Kujenga mabwawa na visima virefu kwa ajili ya maji ya mifugo; na kuanzisha

- mashamba darasa **150** katika Mamlaka za Serikali za Mitaa na Taasisi za Wizara;
- (ii) Kuanzisha vituo vipya vya uwekezaji vya vijana na kuendeleza vituo vingine vilivyoanzishwa;
 - (iii) Kuhimilisha ng'ombe **100,000**; kuendelea kununua madume bora na kuyagawa kwenye vikundi vya wafugaji; kununua ng'ombe wazazi **1,200** kwa ajili ya mashamba ya Serikali ya kuzalisha Mitamba; na kuzalisha dozi **1,500,000** za mbegu bora za mifugo katika kituo cha NAIC;
 - (iv) Kuendesha kampeni ya udhibiti magonjwa kwa kujenga majosho **246**, kununua dawa za kuogesha mifugo lita **56,000** na kusambaza chanjo dozi **500,000,000**;
 - (v) Kununua pikipiki **1,200** na magari **3**, zana za huduma za veterinari (vet kit) **1,100** na zana za uhimilishaji (AI Kit) **184**; kuanzisha kampasi mpya ya LITA Songwe; kukamilisha taratibu za upatikanaji wa ithibati kwa mbegu za malisho ili ziuzwe madukani; na kuanzisha kituo cha utafiti wa mifugo cha Kanda ya Magharibi Wilayani Nsimbo mkoa wa Katavi;
 - (vi) Kuanzisha skimu za unenepeshaji katika Mashamba ya NARCO na Vituo vya kupumzishia mifugo; Kujenga na

- kukarabati minada; na kufunga mizani kwenye minada **70** ya awali; na kujenga vituo **10** vya kukusanya maziwa;
- (vii) Kuiwezesha NARCO kuzalisha ndama **5,479** kutokana na majike wazazi **6,849** na kunenepesha ng'ombe **12,696** kupitia programu ya kujenga uwezo wa uwekezaji kwa vijana itakayofanyika katika ranchi ya NARCO Kongwa na kuzalisha marobota ya hei **55,000** katika ranchi ya Kongwa na Mzeri kwenye eneo la Ha. **11,000**;
 - (viii) Kukusanya maoni ya wadau na kufanya tathmini ya uanzishaji wa Mamlaka ya Kusimamia na Kuendeleza Miundombinu ya Mifugo;
 - (ix) Kuvutia wawekezaji kwenye mbegu bora za kuku, vyakula vya mifugo, madawa na chanjo, pamoja na uzalishaji wa mbari za mifugo na mbegu za malisho; na
 - (x) Kutambua na kusajili kwenye mfumo wa kielektroniki takriban mifugo **40,603,262**, ili kuwa na taarifa sahihi kwa ajili ya kuboresha mifugo na kukidhi hitaji la masoko.

Sera, Sheria na Kanuni Katika Sekta ya Mifugo

103. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itakamilisha mapitio ya Sera ya Taifa ya Mifugo ya mwaka 2006, itaendelea kutekeleza Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*Agriculture Sector Development Programme – ASDP II*); na kufanya ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa malengo ya Wizara pamoja na miradi ya mifugo, Wakala, Bodi na Taasisi zilizo chini ya Wizara.

104. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuratibu na kuboresha utekelezaji wa Sheria zinazosimamia Sekta ya Mifugo ikiwemo kuendelea na zoezi la marekebisho, tafsiri ya Kanuni mbalimbali ili kuleta uelewa kwa watumiaji, kutoa elimu ya sheria kwa wafugaji, wadau wa sekta ya mifugo pamoja na watumiaji wote wa Sheria na Kanuni.

Ukusanyaji wa Maduhuli

105. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa 2023/24 Wizara kwa upande wa sekta ya mifugo (fungu 99) linatarajia kukusanya **shilingi 42,105,000,000** kutoka kwenye vyanzo mbalimbali.

Huduma ya Uhimilishaji

106. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024 Wizara imepanga kuendelea kuboresha mbari za mifugo kwa kuhimilisha ng'ombe **100,000** katika mikoa **26**; kununua madume bora ya mbegu **200** ya ng'ombe aina ya Borani na kuyasambaza kwa wafugaji pamoja na kusanifu na kuendeleza mfumo wa kitaifa wa uhimilishaji kwa lengo la upatikanaji na ufuatiliaji wa taarifa za ng'ombe wanaohimilishwa. Aidha, dozi **1,500,000** za mbegu bora za mifugo zitazalishwa katika kituo cha NAIC.

107. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendelea kuhifadhi mbari za asili ambazo zipo hatarini kutoweka, Wizara imepanga kujenga maabara ya kuhifadhi rasilimali za kijenetiki za mifugo ya asili katika Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC).

Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba

108. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024 Wizara imepanga kuimarisha Mashamba ya Serikali ya kuzalisha mitamba kwa kuyapatia vitendea kazi; kuongeza mitamba **1,200** katika mashamba ya Nangaramo na Ngerengere; kuondoa vichaka hekta **1,000**; na kulima malisho hekta **2,000**. Pia, Wizara imepanga kukarabati nyumba **20** za watumishi katika mashamba na Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji.

Uzalishaji wa Nguruwe

109. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024 Serikali kwa kushirikiana na Chama cha Wafugaji Nguruwe Tanzania (TAFIPA) itaendelea kuweka mazingira mazuri ya upatikanaji wa mbegu bora za nguruwe ikiwemo huduma za uhimilishaji wa nguruwe.

Udhibiti wa Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

110. **Mheshimiwa Spika**, katika kuendelea kuboresha mazingira ya biashara ya mifugo nchini, Wizara imepanga kujenga minada mitano (5) ya awali na kukarabati minada minne (4) ya upili na miwili (2) ya mipakani mwaka 2023/2024. Aidha, Wizara imepanga kununua mizani 70 kwa ajili ya kuwezesha wafugaji wauze kwa bei nzuri na kuhamasisha wafugaji kunenepesha mifugo yao.

111. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024 Wizara imepanga kujenga miundombinu ya kunenepesha mifugo katika vituo vitatu (3) vya kupumzishia mifugo (*Holding Ground*) vya Kitaraka, Kizota na Makuyuni ili kuweka mazingira wezeshi na kutoa fursa ya unenepeshaji mifugo.

Tasnia ya Ngozi

112. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza ubora wa ngozi zinazozalishwa hapa nchini, katika mwaka 2023/2024 Wizara imepanga kuwawezesha

wakaguzi **10** wa ngozi kwa kuwapatia vitendea kazi zikiwemo pikipiki **10**. Pia, Wizara imepanga kununua mashine **10** na visu **1,000** kwa ajili ya kuchunia ngozi.

Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo

113. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara imepanga kujenga mabwawa matano (**5**), kuchimba visima virefu sita (**6**), kuanzisha Mashamba Darasa **150** ya Malisho yenye ukubwa wa ekari tano (**5**) kila moja katika Mamlaka za Serikali za Mitaa na Taasisi za Serikali; Kutoa mafunzo kwa wakaguzi **100** wa maeneo ya malisho na rasilimali za vyakula vya mifugo ili kuhakikisha ubora wa vyakula vya mifugo na malisho unazingatiwa. Serikali itaendelea kuwahamasisha wawekezaji katika Sekta Binafsi kuongeza uzalishaji kufikia tani **2,000,000** za vyakula vya mifugo; Aidha, Wizara kwa kushirikiana na Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi na Mamlaka za Serikali za Mitaa imepanga kutenga takriban hekta **500,000** za maeneo ya malisho nchini.

114. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara imepanga kuimarisha mashamba ya Vikuge (Kibaha) na Langwira (Mbarali) yanayozalisha mbegu na malisho kwa kuyapatia vitendea kazi zikiwemo matrekta manne (**4**); *mower* mbili (**2**); hei

bailer mbili (2); *hay rake* mbili (2); *forage hervester* mbili (2) na *forage bailer* mbili (2). Wizara itachimba visima virefu vya maji vitatu (3) na kuweka mfumo wa umwagiliaji kwenye mashamba hayo ili kuongeza uzalishaji wa malisho kufikia marobota ya hei **200,198** na mbegu za malisho tani **32.08**. Aidha, Serikali itaendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika uzalishaji wa malisho na mbegu za malisho ili kuongeza uzalishaji kufikia kilo **10,000** za mbegu za malisho na marobota **150,000** ya hei. Pia, Wizara itawezesha uzalishaji wa malisho aina ya *Napier (Juncao)* katika mikoa ya Dodoma, Iringa, Kagera, Katavi, Kigoma, Mbeya, Mtwara, Mwanza na Pwani. Vilevile, Wizara itajenga maghala **15** ya kuhifadhi rasilimali za malisho na vyakula vya mifugo katika maeneo mbalimbali nchini ili kuwa na hifadhi ya vyakula vya mifugo.

Huduma ya Afya ya Mifugo

115. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itawezesha uzalishaji, uagizaji nje ya nchi na usambazaji wa dozi **500,000,000** za chanjo za magonjwa **13** ya kipaumbele; kuchanja mifugo **108,000,000** dhidi ya magonjwa mbalimbali; kununua dawa za kuogeshea mifugo lita **56,000**; kujenga majosho **246**; na kuhamasisha uogeshaji wa mifugo kufikia michovyoo **bilioni 1.2** kwa mwaka.

116. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuimarisha mfumo wa upatikanaji wa taarifa za magonjwa **13** ya mifugo ya kipaumbele na kutoa taarifa kwa wakati ili kudhibiti kuenea kwa magonjwa hayo.

Ukaguzi wa Mifugo na Mazao Yake

117. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha kuwa afya ya jamii inalindwa dhidi ya magonjwa yanayotoka kwa wanyama kwenda kwa binadamu, Wizara itaendelea na ukaguzi wa mifugo na mazao yake kwenye minada, machinjio, vituo vya ukaguzi vya ndani ya nchi na mipakani (*Zoo-sanitary Inspection Border Posts*). Pia, Wizara itaratibu uchinjaji na ukaguzi wa ng'ombe wapatao **1,850,000**, mbuzi **1,100,000**, kondoo **320,000**, nguruwe **380,000** na kuku **6,000,000** katika mwaka 2023/2024.

118. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaratibu ukaguzi wa mifugo na mazao mbalimbali ya wanyama ambapo ng'ombe wapatao **20,000**, mbuzi na kondoo **40,000** wanatarajiwa kukaguliwa wanaposafirishwa nje ya nchi na ng'ombe wapatao **2,500**, mbuzi na kondoo **300** wanatarajiwa kukaguliwa wanapoingizwa nchini. Pia, Wizara inatarajia kukagua na kuidhinisha nyama ya ng'ombe tani **2,000** pamoja na nyama ya mbuzi na kondoo tani **12,000** kabla ya kusafirishwa nje ya nchi.

Ustawi wa Wanyama

119. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kutoa elimu ya ustawi wa wanyama kwa wadau **4,300** hususan katika kuzingatia Sheria ya Ustawi wa Wanyama SURA 154 na Kanuni zake. Aidha, Wizara itateua wakaguzi wa ustawi wa wanyama **184** katika Mamlaka zote za Serikali za Mitaa na **81** katika vituo vya ukaguzi vya ndani na mipakani.

Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo

120. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kutambua na kusajili kwenye mfumo wa kielektroniki takriban mifugo **40,603,262**, (ng'ombe **18,639,646**, mbuzi **16,262,271**, kondoo **5,348,208** na punda **353,779**), ili kuwa na taarifa sahihi kwa ajili ya kuboresha mifugo na kukidhi hitaji la masoko.

Ugani, Mafunzo na Utafiti

Huduma za Ugani wa Mifugo

121. ***Mheshimiwa Spika***, Katika kuboresha mazingira ya utendaji kazi kwa Maafisa Ugani wa ngazi zote, Wizara katika mwaka 2023/2024, itanunua pikipiki **1,200**, vifaa tiba (*Veterinary Kit*) **1,100** na vifaa vya uhimilishaji (*Artificial Insemination Kit*) **184** kwa ajili ya Maafisa Ugani katika Halmashauri **184**. Vilevile, Wizara itaendelea kutoa

mafunzo kwa Maafisa Ugani (ToT) **1,000** katika Sekretariati za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kuhusu teknolojia za mifugo, pamoja na kutoa mafunzo ya ufugaji bora wa kibiashara kwa wafugaji **100,000**.

Utafiti na Mafunzo

122. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhamasisha vijana na wanawake kwenye ufugaji wa kibiashara na kuongeza malighafi kwenye viwanda vya nyama nchini, Wizara itaendelea kuimarisha Vituo Atamizi nane (**8**) vilivyoanzishwa na kuongeza vingine nane (**8**) katika mwaka 2023/2024. Pia, Wizara itahuisha Mitaala inayotumika katika vyuo vya mifugo ili kuendana na matakwa ya kuhuishia mitaala kila baada ya miaka mitano (**5**) yaliyoelekezwa na Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi (NACTVET). Aidha, Wizara itaendelea kuratibu Kampasi **8** za LITA na vyuo **12** vya binafsi vinavyotoa Mafunzo ya Mifugo, pamoja na kuratibu Vituo saba (**7**) vya Utafiti wa Mifugo Nchini (TALIRI) na Taasisi kumi na moja (**11**) zinazofanya tafiti za mifugo ili kuhakikisha mafunzo na tafiti zinazofanyika zinakidhi vigezo.

Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Mifugo Baraza la Veterinari Tanzania

123. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka

2023/2024, Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania itafanya ukaguzi wa vituo **2,195** vya huduma ya afya ya wanyama; kukagua vyuo **21** vinavyotoa na vinavyotarajia kutoa mafunzo ya afya na uzalishaji wa mifugo; kusajili Madaktari **70** wa Wanyama; kuandikisha na kuorodhesha wataalam wasaidizi **2,500**; kutoa leseni **300** kwa wakaguzi wa nyama, wahimilishaji na wataalam wa maabara za veterinari; na kusajili vituo **300** vya kutolea huduma ya afya ya wanyama katika Mamlaka **184** za Serikali za Mitaa. Pia, Baraza litaendesha mitihani ya kuandikishwa kwa wahitimu **2,000** wa stashahada ya afya na uzalishaji wa mifugo.

Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania

124. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024, Taasisi ya Chanjo Tanzania (TVI) inatarajia kuzalisha jumla ya dozi milioni **97.4** za chanjo za magonjwa saba (**7**); kukamilisha utengenezaji na uzalishaji wa chanjo ya Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (PPR); kuendelea na utafiti ili kutengeneza chanjo ya Kichaa cha Mbwa; kununua vifaa vya maabara; kufanya ukarabati mkubwa wa Maabara za Kanda ya Kusini – Mtwara na Kanda ya Ziwa – Mwanza; kuendelea na ujenzi wa jengo jipya la kisasa kwa ajili ya uzalishaji wa chanjo za magonjwa yatokanayo na virusi; kuboresha miundombinu ya maabara kwa ajili ya usajili na uhakiki ubora wa viuatilifu vya wanyama;

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

125. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024 Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO) inatarajia kutekeleza majukumu yafuatayo :-

- (i) Kuzalisha ndama **5,479** kutokana na majike wazazi **6,849**;
- (ii) Kuweka uzio wa fensi katika eneo la nyanda za malisho lenye ukubwa wa ekari **2,450** katika ranchi za Kongwa, Mkata, Mzeri, Ruvu na Missenyi;
- (iii) Kutekeleza mradi wa unenepeshaji wa ng'ombe **12,696** katika ranchi za Kongwa, Ruvu na Mzeri;
- (iv) Kujenga *'feedlots unit'* (**3**) kwa ajili ya shughuli za unenepeshaji katika ranchi ya Mzeri, Kongwa na Ruvu;
- (v) Kuuza nyama bora ya "Kongwa beef" tani **346.8** kupitia maduka ya Kampuni;
- (vi) Kuzalisha marobota ya hei **55,000** katika ranchi ya Kongwa na Mzeri kwenye eneo la Ha. **11,000**;
- (vii) Kuuza madume bora ya ng'ombe aina ya Boran **1,075** kwa wafugaji wa asili kwa ajili ya kuboresha kosaafu ya mifugo yao;

- (viii) Kununua madume bora **33** ya ng'ombe aina ya borani kwa ajili ya kuimarisha uzalishaji katika ranchi ya Kalambo; na
- (ix) Kutoa mafunzo ya ufugaji bora kwa wafugaji **362** na mafunzo kwa vitendo kwa wanafunzi **500** kutoka katika vyuo mbalimbali nchini.

Bodi ya Nyama Tanzania

126. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024 Bodi imepanga kutoa mafunzo kwa wadau **1,209** wa tasnia ya nyama katika Mikoa **18** ya Tanzania Bara, na kufanya Ukaguzi na Usajili wa Wadau **4,500** wa Tasnia ya Nyama ili watambulike rasmi. Aidha, Bodi itaendelea kutekeleza programu ya kuwajengea uwezo wafugaji ili kuleta uzalishaji wenye tija na kuzalisha nyama bora kwa watumiaji.

127. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024 Bodi imepanga kuanza ujenzi wa Ofisi ya Makao Makuu ya Bodi ya Nyama Tanzania ili kuboresha utendaji kazi na utoaji wa huduma bora kwa wadau.

128. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuhakikisha tunapata nyama bora na salama ambayo inakidhi viwango vya biashara na ulaji katika mwaka 2023/2024, Wizara imepanga kujenga machinjio moja (1) ya kisasa ya nguruwe

Mkoani Dar es Salaam pamoja na machinjio (1) ya kisasa ya kuku Mkoani Dodoma. Pia, Wizara itaendelea kuzihimiza Mamlaka za Serikali za Mitaa kuwa na machinjio na makaro ya kuchinjia nguruwe katika maeneo yenye uhitaji.

Bodi ya Maziwa Tanzania

129. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024 TDB itavipatia vyama vya Ushirika **10** mitungi **100** ya kubebea maziwa ili kuwezesha usafirishaji wa maziwa kutoka kwa wafugaji kwenda kwenye vituo vya kukusanyia maziwa na kuwezesha upatikanaji wa maziwa bora na salama kwa walaji. Vilevile, TDB itawezesha upatikanaji wa vifungashio **15,000** kwa vikundi **10** vya ushirika wa maziwa. Aidha, TDB itaendelea kuhamasisha na kuwezesha upatikanaji wa maziwa katika Ofisi **10** zaidi za Umma ili ziweze kujiunga na Mpango wa Unywaji Maziwa Ofisini na kuwezesha shule **100** zaidi kujiunga na Mpango wa Unywaji Maziwa Shuleni katika Halmashauri mbalimbali nchini.

130. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, TDB imepanga kuwajengea uwezo wadau wa maziwa **2,000** na wakaguzi wa maziwa **164** kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa nchini. Aidha, mafunzo kuhusu ufugaji bora wa ng'ombe wa maziwa yatatolewa kwa vikundi **30** vya wafugaji sanjari na kufanya ukaguzi wa wadau **1,200**, kuwezesha usajili wa wadau **400**, na kukuza uelewa wa Sheria ya Maziwa kwa wadau **800** ili

kuboresha mnyororo wa thamani wa maziwa.

131. **Mheshimiwa Spika**, ili kuwezesha upatikanaji wa maziwa kwenye viwanda vya kusindika maziwa na kupunguza upotevu wa maziwa, katika mwaka 2023/2024 TDB imepanga kujenga vituo 10 vya kukusanyia maziwa katika mikoa ya Pwani, Iringa, Mbeya, Songwe, Tabora, Mara, na Katavi.

Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)

132. **Mheshimiwa Spika**, ili kusogeza huduma za utafiti kwa wafugaji na wadau waliopo katika Kanda ya Magharibi na sehemu ya Nyanda za Juu Kusini inayojumuisha mikoa ya Tabora, Kigoma, Katavi, na Rukwa; Wizara kupitia TALIRI itajenga jengo moja (1) la ofisi katika kituo kipya cha TALIRI kitakachofunguliwa katika Halmashauri ya Nsimbo Mkoa wa Katavi. Aidha, katika mwaka 2023/2024 TALIRI itaendelea na ujenzi wa maabara tatu (3) za kupima ubora wa nyama na maziwa katika vituo vya TALIRI Uyole, Tanga na Mpwapwa. Pia, TALIRI itaendelea kufanya tafiti katika maeneo ya kipaumbele ambayo ni: uzalishaji na uendelezaji wa ng'ombe, mbuzi, kondoo; kuku na nguruwe na uchambuzi na uhifadhi wa kosaafu za mifugo mbalimbali ya asili. Tafiti nyingine zitahusu uendelezaji wa malisho na uzalishaji wa mbegu za malisho, lishe na ubora wa vyakula vya mifugo.

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)

133. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2023/2024, LITA inatarajia kudahili wanafunzi **4,508** na kuendelea kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia katika kampasi zake nane (**8**). Aidha, LITA itajenga kampasi mpya mkoani Songwe, Wilaya ya Mbozi kwenye eneo la hekta **70** na kuendelea kutoa mafunzo ya muda mfupi na huduma za ushauri kwa wafugaji na wadau wengine kupitia programu za mafunzo ya ujirani mwema na ziara za mafunzo (*outreach programme and excursions*). Pia, LITA inatarajia kuongeza uzalishaji na utunzaji wa mifugo na malisho bora kwa ajili ya mafunzo na kama mashamba darasa kwa wadau mbalimbali.

C. SEKTA YA UVUVI (FUNGU 64)

Hali ya Sekta ya Uvuvi

134. ***Mheshimiwa Spika***, uvuvi umeendelea kuwa Sekta muhimu katika maendeleo ya uchumi wa Taifa letu. Katika mwaka 2022, Sekta ya Uvuvi ilichangia asilimia **1.8** kwenye Pato la Taifa na kukua kwa asilimia **2.5**. Aidha, Sekta ya Uvuvi inatoa ajira za moja kwa moja kwa wavuvi **197,763** na wakuzaji viumbe maji **34,057** na takriban watanzania **Milioni 4.5** wanajishughulisha na shughuli mbalimbali zinazohusiana na uvuvi katika mnyororo wa thamani. Pia, Sekta ya Uvuvi inachangia katika kipato cha familia pamoja na

kuongeza usalama wa chakula na lishe ambapo samaki huchangia asilimia **30** ya protini inayotokana na wanyama.

135. **Mheshimiwa Spika**, shughuli za uvuvi zinafanywa zaidi na wavuvi wadogo kwenye maji ya asili ambapo huchangia takriban asilimia **95** ya samaki wote wanaovuliwa nchini. Hadi Aprili, 2023, jumla ya wavuvi wapatao **197,763** walishiriki moja kwa moja katika shughuli za uvuvi kwa kutumia vyombo vya uvuvi vipatavyo **58,448** na kuwezesha kuvuna tani **426,555.46** za samaki zenye thamani ya Shilingi **trilioni 2.86 (Kiambatisho Na. 18)**. Kati ya hizo, tani **381,113.22**, sawa na asilimia **89** ni kutoka maji baridi na tani **45,442.24**, sawa na asilimia **10.7** ni kutoka maji chumvi.

136. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali imeendelea kuweka mazingira wezeshi ili kuvutia uwekezaji katika uvuvi wa kibiashara ambao hufanyika katika maji ya kitaifa kwa kuhusisha uvuvi wa kambamiti na Ukanda wa Uchumi wa Bahari. Mazingira hayo yamewezesha Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari kuu kutoa leseni kwa meli **48** kwa ajili ya kuvua katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari (EEZ). Kati ya hizo, meli **45** ni za kigeni na meli tatu (**3**) ni za ndani. Aidha, uvuvi wa kambamiti hufanyika kwa msimu kuanzia mwezi Machi hadi Septemba, katika kanda ya Kaskazini maeneo ya Bagamoyo, Saadani na Pangani na mwezi Aprili hadi Agosti katika Kanda

ya Kusini maeneo ya Mkuranga, Kibiti na Kilwa kila mwaka. Katika msimu wa mwaka 2023, jumla ya meli tisa (9) ziliomba vibali vya kuvua kambamiti kati ya hizo, meli nne (4) zimekidhi vigezo na kupewa leseni. Katika msimu wa uvuvi – mwaka, 2022 jumla ya meli sita (6) zilizopewa leseni zilivua tani **57.59** za kambamiti zenye thamani ya shilingi **milioni 835.04**.

137. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, biashara ya mazao ya uvuvi imeendelea kuimarika katika soko la ndani na nje ya nchi. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2023, jumla ya tani **29,466.98** za mazao ya uvuvi zenye thamani ya shilingi **bilioni 453.8** na idadi ya samaki hai wa mapambo **150,308** wenye thamani ya shilingi **bilioni 1.82** waliuzwa nje ya nchi. Katika kipindi hiki, jumla ya tani **6.24** za samaki zenye thamani ya **shilingi bilioni 0.22** zimeingizwa nchini.

138. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeimarisha vituo **36** vya Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi na vituo **8** vya Uthibiti Ubora wa Mazao ya Uvuvi na Masoko katika maeneo yote ya maji kwa kuvipatia vitendea kazi na vifaa vikijumuisha *printer* **29**, kompyuta mpakato **28**, kompyuta za mezani **34**, *scanner* **24** ili kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi na ukusanyaji wa maduhuli.

139. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, idadi ya miundombinu ya ukuzaji viumbe maji imefikia mabwawa **32,878**, vizimba

993, vitotoleshi **39** vya kuzalisha vifaranga na viwanda nane (**8**) vya kutengeneza chakula cha samaki. Aidha, uzalishaji wa mazao mbalimbali ya ukuzaji viumbe maji ulifikia tani **33,525.46** na vifaranga vya samaki **35,967,180 (Kiambatisho Na. 19)** ambapo kati ya hivyo, vifaranga **31,000** vimepandikizwa katika malambo mbalimbali nchini ili kuongeza upatikanaji wa samaki. Vilevile, hadi kufikia Aprili 2023 tani **4,337.9** za chakula cha samaki zilitumika nchini (**Kiambatisho Na. 20**).

140. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali imeendelea kutekeleza mradi wa kuwawezesha wavuvi kukopeshwa boti za uvuvi za kisasa na zana zake, ufugaji samaki kwenye vizimba na uzalishaji wa zao la mwani kwa kupatiwa mkopo wa masharti nafuu utakaosimamiwa na Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB).

141. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali imeendelea kuimarisha miundombinu ya uvuvi kwa kuendelea na ujenzi wa Bandari ya Uvuvi Kilwa Masoko – Lindi, ujenzi wa masoko saba (**7**) ya mazao ya uvuvi na Mialo mitatu (3. Aidha, miundombinu hii itaimarishwa kwa kujenga mitambo ya kuhifadhia mazao kama vile vyumba vya ubaridi na mitambo ya kuzalisha barafu. Vilevile, Serikali imeendelea na ujenzi na ukarabati wa vituo vya ukuzaji viumbe maji na mashamba darasa.

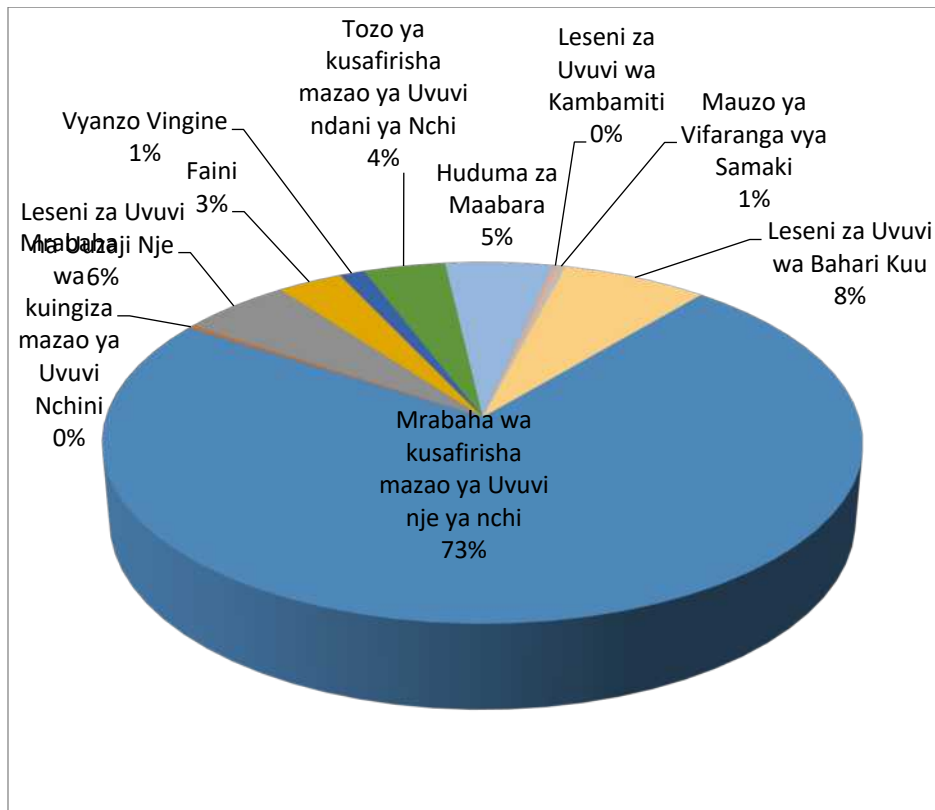
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2022/2023

Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023

142. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/2023 Wizara ilipanga kukusanya **Shilingi 40,000,000,000** kupitia Fungu 64. Hadi Aprili, 2023 **Shilingi 17,392,394,050.74** sawa na asilimia **43.48** ya lengo la mwaka zilikusanywa kutoka Sekta ya Uvuvi sawa na asilimia **51.61** ya lengo la kukusanya **Shilingi 33,333,333,333.33** hadi Aprili, 2023. (**Kiambatisho Na. 21**).

143. *Mheshimiwa Spika*, fedha hizi zimekusanywa kutoka vyanzo vifuatavyo: leseni za usafirishaji samaki na mazao yake nje ya nchi (*Export Licences*); leseni za uingizaji mazao ya uvuvi ndani ya nchi (*Import Licences*); ushuru wa mrabaha (*Export Royalty*); Mapato mengineyo (*Miscellaneous receipts*); mrabaha wa kuingiza mazao ya uvuvi nchini (*Import Royalty*), leseni za uvuvi katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari, tozo ya maabara; leseni za uvuvi wa kambamiti, kibali cha kusafirisha mazao ya uvuvi ndani ya nchi (*Movement Permit*), mauzo ya vifaranga vya samaki na faini kwa makosa mbalimbali ya ukiukwaji wa sheria za uvuvi (**Kielelezo Na. 4**).

Kielelezo Na. 4: Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 hadi Aprili, 2023

Chazo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi.

144. **Mheshimiwa Spika**, miongoni mwa sababu za kushuka kwa makusanyo ni pamoja na upungufu wa watumishi wa Sekta ya Uvuvi kwenye vituo vya Ulinzi na Usimamizi wa rasilimali za Uvuvi na Uthibiti Ubora wa Viwango na Masoko;

kuwepo kwa mianya ya utoroshaji wa mazao ya uvuvi kwenye maeneo ya maji na mipakani; kuwepo kwa uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi; kupungua kwa uzalishaji wa samaki na hivyo kupungua malighafi kwenye viwanda vya kuchakata samaki; kupungua kwa sampuli za mazao ya uvuvi yanayopimwa kwa ajili ya kupeleka nje ya nchi; na ufinyu wa bajeti pamoja na uhaba wa vitendea kazi kwenye baadhi ya vituo kama magari, pikipiki na boti.

Fedha zilizoidhinishwa kwa Mwaka 2022/2023

145. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Fungu 64 ilitengewa jumla ya **Shilingi 176,201,183,000**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 40,522,421,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 135,678,762,000** ni kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo.

Matumizi ya Bajeti ya Kawaida.

146. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Fungu 64 lilitengewa jumla ya **Shilingi 40,522,421,000**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 12,719,235,000** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara (PE) na **Shilingi 27,803,186,000** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC). Hadi Machi, 2023, jumla ya **Shilingi 16,804,782,829.97** zimetolewa, sawa na asilimia **41.47** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida

ambapo **Shilingi 9,318,749,750.93** ni fedha za mishahara ya watumishi (PE) na **Shilingi 7,486,033,079.04** ni fedha za Matumizi Mengineyo (OC).

Matumizi ya Bajeti ya Maendeleo

147. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara kupitia Fungu 64 ilitengewa kiasi cha **Shilingi 135,678,762,000** kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwa ni fedha za ndani na nje. Kati ya fedha hizo **Shilingi 98,682,025,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 36,996,737,000** ni fedha za nje. katika mwaka 2022/2023 Wizara kupitia Fungu 64 ilitengewa kiasi cha Shilingi bilioni 135.7 kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwa ni fedha za ndani na nje. Hadi Aprili, 2023, jumla ya maombi ya **shilingi bilioni 41,251,987,361.19** yamewasilishwa ambapo kiasi cha **Shilingi bilioni 6,625,345,688.98** zimelipwa na **shilingi bilioni 34,626,641,672.21** zipo kwenye hatua mbalimbali za malipo.

UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU KATIKA MWAKA 2022/2023

Usimamizi wa Sera na Sheria

148. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali imefanya maboresho ya Kanuni za Uvuvi za Mwaka 2022 (GN 478B na 478E) kwa kupunguza gharama za ada za leseni na

tozo mbalimbali kwa lengo la kuwapunguzia gharama za uendeshaji wavuvi na wafanyabiashara wa mazao ya uvuvi nchini. Katika maboresho hayo, baadhi ya ada za leseni zilizounganishwa kuwa moja ni pamoja na Kambakoche hai na Kaa hai, Pweza na Ngisi waliogandishwa na Kambamiti wenye vichwa na wasio na vichwa (*head on and headless*). Kabla ya marekebisho hayo, kila zao lilikuwa linalipiwa kiasi cha Dola za Marekani **500** ikiwa ni ada ya leseni ambapo kwa sasa ada ya leseni ni Dola za Marekani **500** kwa mazao yote yaliyounganishwa kwa wafanyabiashara wadogo.

149. **Mheshimiwa Spika**, maboresho hayo, pia, yamepunguza ada ya leseni ya uvuvi wa uduvi kutoka Dola za Marekani **300** hadi **200** kwa mwaka. Aidha, tozo za kusafirisha mazao ya uvuvi nje ya nchi zimepunguzwa ikiwemo tozo za kusafirisha minofu ya Sangara kutoka Dola za Marekani **0.2** hadi **0.1**, leseni ya dagaa wakavu kutoka Ziwa Victoria, Nyasa na Bahari ya Hindi kutoka Dola za Marekani **0.16** hadi **0.1**, na dagaa wa Ziwa Tanganyika kutoka Dola za Marekani **0.5** hadi kufikia **0.3** kwa kilo. Maboresho ya Kanuni hii yamefanyika ili kuhamasisha biashara ya uvuvi na kuongeza usalama wa chakula.

150. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imefanya maboresho ya ushuru wa kusafirisha nje ya nchi mabondo mabichi na makavu ambapo kwa sasa mabondo mabichi/yaliyogandishwa yanatozwa ushuru wa

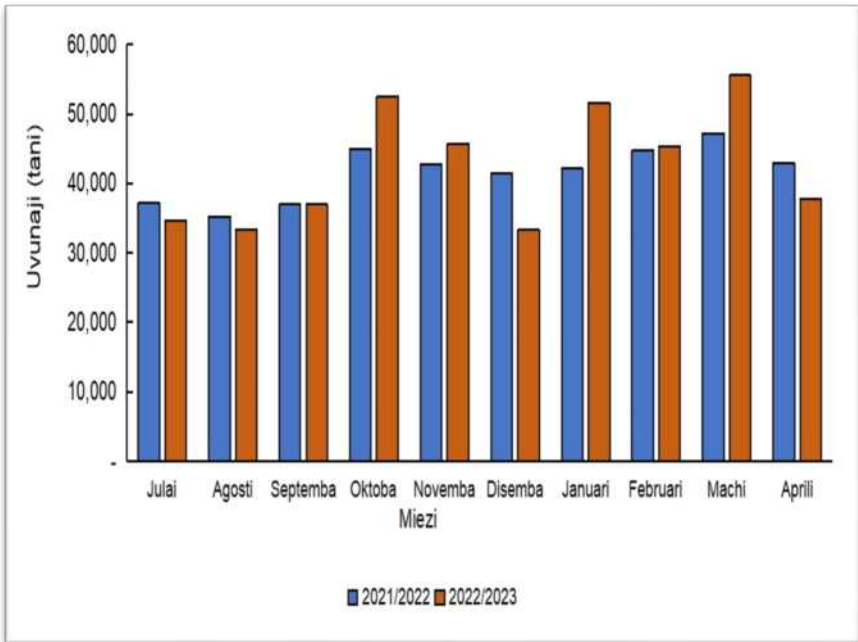
Dola za Marekani **2.7** kwa kilo na kwa Mabondo makavu Dola za Marekani **3.3** kwa kilo ikilinganishwa na awali ambapo mabondo hayo yalikuwa yanatozwa asilimia nne **(4)** kwa kuzingatia bei ya soko.

Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi

151. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali imeendelea kuimarisha ukusanyaji, uchakataji na usimamizi wa taarifa na takwimu za uvuvi kwa lengo la kuwa na uvuvi endelevu. Katika mwaka 2022/2023, wavuvi **197,763** na vyombo vya uvuvi **58,448** vilitumika katika shughuli za uvuvi ikilinganishwa na wavuvi **194,804** na vyombo vya uvuvi **57,991** kwa mwaka 2021/2022 ikiwa ni ongezeko la asilimia **1.5** la wavuvi.

152. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia mwezi Aprili 2023, jumla ya tani **426,555.46** za samaki zenye thamani ya shilingi **trilioni 2.9** zilivunwa ikilinganishwa na tani **415,880.6** za samaki zenye thamani ya shilingi **trilioni 2.8** zilizovunwa katika kipindi kama hiki mwaka 2021/2022, ambapo kuna ongezeko la asilimia **3 (Kielelezo Na. 5)**. Aidha, ongezeko hili limechangiwa na kuongezeka kwa nguvu ya uvuvi.

Kielelezo Na. 5: Ulinganifu wa Uzalishaji wa Samaki kwa Kipindi cha Julai hadi Aprili 2021/2022 na 2022/2023

Chazo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi.

153. ***Mheshimiwa Spika***, kati ya tani **426,555.5**, zilizozalishwa katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Aprili, 2023 tani **300,251.57** sawa na asilimia **70.4** ni kutoka Ziwa Victoria, tani **62,771.68** sawa na asilimia **14.7** ni kutoka Ziwa Tanganyika, tani **5,238.51** sawa na asilimia **1.2** ni kutoka Ziwa Nyasa, tani **12,851.45** sawa na asilimia **3.0** ni kutoka maji madogo na tani **45,442.24** sawa na asilimia **10.7** ni kutoka Ukanda wa Bahari ya Hindi.

154. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *The Nature Conservancy* kupitia Programu ya Tuungane imefanya sensa ya uvuvi katika Ziwa Tanganyika. Matokeo ya sensa yanaonesha kuongezeka kwa idadi ya vyombo kutoka vyombo **11,506** mwaka 2011 hadi vyombo **11,963** mwaka 2022. Aidha, idadi ya wavuvi imeongezeka kutoka wavuvi **26,612** mwaka 2011 hadi kufikia wavuvi **29,388** mwaka 2022.

155. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Taasisi ya Uvuvi Ziwa Victoria (LVFO) imekamilisha tathmini ya uwingi wa samaki katika Ziwa Victoria na matokeo yanaonesha kiasi cha samaki kilichopo ni tani **2,235,822** na kati ya hizo samaki aina ya sangara ni tani **334,341**, dagaa tani **1,060,589**, furu tani **331,709** na uduvi tani **509,183**.

Usimamizi na Udhhibiti wa Rasilimali za Uvuvi

156. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kuimarisha usimamizi shirikishi, ulinzi na udhibiti wa rasilimali za uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi nchini kwa lengo la kuwa na uvuvi endelevu na wenye tija kwa wananchi na Taifa.

157. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi, hadi kufikia Aprili, 2023, jumla ya siku kazi **4,743** za

operesheni maalum na doria ambazo ni sawa na asilimia **60.8** ya lengo la mwaka la siku kazi **7,800** zilifanyika katika Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika, Ziwa Nyasa na Bahari ya Hindi. Matokeo ya operesheni na doria yalikuwa ni kukamatwa kwa zana haramu za uvuvi, samaki wachanga na watuhumiwa ambapo kesi saba (**7**) zilifunguliwa mahakamani. (**Kiambatisho Na 22**).

158. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) imeendelea kuimarisha usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi kwa kuvijengea uwezo Vikundi vya Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi (BMUs) kwa lengo la kuleta ufanisi na kuongeza tija. Aidha, wavuvi **320** kutoka Vikundi **15** vya BMUs katika Halmashauri ya Mkinga walipatiwa mafunzo kuhusu dhana ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi unaozingatia ikolojia na mazingira. Pia, wajumbe **210** wa BMUs kutoka vijiji saba (**7**) vya Halmashauri ya Mkinga vinavyojihusisha na uvuvi wa pweza walihamasishwa kuanza ufungaji wa hiari wa uvuvi wa pweza (Mwamba Darasa) kwa lengo la kuwa na uvuvi endelevu wa rasilimali hiyo. Pia, Wizara kwa kushirikiana na WWF imeandaa Mwongozo wa Ufungaji wa Hiari wa Uvuvi wa Pweza kwa Muda wa mwaka 2023.

159. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Mwambao *Coastal Network Tanzania* imeendelea kuhamasisha

ufungaji wa hiari wa uvuvi wa pweza (Mwamba Darasa) katika vijiji vya Boma Subutini, Boma Kichakamiba (Mkinga) na Ushongo (Pangani) kwa kipindi cha miezi mitatu ambapo tani **27.6** za pweza zenye thamani ya shilingi **Milioni 29.58** zilivunwa. Vilevile, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Mwambao na vijiji vya Boma Subutini (Mkinga) na Ushongo (Pangani) imeweka baharini miamba ya bandia **90** katika maeneo ya yaliyopo karibu na mwamba darasa kwenye Kijiji cha Bomasubutini (Mkinga) na **99** katika Kijiji cha Ushongo (Pangani) kwa lengo la kuongeza mazalia ya samaki na pweza uzalishaji ambapo wamefikia makubaliano kutovua kabisa kwenye eneo husika.

160. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *The Nature Conservancy*, kupitia Programu ya Tuungane, imetoa mafunzo kuhusu usimamizi wa rasilimali za uvuvi, athari za uvuvi haramu na uvuvi endelevu kwa wanachama **78** wa BMUs za Kalunga, Mandakerenge na Mtakuja katika Wilaya ya Nkasi.

161. **Mheshimiwa Spika**, Vilevile, Wizara kwa kushirikiana na Programu ya Tuungane imekamilisha awamu ya kwanza ya ujenzi wa Kituo cha kuchakata mazao ya uvuvi (Migebuka na Daga) katika Kijiji cha Buhingu Wilaya ya Uvinza Kigoma unaojumuishia ujenzi wa vyumba vitano (**5**) vya kuchakata, eneo la kupokelea samaki na nyumba ya walinzi. Vilevile, Wizara kwa kushirikiana na

Programu ya Tuungane imejenga Ofisi ya Maeneo ya Pamoja ya Usimamizi wa Uvuvi (CFMA) katika Kijiji cha Karema, Wilaya ya Tanganyika (Katavi) na kupatiwa samani.

Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi

162. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kuimarisha uthibiti wa ubora na usalama wa mazao ya uvuvi kwa kufanya kaguzi **8,649** kati ya kaguzi **9,472** zilizopangwa ili kuhakiki ubora, usalama wa mazao ya uvuvi na uimara wa mfumo wa uzalishaji. Kaguzi hizo zilifanyika katika viwanda **23** vya kuchakata samaki, vituo **37** vya kuhifadhia samaki hai wa mapambo, mialo **10** ya kupokelea samaki, masoko **8**, maghala **70** ya kuhifadhia mazao yaliyokaushwa, vituo **17** vya kugandisha samaki, viwanda **16** vya mabondo, meli nne (**4**) za uvuvi na vyombo **1,453** vya kusafirisha mazao ya uvuvi.

163. **Mheshimiwa Spika**, kaguzi **569** zimefanyika viwandani ambapo kati ya hizo kaguzi **415** ni za kawaida na kaguzi za kina **154**; kaguzi **587** zimefanyika kwenye maghala ya kuhifadhia samaki, vituo vya kugandisha samaki, magari ya kusafirisha samaki, mialo ya kupokelea samaki pamoja na masoko. Vilevile, kaguzi **6,924** za uhakiki wa ubora na usalama wa mazao ili kutoa vyeti vya afya kabla ya kusafirishwa nje ya nchi

zilifanyika.

164. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inaendelea kuimarisha mazingira ya uzalishaji, uchakataji, uhifadhi wa mazao ya uvuvi pamoja na miundombinu ya uvuvi ikiwemo mialo ya kupokelea samaki na masoko kwa lengo la kuthibiti viwango vya ubora na usalama. Aidha, hadi kufikia mwezi Aprili, 2023, tani **29,466.98** za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo **150,308** zenye thamani ya shilingi **bilioni 453.80** waliuzwa nje ya nchi na kuingizia Serikali mrabaha wa shilingi **bilioni 12.56 (Kiambatisho Na. 23)** ikilinganishwa na tani **34,841.72** na samaki hai wa mapambo **169,089** wenye thamani ya shilingi **bilioni 475.01** waliouzwa nje ya nchi na kuingizia Serikali mrabaha wa shilingi **bilioni 13.84** mwezi Aprili 2022. Aidha, Serikali imeendelea kusimamia uingizaji wa samaki ndani ya nchi kutoka nchi mbalimbali ambapo hadi kufikia Mwezi Aprili, 2023 jumla ya tani **6.92** za samaki zenye thamani ya shilingi **milioni 236.74** zimeingizwa nchini (**Kiambatisho Na. 24**) ikilinganishwa na tani **4.75** zenye thamani ya shilingi milioni **154.23** zilizoingizwa nchini mwaka 2021/2022.

Maabara ya Taifa ya Uvuvi

165. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Maabara ya Taifa ya Uvuvi imeendelea kuhakiki ubora na usalama wa samaki na mazao yake ili kukidhi viwango vinavyokubalika kitaifa, kikanda na kimataifa. Aidha, Maabara

imeendelea kuhuisha hadhi ya Ithibati kupitia kaguzi za kina za Taasisi ya Ithibati ya Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika (SADCAS) na kukidhi kiwango cha kimataifa cha ISO17025:2017. Pia, Maabara imepokea sampuli **2,216** na kufanya uchunguzi wa vimelea na kemikali ili kuhakiki ubora na usalama wa mazao ya uvuvi ikilinganishwa na sampuli **2,027** zilizopokelewa mwaka 2021/2022.

166. **Mheshimiwa Spika**, Maabara imeongeza wigo wa utoaji wa huduma zake nchini, ambapo imeingia mkataba na Shirika la Viwango la Tanzania (TBS) ili kupokea na kufanya uchunguzi wa sampuli za vyakula vinavyozalishwa katika Kanda ya Ziwa Victoria, jukumu ambalo hapo awali lilikuwa likitekelezwa na TBS. Vilevile, Maabara imeongeza wigo na njia mpya za uchunguzi wa samaki na mazao yake baada ya Serikali kuingia makubaliano na Jamhuri ya Watu wa China yaliyolenga kuimarisha biashara ya mazao ya uvuvi.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu

167. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Kitengo cha Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU) imeendelea kusimamia maeneo tengefu (**15**) na hifadhi za bahari tatu (**3**). Lengo ni kuhifadhi uoto wa asili, nyasi za bahari, matumbawe, mazalia na makuzia ya samaki pamoja na kulinda na kuhifadhi samaki aina ya papa potwe (*whale shark*), samaki wa

mapambo, silikanti na viumbe waliohatarini kutoweka kama kasa na kaa wanao kwea minazi waitwao tuyuyu (*coconut crab*). Vilevile, uhifadhi unalenga kulinda ndege na nyangumi wanaohama kutoka bara moja na kwenda bara lingine, viboko wanaoitika kwa miluzi, magofu yenye historia za kusisimua na karakana za utengenezaji wa boti za asili. Aidha, maeneo hayo yana vivutio mbalimbali vya utalii vikiwemo fukwe nzuri zenye mchanga laini na mweupe zinazopatikana maeneo machache duniani na hivyo kuifanya Tanzania kuwa miongoni mwa nchi chache zenye vivutio vya asili katika pwani na bahari.

168. ***Mheshimiwa Spika***, nchi yetu imebarikiwa kuwa na aina **(10)** ya nyasi bahari kati ya aina **(12)** zilizotambuliwa duniani. Nyasi hizi ni bioanuwai muhimu katika uzalishaji wa viumbe maji wa bahari na kukabilina na mabadiliko ya tabianchi. Tathmini imeonesha kuwa katika maeneo ya Hifadhi ya hapa nchini kuna aina **10** za nyasi bahari katika Ghuba ya Mnazi na Maingiliano ya Mto Ruvuma, aina tano **(5)** katika Hifadhi ya Tanga Silikanti na aina nne **(4)** katika Maeneo Tengefu ya Dar es Salaam.

169. ***Mheshimiwa Spika***, katika kusimamia matumizi endelevu ya bioanuwai na mifumo ikolojia ya bahari, jumla ya doria zenye siku kazi **541** zilifanyika hadi kufikia Aprili, 2023. Matokeo ya doria hizo ni kukamatwa kwa zana haramu za uvuvi na kiasi cha shilingi **milioni 28.0** kilikusanywa

kutokana na faini. Aidha, elimu kuhusu sheria na matumizi ya zana sahihi na uvuvi endelevu imetolewa kwa wadau **755** ili kuhifadhi rasilimali za bahari kwa vizazi vya sasa na vijavyo.

170. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Aprili, 2023 watalii **35,562** walitembelea Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu ambapo kiasi cha shilingi **bilioni 1.68** kilikusanywa ikilinganishwa na watalii **22,562** na shilingi **bilioni 1.18** zilizokusanywa mwaka 2021/2022 ikiwa ni ongezeko la asilimia **42.4** la mapato yatokanayo na utalii.

171. **Mheshimiwa Spika**, ongezeko hili la watalii limetokana na jitihada za **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuutangaza utalii kupitia filamu ya *The Royal Tour*, pamoja na jitihada za MPRU kuendelea kujitangaza kupitia maonesho ya kitaifa, kikanda na kimataifa yakiwemo maonesho ya **46** ya Kimataifa ya Biashara - Sabasaba, Nanenane, *Italy Tanzania Economic Forum*, Siku ya Utalii Duniani (*World Tourism Day*), *Swahili International Tourism Expo* na Karibu Kusini Expo pamoja na kujitangaza kupitia Utalii Popote, Safari Channel na Channel Ten.

Ukuzaji Viumbe Maji

172. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, jumla ya vifaranga **35,967,180** vimezalishwa nchini ikilinganishwa na vifaranga **30,332,528** vya mwaka 2021/2022, sawa na

ongezeko la asilimia **18.6** la uzalishaji. Kati ya hivyo, Wizara na Taasisi za Serikali zilizalisha jumla ya vifaranga **4,069,172** ikilinganishwa na vifaranga **3,389,240** vilivyozalishwa mwaka 2021/2022 na vituo vya sekta binafsi vimezalisha vifaranga **31,898,008** ikilinganishwa na vifaranga **26,943,288** vilivyozalishwa mwaka 2021/2022. Vilevile, jumla ya wananchi **8,788** walipatiwa mafunzo kuhusu mbinu bora za ufugaji samaki na udhibiti wa magonjwa ikilinganishwa na wananchi **7,884** wa mwaka 2021/2022.

173. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika mnyororo wa thamani wa ukuzaji viumbe maji kwa kuwezesha kampuni **15** za ukuzaji viumbe maji kupata msamaha wa kodi ya ongezeko la thamani (VAT) na ushuru wa forodha kutokana na uagizaji wa pembejeo mbalimbali za ukuzaji viumbe maji ambazo hazipatikani nchini. Jitihada hizi zimepelekea kuongezeka kwa uwekezaji katika vitotoleshi vya sekta binafsi kutoka **35** vya mwaka 2021/2022 kufikia **39** vya 2022/2023. Pia, jumla ya tani **4,337.9** za chakula cha samaki zilitumika nchini ikilinganishwa na tani **2,156.7** zilizotumika mwaka 2021/2022. Kati ya hizo, tani **1,325.2** zilizalishwa nchini na tani **3,012.7** ziliingizwa kutoka nje ya nchi

174. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha kuwa mazao ya ukuzaji viumbe maji yanakidhi

vigezo vya soko, Wizara imefanya kaguzi zenye siku kazi **160** katika mashamba ya ufugaji samaki (**44**), vitotoleshi vya samaki (**13**) katika mikoa ya Mwanza, Mara, Geita, Simiyu na Tanga ikilinganishwa na kaguzi zenye siku kazi **69** zilizofanyika mwaka 2021/2022. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na TAMISEMI imetoa mafunzo kwa wanawake **1,019** ambao ni wakulima wa mwani katika mikoa ya Lindi (**459**), Tanga (**347**) na Mtwara (**213**) kuhusu uzalishaji na uhifadhi wa zao la mwani ili liweze kukidhi viwango vya ubora.

175. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, idadi ya wakuzaji viumbe maji imefikia **34,057** kutoka **31,998** wa mwaka 2021/2022. Idadi ya mabwawa ya watu binafsi imeongezeka kufikia **32,878** kutoka **31,407** ya mwaka 2021/2022. Aidha, idadi ya vizimba imefikia **993** (Ziwa Victoria – **911**, Tanganyika – **3** na Malambo mbalimbali – **79**) kutoka vizimba **780** vya mwaka 2021/2022. Ongezeko hili la uwekezaji limepelekea kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya ukuzaji viumbe maji kufikia tani **33,525.46** kutoka tani **28,856.87** za mwaka 2021/2022. Uzalishaji huu unajumuisha tani **29,106.6** za samaki wa maji baridi (sato na kambale), tani **8.3** za samaki wa maji bahari (mwatiko), tani **4,379.1** za mwani, tani **30** za kambakoche walionenepeshwa, tani **0.6** za kaa, tani **0.86** za majongoo bahari na vipande **550** vya lulu.

176. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza

upatikanaji wa mazao yatokanayo na ufugaji samaki kwa lengo la kuhakikisha usalama wa chakula na lishe kwa wananchi, Wizara imepandikiza vifaranga **31,000** vya samaki katika malambo mawili (2) ya Amani Makolo – Mbinga (**15,000**) na Kidatu - Kilosa (**16,000**).

Huduma za Ugani wa Uvuvi

177. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, ili kuhakikisha kasi ya kutoa huduma za ugani kwa wadau wa Sekta ya uvuvi inaongezeka, Wizara imeendelea kuimarisha huduma hizo kwa kutoa mafunzo kwa wadau nchini kwa kutumia teknolojia ya simu za kiganjani kupitia mfumo wa M-kilimo ambapo maafisa ugani **298** kati ya **677** waliopo wamesajiliwa na kuweza kutoa ushauri wa kitaalam kwa wadau **2,208** wa uvuvi.

178. **Mheshimiwa spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Ajira, Vijana na Wenye Ulemavu inaendesha programu ya atamizi maalum ya uvuvi na ukuzaji viumbe maji kwa vijana **500**, ambapo awamu ya kwanza imenufaisha vijana **200**. Aidha, Wizara itaendelea kuwawezesha vijana waliopata mafunzo kupata mikopo ya pembejeo za ufugaji samaki na kilimo cha mwani kupitia programu ya ECF. Vile vile, Wizara inaendelea na mchakato wa kuwapata vijana wengine **300** wanaotarajiwa kupewa mafunzo katika awamu ya

pili. Programu hiyo inaendeshwa katika vituo **14** ambapo vituo vitatu (**3**) ni vya umma na **11** ni vya sekta binafsi.

179. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kutoa mafunzo rejea kwa wavuvi na wakuzaji viumbe maji nchini ambapo jumla ya wadau **7,819** kutoka katika mikoa ya Geita, Mwanza, Kagera, Mara, Tanga, Dar es Salaam, Lindi, Mtwara, pwani na Simiyu wamepatiwa mafunzo kuhusu mbinu bora za ufugaji wa samaki kibiashara (**418**), utunzaji wa mazingira na vyanzo vya maji (**475**), ufugaji wa majongoo bahari (**121**), uanzishwaji wa vyama vya ushirika na maandiko ya kibiashara (**6,805**). Aidha, wadau **60,504** walipatiwa elimu ya uanzishwaji wa vyama vya ushirika vya wavuvi, ukuzaji wa viumbe maji na uvuvi endelevu. Kati ya hao, wadau **23,471** wamepatiwa elimu katika maonesho ya Biashara ya Kimataifa (Sabasaba), wadau **2,838** katika maonesho ya siku ya chakula dunia na wadau **34,195** katika maonesho ya Nanenane.

180. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeandaa vijarida sera viwili (**2**) kuhusu hitaji la kuongeza kiwango cha upatikanaji wa sangara kwenye Ziwa Victoria na matumizi ya satelaiti kwa shughuli za uvuvi kiuchumi vitakavyosaidia Serikali kufanya maamuzi katika usimamizi wa rasilimali za uvuvi. Aidha, Jumla ya vipindi **26** vya redio na **13** luninga viliandaliwa na kurushwa hewani kuhusu

umuhimu wa ulaji wa samaki na utafiti wa uvuvi nchini. Vilevile, vijarida **18,108** vinavyohusu ufugaji bora wa samaki, athari za uvuvi haramu na uhifadhi bora wa mazao ya uvuvi vilisambazwa kwa wadau wa uvuvi kwa lengo la kutoa elimu.

Taasisi Zilizochini ya Sekta ya Uvuvi

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania – TAFIRI Utafiti Bahari ya Hindi

181. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia TAFIRI imefanya tafiti mbalimbali kwenye maji ya asili na ukuzaji viumbe maji ambazo hutumika kuishauri Serikali kuweka mikakati ya uendelezaji na usimamizi wa Sekta ya Uvuvi nchini.

182. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia TAFIRI imefanya utafiti wa kufuatilia ongezeko la tindikali baharini (*ocean acidification*) na aina za kaboni (*sea water carbonate species*) katika maji ya Pwani ya Tanzania ambao ni utelekezaji wa matakwa ya Maendeleo Endelevu ya Dunia (SDG). Matokeo ya utafiti huu yanatumika kutoa taarifa ya utelekezaji wa lengo **14.3.1** la SDG kuhusu Maisha Chini ya Maji na kushauri mamlaka ipasavyo juu ya athari za ongezeko hili kwenye usimamizi wa rasilimali za uvuvi.

183. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI inaendelea

kufanya utafiti wa ukulima mseto wa mwani na samaki katika pwani ya Bahari ya Hindi kama njia ya kuongeza uzalishaji na chanzo cha chakula na kipato kwa jamii za Pwani. Matokeo ya awali ya utafiti huu yanaonesha kuwa mwani unaolimwa kwenye kina cha mita moja na nusu unakua vizuri zaidi ya ule unaolimwa kwenye maji ya mita moja ambapo katika kipindi cha miezi mitatu, mbegu ya kilo moja na nusu imezalisha kilo **16**.

184. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI imeendelea kufanya utafiti wa teknolojia ya kutumia vyungu vinavyowekwa kwenye matumbawe katika uvuvi wa pweza. Aidha, wadau **84** wamejengewa uwezo wa kutumia teknolojia hiyo ambayo itaongeza ufanisi kulinganisha na zana duni ya mchokoo inayotumika sasa.

185. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia TAFIRI inatekeleza mradi wa matumizi ya vifaa vya kuvutia Samaki (*Fish Aggregating Devices-FADs*) ambavyo vitasaidia kuvutia samaki katika maeneo ya karibu na mavuvi ya wavuvi wadogo na kuongeza kiwango cha samaki kinachovuliwa na kuimarisha usalama wa chakula, uchumi, na kuongeza malighafi kwa ajili ya viwanda vya kusindika samaki.

Utafiti Ziwa Tanganyika na Ziwa Victoria

186. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia TAFIRI inatekeleza mradi wa FISH4ACP ambao

unalenga kuendeleza mnyororo wa thamani kwa dagaa na migebuga wa Ziwa Tanganyika. Kwa sasa mradi upo kwenye uendelezaji wa mnyororo wa thamani kwa kujenga uwezo wa wachakataji, kujenga miundombinu ya uchakataji, mifumo ya ubaridi na ugandishaji, na kuongeza ushiriki wa wanawake na vijana.

187. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia TAFIRI imefanya utafiti wa ufuatiliaji wa aina ya samaki wanaofugwa wenye tija katika mabwawa na atamizi (*hatcheries*) kwa kutumia teknolojia ya vinasaba-mazingira (eDNA) kwa nia ya kuboresha ufugaji samaki nchini. Aidha, utafiti huu umewezesha kutambua aina za samaki za asili na ngeni zinazofugwa kwenye maeneo mbalimbali ya Bonde la Ziwa Victoria. Wafugaji wa samaki wapatao **60** wamefundishwa namna ya kutambua aina ya samaki anayefaa kufugwa ili kuondokana na changamoto ya kufuga samaki wasio na tija kwa kushindwa kuwatambua. Matokeo ya utafiti huu yatasaidia kuwekwa mikakati ya kuepukana na ufugaji wa aina ya samaki wasio na tija na pia kufuga samaki mchanganyiko hivyo kusababisha uchafuzi wa vinasaba za spishi za samaki.

Wakala ya Elimu na Mafunzo ya Uvuvi – FETA

188. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, FETA imedahili jumla ya wanafunzi **1,227** katika ngazi ya Astashahada na Stashahada katika Kampasi za Mbegani (Bagamoyo, Pwani),

Nyegezi (Mwanza) na Kibirizi (Kigoma) katika Tasnia za Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji. Mafunzo haya yanalenga kuwapatia elimu ya umahiri kwa vitendo (*Competence Based Education*) ili kupata wataalam waliobobea katika fani husika ambao watakuwa chachu ya kuleta Maendeleo.

189. **Mheshimiwa Spika**, FETA pia imeendelea kutoa mafunzo ya muda mfupi ya kuwajengea uelewa na ujuzi wavuvi, wafanyakazi wa viwanda vya samaki na wananchi ili kuzifikia fursa mbalimbali kupitia Uchumi wa Buluu. Jumla ya washiriki **2,655** wamejengewa uwezo katika tasnia za: mbinu bora za kuongeza mnyororo wa thamani kwenye uvuvi na mazao yake (**150**); usalama wa chakula (**286**) na mbinu bora za ufugaji wa samaki wa kibiashara (**1,632**). Aidha, elimu imetolewa kuhusu ufugaji wa Majongoo Bahari (**189**); ufundi stadi wa matengenezo ya majokofu na vipoza hewa (**32**); na mafunzo stadi yenye Ithibati ya TASAC ya uendeshaji na usalama wa vyombo vidogo katika maziwa na bahari (**366**).

190. **Mheshimiwa Spika**, Wakala kupitia mradi wa TRUEFISH umeandaa Mpango wa Biashara (*Business Plan*) wa kuendeleza ukuzaji wa viumbe maji. Mpango huo utaimarisha uwezo na weledi wa wakufunzi **25** kwa kuwapatia mafunzo ya muda mfupi katika masuala ya ukuzaji viumbe maji. Mafunzo hayo yatafanyika katika nchi za China, Kenya na hapa nchini. Aidha, mpango utaboresha mitaala ya kozi za muda mrefu na

kuandaa mitaala tisa (9) ya kozi fupi. Vilevile, Mpango utaiwezesha Wakala kupata vifaa na ujuzi wa kutengeneza vizimba vya kufugia samaki, vifaa vya maabara, vifaa vya kuangalia ubora wa maji, vitotoleshi viwili (2) vya vifaranga vya sato na kambale, mtambo wa kuzalisha chakula cha samaki, vifaa kwa ajili ya matengenezo ya mifumo ya baridi (*refrigeration and cold rooms*), kompyuta 30 na vitabu vya kufundishia.

Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

191. **Mheshimiwa Spika**, ili kuvutia uwekezaji wa Serikali na sekta binafsi, TAFICO imeandaa Mpango wa Biashara (*Business Plan*) ambao umeainisha miradi ya kimkakati kwa ajili ya kuongeza tija katika uvuvi wa bahari kuu na mnyororo wa thamani wa mazao ya uvuvi. Pia, katika mpango huo TAFICO itashirikisha sekta Binafsi katika kuibua na kutekeleza baadhi ya miradi kwa utaratibu wa ushirikiano kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (*Public - Private Partnership* -PPP).

192. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali imeendelea kuboresha utendaji kazi wa Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) ili kunufaika na uvuvi wa bahari kuu kwa Wizara kuzindua rasmi Menejimenti ya shirika, kukamilisha ukarabati wa awali wa miundombinu zikiwemo ofisi za Makao Makuu yaliyopo Ras Mkwavi – Kigamboni, ufungaji wa mtandao wa Mawasiliano

wa Serikali (*Government Network*) katika Ofisi za Makao Makuu ya Shirika pamoja na, kukamilisha msawazo (*specifications*) wa meli ya uvuvi ya kutumia mishipi (*long line*) ya kuvua bahari kuu, kukamilika kwa upembuzi yakinifu wa awali na kuendelea na Tathmini ya Athari kwa Mazingira na Jamii (ESIA) kwenye uvuvi wa bahari kuu. Aidha, Shirika limeendelea na hatua za ununuzi wa mtambo mmoja wa kuzalisha barafu utakaofungwa Kigamboni ambapo hadi sasa mzabuni amepatikana na mkataba wa ujenzi umesainiwa.

Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu

193. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu imetoa leseni za uvuvi wa bahari kuu kwa meli **48** ambapo meli tatu (**3**) ni za ndani na **45** ni za nje na kukusanya jumla ya shilingi **bilioni 6.2** ikilinganishwa na leseni **25** zilizotolewa mwaka 2021/2022 na kuwezesha kukusanya shilingi **bilioni 3.3** sawa na ongezeko la asilimia **87.9**. Kuongezeka kwa makusanyo kunatokana na juhudi za makusudi za kufungua mipaka na kuweka mazingira rafiki ya uwekezaji zinazofanywa na **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

194. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, kampuni ya *Albacora Group* ya Uhispania

imeshusha hapa nchini tani **100** za samaki wasiolengwa (*by-catch*) pamoja na kufundisha mabaharia wa Kitanzania **10** (**5** kutoka Tanzania bara na **5** kutoka Zanzibar).

195. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Mamlaka imewawezesha watumishi **10** wa umma kupata mafunzo ya Waangalizi wa Uvuvi (*Fishery Observers*) wa bahari kuu yaliyotolewa na taasisi ya *CapMarine* ya Afrika Kusini na kufanya idadi ya Waangalizi kufikia **17**. Ongezeko hilo la Waangalizi limeongeza ufanisi wa Mamlaka katika kusimamia kikamilifu shughuli za uvuvi wa bahari kuu.

196. **Mheshimiwa Spika**, Serikali iliridhia Mkataba wa Kimataifa wa FAO wa kuzuia uvuvi haramu kupitia bandari za nchi wanachama. Ili kutekeleza mkataba huo na katika kuimarisha ulinzi na usalama wa rasilimali za uvuvi kwenye bahari kuu, Mamlaka imeingia makubaliano ya mashirikiano na taasisi nyingine ambazo ni Mamlaka ya Bandari Tanzania (TPA), Shirika la Bandari Zanzibar (ZPC), Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC) na Mamlaka ya Usafiri Baharini Zanzibar (ZMA).

197. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka imefanikiwa kuandaa Muundo ambao tayari umeridhiwa na Mamlaka husika ambapo utaiwezesha Mamlaka kuajiri watumishi tofauti na ilivyo sasa ambapo watumishi waliopo wameazimwa kutoka katika

Wizara na Taasisi za Serikali Tanzania Bara na Zanzibar na hivyo kuongeza ufanisi katika kutekeleza majukumu yake.

MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI

I. Miradi ya maendeleo inayotekelezwa chini ya Programu ya ASDP II

198. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kutekeleza Mradi wa ujenzi wa Bandari ya Uvuvi Kilwa Masoko, ambapo Mkandarasi amekamilisha usanifu wa kina (*Detail Design*) umefanyika, na kazi ya uchimbaji imeanza.

199. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea na ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya uvuvi na ukuzaji viumbe maji ikiwemo mialo ya Igabilo (Bukoba) na Chifunfu (Sengerema); kufanya usanifu wa ujenzi wa soko la Tunduma (Momba); ujenzi na ukarabati wa vituo vya ukuzaji viumbe maji vya Ruhila (Songea), Nyengedi (Mtama), Rubambagwe (Chato) na Ruvula (Mtwara). Vilevile, Serikali inaendelea na ujenzi wa mashamba darasa mawili (2) kwa lengo la kutoa huduma za ugani katika Halmashauri za Moshi na Mwanga.

200. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imenunua pikipiki **53** kwa ajili ya maafisa ugani wa uvuvi walioko katika Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kuimarisha utoaji wa

huduma za ugani.

II. Mradi wa Mkopo wa Masharti Nafuu (*Extended Credit Facility– ECF*)

201. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali ilipata mkopo wa masharti nafuu kutoka Shirika la Fedha Duniani ambapo Sekta ya Uvuvi ilitengewa jumla ya **shilingi bilioni 60**. Fedha hizi zilielekezwa katika kuwawezesha wavuvi kwa kuwakopesha boti za uvuvi **158** zenye vifaa vya kisasa vya uvuvi kwa wanufaika **2,753** (***Kiambatisho Na.25***) pamoja na mradi wa vizimba **613** vya kufugia samaki vyenye wanufaika **3,154** na mkopo wa pembejeo za ukulima wa mwani kwa wanufaika **2,030**. Maeneo mengine ni kuwezesha ujenzi wa mialo mitatu (**3**) ya Ng'ombo (Nyasa), Karungu (Nkasi) na Chato Beach (Chato); ujenzi wa masoko saba (**7**) ya mazao ya uvuvi ya Tunduma (Tunduma TC), Kyamkwikwi (Muleba), Masuche (Momba), Nyamikoma (Busega), Kasanga (Kalambo), Zingibari (Mkinga) na Manda (Ludewa); kununua na kusanikisha mitambo ya kuhifadhia mazao ya uvuvi (*Cold storage*); na mtambo wa kuzalisha barafu (*Ice making plant*) na vichanja vya kukausha daga.

202. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, sehemu ya fedha hizi zilielekezwa katika kuanzisha mashamba darasa **13** ya ufugaji wa samaki katika Halmashauri za Wilaya za Njombe, Iringa, Songea, Ruangwa, Kongwa, Tandahimba, Iramba, Maswa, Mkuranga, Uyui, Bariadi, Rombo na Jiji la Dodoma.

Maeneo mengine ni kufanya tathmini ya kimkakati ya athari kwa mazingira (*Strategic Environmental Assessment - SEA*) kwa lengo la kuainisha maeneo yanayofaa kwa ufugaji samaki kwenye vizimba katika Ziwa Victoria katika Mikoa ya Mara, Geita, Simiyu, Mwanza na Kagera.

III. Mradi wa Kikanda wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (*South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth Project – SWIOFish*)

203. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Mradi wa SWIOFish imeendelea na ujenzi wa ofisi ya utawala ya Hifadhi ya Bahari na Maeneo Tengefu - Mafia; ujenzi wa awamu ya kwanza ya Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari – Kunduchi, Dar es Salaam na ununuzi wa samani za ofisi za maabara ya TAFIRI – Dar es Salaam.

IV. Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi

204. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi (*Agriculture and Fisheries Development Programme – AFDP*), kwa ufadhili wa Mfuko wa Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD), inaendelea na taratibu za ununuzi wa meli mbili (2) za uvuvi wa bahari kuu zenye vifaa vya kisasa kwa ajili ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO). Hadi sasa, Msawazo

(*Specifications*) kwa ajili ya ununuzi wa Meli hizo, Upembuzi Yakinifu wa Awali (*Pre-feasibility Study*) na andiko dhana umekamilika na kuwasilishwa kwenye mamlaka husika.

205. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imekamilisha Tathmini ya Athari kwa Mazingira na Jamii kwa ajili ya kusanikisha mtambo wa barafu katika eneo la Ras-Mkwavi (Dar es Salaam), ujenzi wa soko la samaki Kipumbwi (Tanga) na ukarabati wa kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Kingolwira (Morogoro). Vilevile, Wizara imepokea vifaa vya maabara na mitambo miwili (2) ya kutengeneza chakula cha samaki kwa ajili ya vituo vya Kingolwira na Rubambagwe (Geita). Pia, Wizara imekamilisha utambuzi wa maeneo kwa ajili kusanikisha vifaa vya kuvutia samaki-FADs katika Bahari ya Hindi. Aidha, mafunzo rejea kwa wafugaji samaki 30 yamefanyika na kuanzisha kongani moja itakayojumuisha wafugaji wa samaki katika Mkoa wa Morogoro.

V. **Miradi chini ya Ufadhili wa Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO)**

206. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na FAO imekamilisha Mpango Kabambe wa Sekta ya Uvuvi wa mwaka 2021/2022-2036/2037 ambao ulizinduliwa na **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb)** Waziri Mkuu wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania mwezi Septemba, 2022. Dira ya

Mpango huu ni kuhakikisha kuwa ifikapo mwaka 2036 rasilimali za uvuvi zinasimamiwa kwa kushirikisha sekta binafsi ili kuongeza uzalishaji, uboreshaji wa maisha, usalama wa chakula na lishe kwa ukuaji wa uchumi wa buluu.

207. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imefanya tathmini ya awali ya hali ya shughuli na maisha ya wavuvi wadogo na mahusiano ya jinsia, kutoa mafunzo kuhusiana na dhana ya usimamizi wa uvuvi unaohusisha Ikolojia na Mazingira (*Ecosystem Approach to Fisheries*) na kuhamasisha ufungaji wa hiari wa uvuvi wa pweza kwenye miamba katika vijiji vya Kizingani, Zingibari, Moa, Ndumbani, Kichalikani na Mwandusi katika Halmashauri ya Mkinga ili kuimarisha usimamizi shirikishi na uvuvi endelevu.

CHANGAMOTO ZA SEKTA YA UVUVI

208. **Mheshimiwa Spika**, Pamoja na mafanikio yaliyopatikana, Sekta ya Uvuvi imeendelea kukabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo:-

- (i) Baadhi ya Halmashauri zinazoomba kujengewa miundombinu ya uvuvi kutokuwa na ardhi iliyotengwa kwa ajili ya miradi hiyo;
- (ii) Upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvunwa unaokadiriwa kufikia kati ya asilimia **30** na **40** hususan katika maeneo ya vijijini;
- (iii) Uwekezaji mdogo katika uvuvi wa bahari kuu na usindikaji wa mazao ya uvuvi;

- (iv) Idadi ndogo ya watumishi katika Sekta ya Uvuvi ikilinganishwa na mahitaji yaliyopo; na
- (v) Upatikanaji wa vifaranga na vyakula vya samaki vyenye ubora.

209. **Mheshimiwa Spika**, katika kukabiliana na changamoto hizi Wizara imeendelea kutekeleza mikakati mbalimbali kama ifuatavyo:-

- (i) Kuendelea kuhamasisha Halmashauri zote nchini kuainisha maeneo yanayofaa kwa ajili ya kujenga miundombinu ya uvuvi na kupata hati za umiliki wa ardhi kabla ya kuomba mradi;
- (ii) Katika kukabiliana na upotevu wa mazao ya uvuvi Wizara imeshirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa na Sekta binafsi kuimarisha na kujenga miundombinu muhimu ya uvuvi ikiwemo masoko na mialo; imehamasisha ujenzi wa viwanda vya kuongeza thamani ya mazao ya uvuvi; Imehamasisha sekta binafsi kusanikisha mitambo ya kuhifadha mazao ya uvuvi baada ya kuvunwa; na imeendelea kutoa elimu ya namna ya kulinda ubora wa mazao ya uvuvi;
- (iii) Kupitia Sheria ya Kusimamia na Kuendeleza Uvuvi wa Bahari Kuu sura 388 ya mwaka 2020 na Kanuni zake za mwaka 2021 ambayo imetoa vivutio kwa wawekezaji ikiwemo kuondoa tozo ya Dola za Marekani **0.4** kwa kilo ya samaki lengwa waliovuliwa

na meli za kigeni zinazovua katika EEZ ya Tanzania;

- (iv) Kuendelea kuimarisha Wakala ya Mafunzo ya Elimu na Mafunzo ya Uvuvi ili kuongeza udahili pamoja na kuendelea kuomba nyongeza ya bajeti ya ikama;
- (v) Wizara inaendelea kuimarisha vituo vyake vya kuzalisha vifaranga kwa kuboresha mifumo ya kutotolesha vifaranga na mbari za samaki wazazi; na
- (vi) Wizara kuendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika kuzalisha vifaranga vyenye ubora na viwanda vya kuzalisha vyakula bora vya samaki.

MPANGO WA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 MAENEO YA VIPAUMBELE KATIKA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA 2023/2024

210. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Sekta ya Uvuvi imepanga kutekeleza vipaumbele vinavyoendana na kufungamanisha Uchumi wa Buluu hususan matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi ikiwemo uvuvi wa asili na ukuzaji viumbe maji. Vipaumbele hivyo ni pamoja na:-

- (i) Kuimarisha uwezo wa uvuvi katika bahari kuu;

- (ii) Kuimarisha taasisi za Uvuvi ili kuongeza ushiriki katika Uchumi wa Buluu;
- (iii) Kuimarisha ulinzi na usimamizi wa rasilimali za uvuvi;
- (iv) Kuongeza uwekezaji katika miundombinu ya uvuvi na ukuzaji viumbe maji;
- (v) Kuimarisha uthibiti wa ubora wa mazao ya uvuvi na masoko.
- (vi) Kuimarisha huduma za Ugani wa Uvuvi na Ukuzaji Viumbe maji.

211. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza vipaumbele hivyo, baadhi ya kazi zitakazofanyika katika mwaka 2023/2024 ni pamoja na:-

- (i) Kuendelea na ujenzi wa bandari ya uvuvi Kilwa Masoko - Lindi; Ununuzi wa meli tatu **(3)** za uvuvi wa Bahari Kuu;

Kufanya utafiti wa wingi na mtawanyiko wa samaki katika bahari kuu; na kutoa leseni **55** kwa meli za uvuvi wa Bahari Kuu kupitia DSFA.

- (ii) Kuimarisha Taasisi za Uvuvi kwa kujenga miundombinu muhimu; kununua boti mbili **(2)** zenye vioo chini (*glass bottom boat*) ili kuongeza utalii kwenye Hifadhi za Bahari na maeneo Tengefu (*eco-tourism*); Kufanya tafiti za kujua wingi, aina na mtawanyiko wa samaki katika Maziwa (Victoria, Tanganyika

Natron na Eyasi), Bahari ya Hindi na Bwawa la Nyumba ya Mungu; kujenga vyumba vitano vya mihadhara na vifaa vya kufundishia katika Kampasi tano (5) za FETA.

Aidha, TAFICO itajenga viwanda viwili (2) vya kutengeneza chakula cha samaki na kuchakata mazao ya uvuvi, itakarabati gati la kuegeshea meli (*Floating Jetty*); na kununua magari mawili ya ubaridi, kutoa mafunzo kwa Mabaharia kuhusu uvuvi wa Bahari Kuu na kujenga ghala la ubaridi, jengo la mtambo wa kuzalisha barafu na jengo la uhandisi wa mitambo ya uvuvi.

(iii) Kuanzisha Mamlaka ya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi; Kuendelea na ulinzi shirikishi kwa kufanya doria zenye siku kazi **8,400**, Kuimarisha Vikundi **50** vya Usimamizi shirikishi wa Rasilimali za uvuvi na kutoa elimu kwa wavuvi **360**, Kuimairisha vituo vya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi kwa kununua boti **10**, mizani tano (5) na pikipiki **30**;

(iv) Kuwawezesha wavuvi na wakuzaji viumbe maji kupata pembejeo na zana za kisasa za uvuvi ikiwemo boti **160** na vizimba **893** kupitia programu ya mkopo nafuu (ECF); kwa kujenga mialo saba (7), masoko saba (7), kujenga vituo **11** vya Usimamizi wa

- Rasilimali za Uvuvi, kufanya Upembuzi Yakinifu na kujenga soko la samaki Kigamboni, mashamba darasa **20** ya ukuzaji viumbe maji; Kuanzisha vituo atamizi **14** kwa ajili ya kuwawezesha vijana **750** kushiriki katika programu maalum ya Atamizi kwa miezi mitatu (**3**). Baada ya mafunzo vijana hao watawezesha kupata pembejeo za ufugaji samaki na kilimo cha mwani kupitia Programu ya ECF; na kuainisha maeneo ya ufugaji samaki kwa vizimba katika maeneo matano (**5**) yanayozunguka Ziwa Tanganyika na Nyasa
- (v) Kuimarisha Maabara ya Taifa ya Uvuvi kwa kuiwezesha vifaa vya maabara na kufanya uchunguzi wa sampuli **6,000**; Kufanya kaguzi **9,200** za kuhakiki ubora wa mazao ya uvuvi na kujenga vichanja **40** vya kukaushia dagaa ili kupunguza upotevu wa dagaa baada ya kuvuliwa;
- (vi) Kuimarisha vituo saba (**7**) vya ukuzaji viumbe maji kwa kukarabati na kuongeza miundombinu ili kuzalisha vifaranga **milioni 5**, Kupandikiza vifaranga vya samaki katika mabwawa **10** ya asili; Kutoa mafunzo kwa wakulima **2,000** wa mwani;

Makadirio ya Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka 2023/2024

212. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, Wizara kwa upande wa Idara ya Uvuvi

(Fungu 64) inatarajia kukusanya jumla ya Shilingi **41,000,000,000**. Vyanzo vikuu vya fedha hizo ni pamoja na Leseni za kusafirisha samaki na mazao yake (*Export Licences*); Leseni ya uingizaji mazao ya uvuvi nchini (*Import Royalty*); Ushuru wa mrabaha wa mauzo nje ya nchi (*Export Royalty*); Tozo za Maabara; Faini kwa makosa mbalimbali ya ukiukwaji wa sheria za uvuvi.

Usimamizi wa Sera na Sheria

213. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara inatarajia kufanya mambo yafuatayo ili kuiwezesha nchi kunufaika na Uchumi wa Buluu:- (i) Kufanya maboresho ya Sheria ya Uvuvi, Sura 279 katika maeneo mbalimbali na kanuni zinazosimamia Sekta ya Uvuvi ili kuakisi mabadiliko katika Sekta ya Uvuvi (ii) Kutoa elimu ya Sheria za Sekta ya Uvuvi kwa wadau wa uvuvi wa kanda za Ziwa Victoria, Pwani, Ziwa Tanganyika na Nyanda za Juu Kusini.

214. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, katika mwaka 2023/2024, Serikali itaimarisha huduma za ugani, mafunzo rejea, elimu kwa umma (vipindi vya televisheni na redio) na maonesho ya Kitaifa ili kusimamia kikamilifu Sera, Sheria na Kanuni za Sekta ya Uvuvi kwa maendeleo ya uvuvi na ukuzaji viumbe maji nchini.

Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi

215. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuimarisha upatikanaji wa takwimu sahihi za Uvuvi kwa kufanya sensa za uvuvi katika maeneo mawili **(2)** ya maji baridi (Ziwa Nyasa na Rukwa) na maji madogo (Nyumba ya Mungu, ziwa Babati, Eyasi, Natron na Tlawi) ili kujua nguvu ya uvuvi na kiasi cha samaki kilichovuliwa. Aidha, Wizara itaendelea kuimarisha na kuboresha mifumo ya ukusanyaji wa takwimu za uvuvi ikiwemo e-CAS na FiRCIS. Pia, Wizara itaendelea kushirikiana na mashirika ya kikanda na kimataifa kufanya Tathmini ya Wingi na Mtawanyiko wa samaki katika maziwa makuu na bahari.

Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi

216. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Serikali itaanzisha Mamlaka ya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi mahususi kwa ajili ya kusimamia na kuendeleza rasilimali za uvuvi kwa lengo la kuongeza ufanisi katika usimamizi, ulinzi na uendelezaji wa rasilimali za uvuvi. Mamlaka hii itawezesha kupunguza au kuondoa changamoto zinazoikabili Sekta ya Uvuvi ikiwa ni pamoja na kukabiliana na uvuvi haramu na utoroshaji wa mazao ya uvuvi. Vilevile, mamlaka hii itakuwa na wajibu wa kusimamia hifadhi za bahari, maeneo tengefu na maji baridi. Pia, ikiwa ni utekelezaji wa sera ya taifa ya uvuvi ya mwaka

2015 ambayo imebainisha “Serikali itaanzisha Mamlaka itakayohusika na uhifadhi na ulinzi wa rasilimali za uvuvi na mazingira katika maeneo ya bahari na maji baridi.”

217. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kusimamia na kulinda rasilimali za Uvuvi kwa kushirikisha jamii zinazonufaika na rasilimali za uvuvi, Asasi za Kiraia, Washirika wa Maendeleo, Sekta Binafsi pamoja na taasisi nyingine katika kuimarisha usimamizi shirikishi na kuwawezesha wavuvi na wadau wa uvuvi. Aidha, Wizara itaendelea kushirikiana na Kikosi Kazi cha kudhibiti Uvuvi Haramu na Uharibifu wa Kimazingira (*National Mult Agency Task Team-NMAT*) katika kudhibiti uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi kwenye maeneo ya mabwawa, maziwa madogo, maziwa makuu, Bahari ya Hindi na mipakani kupitia doria zenye siku kazi **8,400** ya mazao ya uvuvi. Vilevile, itaimarisha Vikundi **50** vya Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za uvuvi (BMUs) na kuelimisha wavuvi wadogo **360** kuhusu usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi katika maziwa makuu na Bahari ya Hindi.

Uthibiti wa Ubora na usalama wa mazao ya uvuvi

218. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaviwezesha vituo **11** vya Uthibiti Ubora, Viwango na Masoko ya mazao ya

uvuvi kwa kufanya kaguzi **9,200** na kutoa vyeti vya afya **12,000** kwa ajili ya usafirishaji wa samaki na mazao yake nje ya nchi. Aidha, Wizara itaendelea kudhibiti ubora na usalama wa mazao ya uvuvi ili kuendelea kukidhi viwango vya masoko ya samaki na mazao yake nje ya nchi.

Maabara ya Taifa ya Uvuvi Tanzania

219. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuimarisha Maabara ya Taifa ya Uvuvi kwa kuiwezesha vifaa vya maabara ili kutekeleza majukumu yake. Aidha, Maabara itaongeza wigo wa kufanya upimaji wa kuhakiki ubora na usalama wa mazao ya uvuvi kutoka kwa wakuzaji viumbe maji, wachakataji wa dagaa pamoja na mazingira yake ili kulinda afya za walaji wa ndani ya nchi, kikanda na kimataifa. Vilevile, Maabara itaongeza wigo wa sampuli na vipimo vya virutubisho kwenye vyakula vya samaki na vimelea wa sumu kuvu. Maabara itaongeza idadi ya uchunguzi wa sampuli hadi kufikia **6,000**.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu

220. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara kupitia MPRU itaendelea kutangaza maeneo yaliyohifadhiwa na vivutio vya utalii vilivyomo pamoja na kuboresha miundombinu ya utalii wa kiikolojia (*eco-tourism*) ikiwemo kuongeza maboti yenye vioo chini (*glass*

bottom boat) ili kuongeza idadi ya watalii kutoka ndani na nje ya nchi na kuongeza mapato yatokanayo na utalii bahari na kwenye maji baridi. Aidha, MPRU itaendelea kuhamasisha uwekezaji wa hoteli za kiikolojia za kitalii katika maeneo yaliyohifadhiwa ili kuongeza idadi ya watalii na mapato ya Serikali.

221. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara kupitia MPRU itatekeleza mradi wa uhifadhi wa pamoja wa usimamizi wa maeneo ya hifadhi yaliyopo katika mpaka wa Tanzania katika Wilaya ya Mkinga na Diani-Chale - Kenya (*Transboundary Marine Conservation Area - TBCA*) ili kuweza kusimamia kwa pamoja rasilimali hizo. Aidha, MPRU kupitia ufadhili mfuko wa GEF (*Global Environmental Facility*) itatekeleza mradi wa usimamizi na ulinzi wa rasilimali za matumbawe katika maeneo ya Kilwa, Mafia na Tanga.

Ukuzaji viumbe maji

222. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuimarisha utoaji wa huduma za ugani na uzalishaji wa vifaranga kwa kusimamia na kuendesha vituo saba (**7**) vya ukuzaji viumbe maji (Ruhila – Ruvuma, Kingolwira – Morogoro, Mwamapuli – Tabora, Machui – Tanga, Nyengedi – Lindi, Rubambagwe – Chato na Ruvula - Mtwara) ili viweze kuzalisha vifaranga **milioni 5**. Aidha, wizara itawezesha upandikizaji wa vifaranga

vya samaki katika mabwawa **10** ya asili pamoja na kuhamasisha matumizi ya teknolojia bora za uzalishaji na ongezeko la thamani katika zao la mwani kwa wakulima **2,000** katika mikoa ya ukanda wa pwani.

223. **Mheshimiwa Spika**, pia, Wizara itahamasisha matumizi ya mbinu bora za ukuzaji viumbe maji na udhibiti wa magonjwa ya samaki katika vitotoleshi **15**, viwanda **7** vya vyakula vya samaki na wakuzaji viumbe maji **4,000** pamoja na matumizi ya Kanuni za Ukuzaji Viumbe Maji kwa maafisa ugani **50** wa Wilaya kwa lengo la kuongeza uzalishaji na usalama wa chakula cha samaki. Aidha, Wizara itafanya kaguzi katika Mikoa sita (**6**) ili kutathmini uzingatiaji wa Sheria katika uanzishwaji na uendeshaji wa mashamba ya samaki, vitotoleshi na viwanda vya chakula cha samaki.

Huduma za ugani wa Uvuvi na Ukuzaji viumbe maji

224. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024 Wizara, kwa kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Ajira, Vijana na Wenye Ulemavu itaendelea kukuza ujuzi wa vijana katika kubuni na kuendesha miradi katika tasnia ya ukuzaji viumbe maji kwa kutoa mafunzo kwa vitendo kwa vijana **750**, kupitia programu maalum ya Atamizi kwa vijana. Mafunzo haya yanatolewa kwa muda wa miezi mitatu (**3**) katika vituo vitakavyochaguliwa na wizara vilivyopo maeneo

mbalimbali nchini. Lengo la mafunzo haya, licha ya kuwaongezea vijana ujuzi, yatatumika kuhamasisha vijana kufanya uwekezaji kibiashara katika sekta ya uvuvi, kuanzisha kampuni ili kujiajiri pamoja na kuongeza utoaji wa huduma za ugani kwa jamii. Hivyo, kupunguza changamoto ya ajira kwa vijana kwa kuwawezesha kupata mikopo ya pembejeo za ufugaji samaki na kilimo cha mwani kupitia Programu ya IMF – ECF.

225. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, kwa kutambua uwepo wa maendeleo ya matumizi ya teknolojia za kisasa katika kutoa huduma za ugani ili kuwafikia wadau wengi zaidi, Wizara itaimarisha utoaji wa huduma za ugani kwa kupitia Mfumo wa Kielektroniki wa huduma za Ugani Kiganjani (*Digital Services Portfolio – DSP*) na M-Kilimo. Aidha, Wizara itaendelea kuratibu kanda **6** za utoaji wa huduma za ugani, kampasi **5** za FETA na Vituo **5** vya Utafiti. Vilevile, Wizara itaandaa Vijarida vinne (**4**), Makala tatu (**3**) na kurusha hewani vipindi **10** vya luninga na **30** vya redio kuhusu elimu ya Uvuvi na ukuzaji viumbe maji. Pia, Wizara itahuisha miongozo ya ugani na mafunzo rejea kwa Wagani **500** wa uvuvi na ukuzaji viumbe maji na kuhamasisha vikundi **50** vya kijamii vya kukopeshana vya wavuvi na wakuzaji viumbe maji kuunda ushirika.

TAASISI ZILIZO CHINI YA SEKTA YA UVUVI

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania (TAFIRI)

226. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, TAFIRI itaendelea kufanya tafiti za kujua wingi, aina na mtawanyiko wa samaki katika Maziwa (Victoria, Tanganyika Natron na Eyasi), Bahari ya Hindi na Bwawa la Nyumba ya Mungu. Tafiti hizi zitasaidia kuweka misingi bora ya usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi.

Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA)

227. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi itaendelea kutoa mafunzo ya muda mrefu na mfupi juu ya uelewa na ujuzi wa jinsi ya kunufaika na fursa mbalimbali zilizopo katika Sekta ya Uvuvi. Mafunzo hayo yatajikita katika mnyororo wa thamani katika uvuvi na ukuzaji viumbe maji. Lengo la Wakala ni kutoa wahitimu wenye weledi, ubunifu na watakaoweza kuleta mchango katika maendeleo ya Sekta. Ili kutimiza azma hii, Serikali itaendelea kuboresha na kuongeza miundombinu na vifaa vya kufundishia katika Kampasi tano (5) za Mbegani, Nyegezi, Kibirizi, Gabimori na Mikindani.

Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

228. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, TAFICO itatekeleza kazi zifuatazo;

kujenga viwanda vya kutengeneza chakula cha samaki na kuchakata mazao ya uvuvi, kukarabati gati la kuegeshea meli (*Floating Jetty*) la Ras Mkwavi; ununuzi wa magari mawili ya ubaridi na gari moja kwa ajili ya usimamizi wa miradi ya maendeleo pamoja na kuwajengea uwezo watumishi wa kuvua eneo la bahari kuu. Pia, TAFICO itakarabati miundombinu ikiwemo ghala la ubaridi, jengo la mtambo wa kuzalisha barafu na jengo la uhandisi wa mitambo ya uvuvi.

229. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia TAFICO itawezesha upatikanaji wa meli mbili (**2**) za uvuvi na kuanza kuvua bahari kuu; kuanza uzalishaji wa barafu za chengachenga na za tofali (*block ice*) ili kuwezesha uhifadhi bora wa mazao ya uvuvi; kuwa na maghala ya ubaridi ya kuhifadhia mazao ya uvuvi kwa ajili ya kuboresha huduma za uhifadhi, kujenga kiwanda cha kuchakata mazao ya uvuvi pamoja na kiwanda cha chakula cha samaki.

Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (DSFA)

230. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Serikali kupitia Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu inatarajia kutoa leseni **55** kwa meli za uvuvi wa bahari kuu kutoka ndani na nje ya nchi ambapo kiasi cha Shilingi **bilioni 6.8** zitakusanywa kutokana na leseni na vibali vya uvuvi, na kuuza samaki wasiolengwa (*by-catch*).

231. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Mamlaka itaweka mazingira wezeshi kwa kampuni ya *Albacora Group* kujenga kiwanda cha kuchakata samaki katika Manispaa ya Tanga. Kiwanda hicho, katika awamu ya kwanza kitakuwa na: uwezo wa kuchakata tani **20** za samaki kwa siku, kuhifadhi tani **2,400** za samaki na kuajiri wafanyakazi **100**. Kiwanda hicho kitachakata samaki watakaovuliwa bahari kuu, katika Maji ya Kitaifa (*Teritorial Waters*) kutoka kwa wavuvi wadogo. Aidha, ili kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvuliwa (*post harvest losses*), kampuni itasanikisha mitambo miwili (**2**) ya kuzalisha barafu (Dar es Salaam na Unguja).

232. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, DSFA itaendelea kuratibu na kuwezesha utekelezaji wa utafiti na kuwezesha upatikanaji wa taarifa kuhusu maeneo yenye samaki wengi (*Potential Fishing Zones - PFZ*) baharini kwa kutumia simu janja. Aidha, mfumo huo utaboreshwa kwa kuongezewa moduli ya masoko ya mazao ya uvuvi. Utafiti una lenga kupunguza gharama na muda wa kuvua, kuongeza mavuno na kipato cha wavuvi, kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvuliwa na kuboresha usalama wa wavuvi baharini.

MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI

Miradi ya Maendeleo chini ya Programu ya ASDP II

233. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, Sekta ya uvuvi itaendelea na ujenzi wa Bandari ya Uvuvi katika eneo la Kilwa Masoko Mkoani Lindi kama Ilivyoahidiwa katika Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 na Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa miaka mitano (2021/2022 – 2025/2026).

234. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, Wizara itakamilisha ujenzi wa mialo minne (4) ya Igabiro (Bukoba), Chifunfu (Sengerema), Igombe (Ilemela) na Kayenze (Ilemela) pamoja na vituo vitatu (3) vya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi vya Sota (Rorya), Simiyu (Busega) na Nyakaliro (Sengerema). Aidha, serikali itafanya Upembuzi Yakinifu wa ujenzi wa soko la samaki Kigamboni na maeneo nane (8) ya ujenzi wa miundombinu ya Ofisi za Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi (Kigoma, Tanga, Mtwara, Muleba, Kagera, Mtera, Ikola, na Singida).

235. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/2024, Serikali itaendelea kukamilisha ujenzi wa vituo vya ukuzaji viumbe maji vya Ruhila, Nyengedi, Rubambagwe na Ruvula na kufanya upembuzi yakinifu wa vituo vinne (4) vya ukuzaji viumbe maji vya Mwamapuli, Katavi, Ludewa na Mkinga.

236. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Serikali itaendelea kuimarisha Vituo vya Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi kwa kuvinunulia boti kumi (**10**) zenye injini, Mizani (**5**) za kupima uzito wa samaki, magari nane (**8**) na pikipiki **30**. Aidha, Serikali itaimarisha uendeshaji wa vituo vitano (**5**) vya ukuzaji viumbe maji (Ruvula, Machui, Kunduchi, Ruhila na Nyengedi) kwa kuvipatia vitendea kazi kwa lengo la kuboresha mazingira ya kazi na kuainisha maeneo ya ufugaji samaki kwa vizimba katika maeneo matano (**5**) yanayozunguka Ziwa Tanganyika na Nyasa.

237. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Serikali itawezesha kufanya Tathmini ya Athari kwa Mazingira na Jamii (ESIA) katika miradi inayotekelezwa chini ya Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi. Vilevile, serikali itaendelea na ujenzi wa kituo cha kuhaulisha teknolojia za uvuvi na ukuzaji viumbe maji Nyakabindi. Pia, Serikali itawezesha ujenzi wa jengo la maonesho ya maadhimisho ya siku ya wakulima (Nanenane) la John Mwakangale Mbeya.

238. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Serikali kupitia TAFIRI itafanya utafiti wa uwingi, bioanuwai na mtawanyiko wa samaki katika Ziwa Tanganyika na pia itaiwezesha FETA kukamilisha ujenzi wa madarasa na maabara katika Kampasi za FETA-Nyegezi, Mikindani na Gabimori

Mradi wa Mkopo wa Masharti Nafuu (*Extended Credit Facility- ECF*)

239. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kutekeleza Miradi ya Maendeleo kupitia mkopo wa masharti nafuu kutoka Shirika la Fedha Duniani (IMF). Miradi hiyo ni pamoja na: kuendelea kuwezesha ufugaji samaki kwenye vizimba **893**, wakulima **2,100** kupata pembejeo na zana za kuzalisha zao la mwani pamoja na kuwezesha upatikanaji wa boti **160** za kisasa na zana bora za uvuvi kwa njia ya mkopo wa masharti nafuu kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB). Fedha hizi pia zinalenga kukamilisha ujenzi wa mialo mitatu (**3**) ya Chato Beach (Chato), Karungu (Nkasi) na Ng'ombo (Nyasa); kukamilisha ujenzi wa masoko saba (**7**) ya Tunduma (Tunduma), Kyamkwikwi (Muleba), Masuche (Momba), Manda (Ludewa), Nyamikoma (Busega), Zingibari (Mkinga) na Kasanga (Kalambo) na kununua na kusanikisha mashine za kusindika na kuchakata dagaa; na kuwezesha ujenzi wa mashamba darasa ya ufugaji samaki katika Halmashauri **20**.

Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi (AFDP)

240. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Serikali kupitia Programu AFDP itaendelea na ununuzi wa meli mbili (**2**) za uvuvi; kujenga na kuendesha mitambo miwili (**2**) ya

kuzalisha barafu katika Wilaya za Pangani na Bagamoyo; kujenga na kuendesha chumba cha ubaridi - Pangani; kujenga vichanja **40** vya kukausha dagaa; kujenga mahema sita (**6**) ya kukausha dagaa/samaki kwa kutumia jua; kununua na kusanikisha mitambo miwili (**2**) ya kukausha samaki; kujenga soko la samaki Kipumbwi – Pangani; kufanya Tathmini ya Athari kwa Mazingira na Jamii (ESIA) ya kiwanda cha kuchakata samaki; na kusanikisha vivutia samaki (FADs) **10**.

241. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, ili kuimarisha utendaji kazi wa vituo vya ukuzaji viumbe maji, Wizara inaendelea na ujenzi na ukarabati wa vituo vya ukuzaji viumbe maji kama ifuatavyo: ujenzi na ukarabati wa mabwawa na kitotoleshi katika kituo cha Kingolwira. Aidha, vituo vitatu (**3**) vya Kingolwira, Mwamapuli na Rubambagwe vitafungiwa mfumo wa maji katika mabwawa na kupatiwa vitendea kazi kwa ajili ya kuongeza ufanisi wa vituo. Vilevile, itawezesha vikundi **16** vya vijana katika ukanda wa pwani wanaojishughulisha na unenepeshaji wa kaa na ufugaji wa majongo bahari na kuwezesha upatikanaji wa mikopo nafuu kwa kongani tatu (**3**) za wafugaji samaki zilizoundwa kwa mikoa ya Morogoro, Tabora na Geita.

Uwekezaji Sekta ya Uvuvi

242. **Mheshimiwa Spika**, ustawi wa shughuli

za viwanda vya uchakataji wa samaki na mazao yake unahitaji ushirikiano na sekta binafsi na jitihada za Serikali katika kuendelea kuhamasisha sekta binafsi kujenga viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi na maghala ya kuhifadhia na kugandisha mazao ya uvuvi ambapo hadi sasa kuna viwanda vikubwa vya kuchakata mazao ya uvuvi **21**. Viwanda hivyo vimewekezwa maeneo mbalimbali nchini ambapo ukanda wa Pwani una viwanda (**10**); ukanda wa Ziwa Victoria (**10**) kati ya hivyo tisa (**9**) vinafanya kazi na Kimoja (**1**) kipo kwenye majaribio; na ukanda wa Ziwa Tanganyika (**1**). Vilevile, kuna viwanda **11** vya kuchakata zao la mabondo linalotokana na samaki aina ya Sangara na viwanda vitano (**5**) vya kutengeneza zana za uvuvi. (**Kiambatisho Na. 26**).

243. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Serikali imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika Sekta ya Uvuvi. Uhamasishaji huu umewezesha kuanzishwa kwa kiwanda cha kuchakata mazao ya uvuvi cha *Aqua Perch Limited* kilichopo mkoani Mwanza kilichofunguliwa mwezi Januari, 2023 na kuanza uzalishaji wa majaribio mwezi Februari, 2023. Aidha, kiwanda cha *Tanperch Ltd* kilichosimama uzalishaji mwaka 2017 kimefufuliwa Januari, 2023 chini ya umiliki mpya na kubadilisha jina kuwa *Lake Star Limited* kinatarajia kuanza uzalishaji hivi karibuni.

244. **Mheshimiwa Spika**, ili kuboresha

mazingira ya kibiashara na kuendelea kuvutia wawekezaji katika Sekta ya Uvuvi, Wizara imeendelea kuhamasisha uwekezaji katika ufugaji wa samaki kwenye vizimba ambapo hadi Machi, 2023 uwekezaji umefikia thamani ya shilingi **bilioni 17**.

245. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuhamasisha na kuweka mazingira wezeshi ili kuvutia uwekezaji wa ndani na nje wenye nia ya kuwekeza Tanzania ili kukuza uchumi wa Taifa katika shughuli za uvuvi na ukuzaji viumbe maji.

D. MASUALA MTAMBUKA KATIKA SEKTA ZA MIFUGO NA UVUVI

Utekelezaji kwa mwaka 2022/2023

Dawati la Sekta Binafsi la Wizara

246. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka wa fedha 2022/23, Serikali kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo ilitoa mikopo ya shilingi **bilioni 17.05** kwenye Sekta za Mifugo na Uvuvi. Kati ya fedha hizo shilingi **bilioni 13.70** zilitolewa kwa wazalishaji katika sekta ya mifugo na shilingi **bilioni 3.35** zilitolewa kwenye sekta ya uvuvi.

247. **Mheshimiwa Spika**, Mikopo iliyotolewa ilielekezwa kwenye maeneo yafuatayo;

- i. Ufugaji wa kuku shilingi **bilioni 9.96**;
- ii. Unenepeshaji wa ng'ombe (*fattening*) shilingi **milioni 996.5** ilitolewa kwenye miradi **13** iliyopo katika mikoa ya Tabora, Pwani, na

- Manyara;
- iii. Ununuzi wa mitamba **243** na ujenzi wa mabanda ya kisasa ya ng'ombe shilingi **bilioni 1.31**;
 - iv. Ufugaji wa Nguruwe: miradi **7** iliyopo katika mkoa ya Pwani na Mara shilingi **milioni 397.70**;
 - v. Uzalishaji wa chanjo za mifugo shilingi **milioni 469.89**;
 - vi. Ufugaji wa samaki katika mabwawa: mradi **1** uliopo mkoani Pwani shilingi **milioni 195.70**;
 - vii. Ununuzi na uuzaji wa samaki kutoka ziwa Victoria shilingi **milioni 55** zilitolewa kwenye miradi miwili iliyopo Ukerewe; na
 - viii. Ufugaji wa samaki kwenye vizimba: miradi **2** na uvuvi katika mkoa wa Mara shilingi **bilioni 2.80**.

248. **Mheshimiwa Spika**, Benki ya Maendeleo ya Kilimo imeendelea kuwa na mchango mkubwa katika kuendeleza sekta ya maziwa kupitia mikopo kwa wasindikaji wa maziwa nchini. Katika mwaka 2022/23 Benki ilitoa mikopo kwa viwanda viwili vya maziwa vilivyopo Tanga na Kagera vyenye uwezo wa kusindika lita **120,000** na lita **10,000** za maziwa mtawalia. Aidha, Benki ya Maendeleo ya Kilimo itaendelea kutoa mikopo kwa wasindikaji wa maziwa nchini ili kupunguza changamoto ya usambazwaji wa maziwa kupitia mifumo isiyo rasmi inayohatarisha afya za walaji na pia kuikosesha Serikali mapato.

249. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa kushirikiana na Benki ya Maendeleo ya Kilimo inatekeleza mradi wa *Blue Economy for Growth (BE4G25)* wenye lengo la kuinua uzalishaji wa mazao ya mwani na uvuvi wa samaki kwa kutoa mikopo ya gharama nafuu kwa ajili ya ununuzi wa boti za kisasa, ujenzi wa vizimba vya kufugia samaki (*cages*) na utoaji wa ushauri wa kitaalamu. Hadi sasa maombi **400** kutoka vyama vya msingi (AMCOS), makampuni na watu binafsi tayari yamepokelewa na yanafanyiwa uchambuzi. Mradi huu unatekelezwa katika mikoa yote iliyozungukwa na maziwa makuu (Victoria, Tanganyika, Rukwa na Nyasa) na mikoa inayopakana na Bahari ya Hindi.

250. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi iliwezesha kampuni **4** zinazohitaji huduma ya mikopo kwenye utayarishaji wa maandiko ya biashara (*Bankable Business Plans*) ambapo makampuni **3** (Sekta ya Uvuvi) na kampuni **1** (Sekta ya Mifugo) zimenufaika kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB). Pia, TADB imewezesha upatikanaji wa mikopo ya Shilingi **bilioni 1.7** iliyotolewa katika miradi **29** ya mnyororo wa thamani wa maziwa, unenepeshaji mifugo na ufugaji nguruwe; miradi **20** ya ufugaji kuku, pamoja na miradi **6** ya uvuvi kwa mwaka 2022/2023.

251. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Dawati

limetoa elimu na uhamasishaji kuhusu fursa za uwekezaji katika Sekta ya Uvuvi kwa vyama vitatu **(3)** vya Kanda ya Ziwa Victoria vya Kikumbaitale, Bwai na Nyang'ombe na kuviwezesha kuandaa maandiko ya biashara ya miradi ya kukausha dagaa, vizimba na ufugaji samaki na kuwasilishwa Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB). Aidha, Wizara imefanya tathmini ya uendesaji wa miradi kwa vyama vya ushirika **22** vya wavuvi (Pwani- **3**, Lindi - **4**, Dar es Salaam - **3**, Mbeya - **1**, Ruvuma - **1**, Geita - **1**, Mara - **3**, Mwanza - **1**, Iringa - **1**, Njombe - **1** na Tanga-**3**). Pia, hadi kufikia Machi, 2023 vyama vya Ushirika vya Uvuvi vimefikia **174** ukilinganisha na vyama 170 vilivyokuwepo mwaka 2021/2022.

252. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi kwa kushirikiana na Wakala wa Bima nchini (TIRA) imeratibu uanzishwaji wa Bima za Mifugo na Uvuvi kwa ajili ya wafugaji, wavuvi na wafugaji viumbe-maji na kurahisisha upatikanaji wa mikopo. Hadi kufikia Machi **31, 2023**, wanufaika wote wa mikopo iliyotolewa na Benki ya Kilimo kwenye Sekta za Mifugo na Uvuvi wamenufaika na bima hizo. Aidha, Dawati kwa kushirikiana na mashirika mbalimbali ya bima nchini linaendelea kutoa elimu kwa wananchi ili waweze kujiunga na mfumo huo wa bima ili kuongeza tija katika ufugaji na uvuvi. Pia, wadau **182** wametembelewa na kupewa ushauri wa kitalaam katika mikoa ya Mbeya, Iringa Tanga, Songwe, Manyara, Arusha, Kilimanjaro, Morogoro,

Kigoma, Dar es Salaam, Pwani na Lindi.

253. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi itaendelea kuhamasisha uwekezaji kwenye Sekta za Mifugo na Uvuvi kwa kuibua maeneo mapya ya uwekezaji; kuwajengea uwezo wafugaji na wavuvi kupitia vikundi na vyama vyao vya ushirika ili wafanye shughuli zao kibiashara; kufanya tafiti ya minyororo ya thamani na masoko; kuwaunganisha wawekezaji na taasisi za kifedha; kufanya ufuatiliaji wa mwenendo wa uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi nchini na kuendelea kutoa elimu kuhusu mwelekeo mpya wa Sekta za Mifugo na Uvuvi. Aidha, Dawati la Sekta Binafsi litatembelea vituo atamizi vya Mifugo na Uvuvi ili kutoa elimu ya biashara, utunzaji kumbukumbu na upatikanaji wa mikopo yenye riba nafuu kwa wafugaji na wavuvi kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB).

254. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2023/2024, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kupitia Dawati la Sekta Binafsi itaendelea kuwajengea uwezo (*Capacity Building*) wavuvi na wakulima wa Mwani kuhusu madhara ya vifaa vya plastiki (*Micro-plastics*) kwenye shughuli za uvuvi na kilimo cha mwani kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wakiwemo ASPIRES, Dalberg, Heifer International, SAGCOT na PSSA (*Private Sector Strengthening Activities*).

Utawala Bora, Jinsia na UKIMWI

255. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, jumla ya watumishi **854** wa Wizara wakiwemo **475** wa Sekta ya Mifugo na **379** wa Sekta ya Uvuvi wameendelea kuhamasishwa kupima afya zao kupitia vikao viwili (**2**) na semina mbili (**2**) ambapo watumishi **35** wamepima afya zao kwa ridhaa na kupatiwa ushauri nasaha wa namna ya kujikinga na maambukizi ya VVU.

256. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 jumla ya vikao vitatu (**3**) vya Kamati ya Ajira vimefanyika, ambapo watumishi **15** wamethibitishwa kazini, watumishi **137** wamepandishwa vyeo, na watumishi **18** wamebadilishwa kada. Aidha, watumishi **22** wameajiriwa. Vilevile, watumishi **23** wamehama, **21** wamehamia Wizarani na watumishi sita (**6**) wameteuliwa katika nafasi mbalimbali za uongozi. Aidha, taarifa za watumishi wote **854** zimehakikiwa katika mfumo wa HCMIS. Pia, watumishi **27** waliostaafu wameondolewa kwenye Mfumo wa Taarifa za Utumishi na Mishahara.

257. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza ufanisi kwenye utendaji kazi Wizara imewawezesha watumishi kuhudhuria mafunzo ya muda mrefu na mfupi. Hadi kufikia Machi 31, 2023 jumla ya watumishi **39** wamepatiwa mafunzo ya muda mrefu katika Shahada za Uzamivu na Uzamili, Shahada, Stashahada ya Juu, Stashahada na Astashahada. Aidha, watumishi **40** wamewezeshwa

kupata mafunzo ya muda mfupi kuhusu fani mbalimbali zikiwemo Dhana ya Afya Moja, uendeshaji wa ofisi, utunzaji kumbukumbu, usimamizi wa fedha na masuala ya jinsia.

258. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kutekeleza Mfumo wa Wazi wa Upimaji wa Utendaji Kazi (OPRAS) ambapo watumishi wote **854** wamejaza fomu na kufanyiwa mapitio ya nusu mwaka. Aidha, Mfumo Shirikishi wa Taarifa za Utumishi na Mishahara (HCMIS) umeendelea kutumika kuingiza na kutunza taarifa za watumishi na kuhakiki mishahara ya watumishi kabla ya kulipa.

259. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kuhamasisha watumishi kujikinga dhidi ya maambukizi mapya ya VVU/UKIMWI na kupima afya zao kupitia vikao na semina mbalimbali; kuwezesha vikao vinne (**4**) vya Kamati ya Maadili; na kuwezesha utekelezaji wa Mifumo ya Taarifa za Kiutumishi na Mshahara (HCMIS), *Government Salary Payment Portal* (GSPP), Mikataba ya Utendaji Kazi (OPRAS) na Mkataba wa Huduma kwa Mteja.

260. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kutekeleza Mkakati wa Kuzuia na Kuziba Mianya ya Rushwa kwa kuelimisha watumishi **133** katika vituo vitatu vya kanda ya vya Uchunguzi wa Magonjwa ya Mifugo vya Mwanza, Tabora na Arusha; na Vituo vya

Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi Mtwara, Mwanza, Kagera na Kigoma, kuhusu miongozo, kanuni na Sheria za Utumishi wa Umma.

261. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kutekeleza Mkakati wa Kuzuia na Kuziba Mianya ya Rushwa kwa kuelimisha watumishi wote **854** kuhusu masuala ya rushwa.

262. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara imeomba kupatiwa nafasi **229** katika Ikama ya Watumishi zikiwemo ajira mpya **126**, uhamisho **105** na tano **(5)** za uteuzi. Aidha, jumla ya vikao vinne **(4)** vikiwemo viwili **(2)** vya Kamati ya Ajira na viwili **(2)** vya Baraza la Wafanyakazi vitawezeshwa. Pia, majukumu ya Vyama vya Wafanyakazi, SHIMIWI, mabonanza, Siku ya Wanawake Duniani na masuala ya jinsia yatawezesha. Vilevile, Wizara itaendelea kutekeleza Mkakati wa Kuzuia na Kuziba Mianya ya Rushwa kwa kuelimisha watumishi kuhusu Miongozo, Kanuni na Sheria za Utumishi wa Umma.

Teknolojia ya Habari na Mawasiliano

263. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Taasisi ya Trade Mark East Africa (TMEA) imeboresha mfumo wa *Mifugo Integrated Management Information System* (MIMIS) kwa kuongeza *Mobile Application*

ambayo imewekwa kwenye mashine za POS kwa ajili ya kurahisisha upatikanaji wa vibali vya kielektroniki vya kusafirisha mifugo na mazao yake ndani na nje ya nchi. POS **150** tayari zimewekewa mfumo huu na kusambazwa kwenye vituo vya kukusanya maduhuli. Pia, Wizara imeboresha mfumo wa ukusanyaji maduhuli ya uvuvi (FiRCIS) na kujumuisha vyanzo vyote vya maduhuli vilivyopo katika Sekta ya Uvuvi. Vilevile, mafunzo ya kutumia mfumo huu yametolewa kwa watumishi **206** wanaohusika na ukusanyaji wa maduhuli. Mfumo huu umewezesha upatikanaji wa taarifa za makusanyo kwa wakati, kuokoa muda wa utoaji wa leseni za uvuvi na kuwezesha kutolewa hati ya madai maeneo ambayo hayana mtandao.

264. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2022/2023, Wizara imeendelea kutoa taarifa mbalimbali kwa wadau wa mifugo na uvuvi kupitia vipindi maalum vya redio na televisheni kwa kutayarisha na kurusha hewani jumla ya vipindi **47** vya televisheni na vipindi **84** vya redio (TBC 1, Channel Ten, TBC Taifa na Redio ya Kijamii ya Nyemo FM). Pia, Wizara imeandaa na kutoa taarifa kwenye magazeti mara **150**, majarida **15** ya mtandaoni, tovuti na mitandao ya kijamii mara **1,250**. Vilevile, Wizara imepokea na kushughulikia malalamiko na maoni **26** kati ya malalamiko **26** yaliyopokelewa kutoka kwa wananchi na wadau kwa njia ya simu na mitandao ya kijamii ya Wizara. Aidha, Wizara imeanza kutumia mfumo wa e-

Mrejesho unaotoa fursa kwa wananchi au watumishi kuwasilisha mapendekezo, maoni, malalamiko, maswali na pongezi juu ya utendaji kazi wa Wizara ambapo kupitia mfumo huo, maswali **15** yamepokelewa kutoka kwa wananchi na kushughulikiwa ipasavyo.

265. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu Idara ya Uratibu na Majanga na Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine kupitia mradi wa *Southern African Center for Infectious Diseases Surveillance (SACIDS) Foundation for One Health* itaanzisha Jukwaa Shirikishi la Kidigitali la Utambuzi na Uratibu wa Mlipuko wa Magonjwa ya Mifugo ambapo magonjwa yatatambuliwa mapema na kushughulikiwa kabla ya kuwa majanga. Aidha, mfumo huo shirikishi utahusisha Ofisi ya Waziri Mkuu, Wizara ya Mifugo na Uvuvi, watoa huduma za afya ya mifugo na wananchi.

266. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kusimamia ukusanyaji wa maduhuli kwa kutumia mifumo ya TEHAMA, kutoa msaada wa kiufundi, kusimamia na kuboresha mifumo ya kutoa vibali vya kielektroniki vya kusafirisha mifugo na mazao yake ndani na nje ya nchi. Vilevile, Wizara itaimarisha mfumo wa Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo na kuboresha Jukwaa la Kidigitali la Usajili na Uratibu wa Huduma za Ugani (M-KILIMO) na

mfumo wa ukusanyaji maduhuli ya uvuvi (FiRCIS).

267. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kutoa taarifa na maarifa kwa wananchi kuhusu shughuli mbalimbali za sekta ya mifugo na uvuvi kupitia vipindi maalum **52** vya redio, **52** vya televisheni, majarida **20** ya mtandaoni na magazeti. Pia, Wizara itapokea na kushughulikia malalamiko na maoni kupitia mfumo uliohuishwa wa e-Mrejesho (www.emrejesho.gov.go.tz), simu na mitandao ya kijamii ya Wizara.

Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi

268. **Mheshimiwa Spika**, katika kusimamia hifadhi ya Mazingira ikiwa ni pamoja na kukabiliana na athari za Mabadiliko ya Tabianchi kupitia Sekta ya Mifugo, katika mwaka 2022/2023 Wizara imefanya tathmini ya athari za Kimazingira na Kijamii (*Environmental and Social Impacts Assessment - ESIA*) katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo ikiwemo ujenzi wa mabwawa ya kuvuna maji ya mvua katika vijiji vya Msomera (Handeni), Kwekikwembe (Kilindi), Kaiwang (Kiteto) na ujenzi wa Mnada wa Mifugo wa Msomera uliolenga Kuandaa Mpango wa Usimamizi wa Mazingira (*Environmental Management Plan*). Pia, jumla ya wafugaji **184** walipatiwa Mafunzo kuhusu ufugaji endelevu unaozingatia hifadhi ya mazingira na kuhimili mabadiliko ya tabianchi.

269. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutekeleza matakwa ya Sheria ya Mazingira ya mwaka 2004 ambapo imefanya Tathmini ya Athari kwa Mazingira na Jamii (ESIA) kwa miradi yenye takwa hilo inayotekelezwa na Wizara. Vilevile, elimu imetolewa kwa wavuvi **204** kuhusu kupunguza athari za uharibifu wa mazingira unaotokana na shughuli za kibinamu ikiwemo uvuvi na ufugaji samaki usiokuwa endelevu kutoka katika Bwawa la Nyumba ya Mungu (**87**) na Bwawa la Mtera (**117**).

270. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaandaa mafunzo kwa wafugaji **350** na wavuvi **200** kuhusu ufugaji na uvuvi endelevu unaohimili Mabadiliko ya Tabianchi katika Halmashauri **12** nchini; kuendelea kufanya tathmini ya athari za kimazingira na kijamii katika miradi ya ufugaji na uvuvi; na kufanya ukaguzi wa kimazingira (*Environmental Audit - EA*) katika miradi mitano (**5**) na miundombinu mitano (**5**) ya Wizara.

271. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara kupitia kitengo cha Mazingira imepanga kutoa elimu kwa wafugaji wa samaki **80** na wamiliki **15** wa viwanda vya kuchakata samaki katika maeneo ya mwambao wa ziwa victoria kuhusu Sheria ya Mazingira ya Mwaka 2004; Kuwajengea uwezo maafisa **20** kutambua viumbe vamizi (*invasive species*) vinavyoweza kupitishwa mipakani, bandarini na viwanja vya ndege; kutoa

elimu kwa wadau **500** juu ya athari za uchafuzi wa maji unaotokana na shughuli za kibinadamu kwa jamii ya wavuvi katika wilaya ya Pangani (**50**) na Bagamoyo (**50**) na katika ziwa Babati (**250**) na Manyara (**150**); Kusimamia Tathmini ya athari kwa Mazingira na Jamii zinazotakiwa katika miradi inayotekelezwa na Sekta ya Uvuvi.

Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa

272. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kushiriki katika kuimarisha ushirikiano wa kikanda na kimataifa ili kuendeleza sekta za Mifugo na Uvuvi. Katika mwaka 2022/2023, Wizara imeshiriki kwenye mikutano na vikao mbalimbali vya Kikanda kama ifuatavyo:-

- (i) Kikao cha kuandaa rasimu ya ushirikiano baina ya Tanzania na Uganda katika kukabiliana na magonjwa yanayovuka mipaka na yenye kuambukiza binadamu kwenye maeneo ya mipaka ya Tanzania na Uganda.
- (ii) Kikao cha Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa programu ya kutokomeza Sotoka ya Mbuzi na Kondoo kwa nchi za SADC ifikapo 2030 kilichofanyika Gaborone Botswana chini ya ufadhili wa Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (WOAH) na FAO.
- (iii) Kikao kazi cha kuunda Jukwaa la Afya Moja katika ukusanyaji na utoaji wa taarifa zinazohusu magonjwa yanayoenezwa kati ya binadamu na

- wanyama chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu na *Southern African Center for Infectious Disease Surveillance (SACIDS)*.
- (iv) Mafunzo kuhusu Mafua Makali ya Ndege kwa nchi za SADC na Afrika Kaskazini yaliyofanyika nchini Rwanda.
 - (v) Kongamano la kujenga uwezo kwa nguvu kazi iliyopo ili iwe na weledi katika kuhakikisha huduma za veterinari zinatolewa kwa kiwango cha kuridhisha, lililofadhiliwa na Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (*World Organization of Animal Health -WOAH*) – Ofisi ya Nchi za Kusini mwa Afrika.
 - (vi) Vikao vya Jumuiya ya Afrika Mashariki kuhusu Madhara ya Magonjwa yanayovuka mipaka katika biashara.
 - (vii) Vikao vya Jumuiya ya Nchi zilizopo katika Mwambao wa Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Rim Association - IORA*), ambavyo vilifanya tathmini ya utekelezaji wa programu za IORA zikiwemo Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi katika Bahari ya Hindi;
 - (viii) Mkutano wa Umoja wa Mataifa wa Bahari (2022 UN Ocean Conference) ambao ulijadili kuongeza matumizi ya sayansi na ubunifu katika utekelezaji wa lengo la 14 la Malengo Endelevu ya Maendeleo (Sustainable Development Goals-SDG);
 - (ix) Mikutano ya FAO kuhusu uvuvi mdogo na ukuzaji viumbe maji (*International Year of Artisanal Fisheries and Aquaculture -*

IYAFa) ambapo masuala mbalimbali kuhusu IYAFa yalijadiliwa; na

- (x) Mkutano wa SADC wa kuandaa Mpango wa Maendeleo wa miaka 15 (*Regional Indicative Strategic Plan-RISP*).

273. **Mheshimiwa Spika**, katika kuendeleza Sekta ya Uvuvi, Wizara inashirikiana na taasisi za kikanda na kimataifa zikiwemo:- Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Africa (SADC), Taasisi ya Uvuvi Ziwa Victoria (*Lake Victoria Fisheries Organization - LVFO*), Taasisi ya Sayansi za Bahari Mangaribi mwa Bahari ya Hindi (*Western Indian Ocean Marine Science Association - WIOMSA*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (*South West Indian Ocean Fisheries Commission - SWIOFC*), Mamlaka ya Usimamizi wa Ziwa Tanganyika (*Lake Tanganyika Authority - LTA*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi wa Jodari ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Tuna Commission - IOTC*), Jumuiya ya Nchi zilizopo katika Mwambao wa Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Rim Association - IORA*), Kamisheni ya Usimamizi wa Nyangumi (*International Whaling Commission - IWC*), Kamisheni ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Commission - IOC*), Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), Taasisi ya Wanawake wa Afrika katika Rasilimali za Mifugo na Kilimo-Biashara (*African Women in Animal Resource Farming and Agribusiness - AWARFA*), Shirika la Afya Duniani (*World Health Organization - WHO*) na Shirika la

Afya ya Wanyama (*World Organization for Animal Health - WOA*H).

274. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Shirika la Afya Duniani (WHO) na Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (OIE) imeendelea kufuatilia viashiria vya Ugonjwa wa Mafua Makali ya Ndege unaoambukiza binadamu kutokana na kugusana na ndege wenye virusi vya ugonjwa huo. Ili kufanikisha ufuatiliaji huo, jumla ya sampuli **1,002** zilichukuliwa kwenye maeneo hatarishi (kwenye mikoa ya Kagera na Rukwa) wanakotua ndege kutoka Bara la Ulaya na matokeo ya kimaabara yanaonesha mpaka sasa hakuna virusi vya ugonjwa huo hapa nchini. Aidha, Wizara imeshiriki katika mkutano wa kuandaa Andiko la Mradi wa Maziwa kwa ushirikiano na IFAD (*IFAD Dairy Project Design*).

275. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara itaendelea kushirikiana na Taasisi za Kikanda na Kimataifa ili kuimarisha mahusiano katika uwekezaji, masoko na tafiti zinazohusu Sekta za Mifugo na Uvuvi.

Gawio la Serikali katika Sekta za Mifugo na Uvuvi

276. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Taasisi, Bodi na Wakala zilizopo chini

ya Wizara ambazo ni TVLA, TALIRI, LITA, Bodi ya Nyama Tanzania, Bodi ya Maziwa Tanzania, TAFIRI, FETA na MPRU zimetoa gawio kwa Serikali lenye jumla ya Shilingi **153,203,000**, kati ya fedha hizo, Shilingi **117,203,000** ni za Taasisi za Sekta ya Mifugo na Shilingi **36,720,000** ni za taasisi za sekta ya uvuvi (**Kiambatisho Na. 27**) ikilinganishwa na kiasi cha Shilingi **152,203,000** kilichotolewa mwaka 2021/2022. Aidha, Wizara imeendelea kuhamasisha uwepo wa tija katika taasisi hizo ili kuweza kuchangia zaidi mapato katika Mfuko wa Serikali.

Michango katika Shughuli za Kijamii

277. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Taasisi, Bodi na Wakala zilizo chini ya Wizara zimetoa mchango wa Shilingi **212,105,097.00** ikilinganishwa na Shilingi **202,468,500.00** zilizotolewa mwaka 2021/2022. Michango hiyo ni kwa ajili ya kuchangia shughuli za maendeleo ya jamii ikiwemo uchanjaji mifugo, kutoa elimu kwa wafugaji, kuendesha elimu ya uhifadhi katika vijiji nje ya eneo la hifadhi za bahari na maeneo tengefu, pamoja na kutoa misaada ya vifaa vya kielimu kwa shule za msingi katika Wilaya ya Mafia.

E: HITIMISHO

278. **Mheshimiwa Spika**, kabla ya kuhitimisha hotuba yangu, naomba kuchukua

fursa hii kuwashukuru wale wote waliochangia kwa namna moja au nyingine katika kuiwezesha Wizara kufanikisha majukumu yake. Mafanikio yaliyopatikana katika mwaka 2022/2023 yametokana na ushirikiano na misaada ya kifedha na kiufundi kutoka kwa nchi wahisani, mashirika mbalimbali ya kitaifa na kimataifa, taasisi za fedha za Kitaifa na Kimataifa, taasisi za hiari zisizokuwa za kiserikali na mashirika ya kidini bila kusahau hamasa na ushiriki wa wananchi wakiongozwa na Waheshimiwa Wabunge na Madiwani.

279. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutumia fursa hii kuzitambua na kuzishukuru nchi za Japan, Korea Kusini, Uingereza, Uholanzi, Ireland, Saudi Arabia, United Arab Emirates (UAE), Oman, Norway, Jumuiya ya Ulaya, Jamhuri ya Watu wa China, Japan, Ethiopia, Comoro na Misri; kwa kuchangia katika maendeleo ya Sekta ya Mifugo na Uvuvi. Naomba pia kutambua na kuzishukuru jumuiya za kikanda ambazo ni Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), Shirika la Maendeleo la Kiserikali la Nchi za Afrika Mashariki (IGAD), Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) na Umoja wa Nchi za Ulaya (EU).

280. **Mheshimiwa Spika**, Aidha, nazishukuru taasisi zinazoendelea kutuunga mkono kwa njia mbalimbali, ikiwa ni pamoja na:- Taasisi ya Usimamizi wa Uvuvi Ziwa Victoria (*Lake Victoria*

Fisheries Organization-LVFO), Mamlaka ya Usimamizi wa Ziwa Tanganyika (*Lake Tanganyika Authority-LTA*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi wa Jodari ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Tuna Commission-IOTC*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (*South West Indian Ocean Fisheries Commision- SWIOFC*), Jumuiya ya Nchi zilizopo katika Mwambao wa Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Rim Association-IORA*), *Western Indian Ocean Marine Science Association* (WIOMSA), Kamisheni ya Kimataifa ya Usimamizi wa Nyangumi (*International Whaling Commission-IWC*), Kamisheni ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Commission-IOC*), na Taasisi ya Wanawake wa Afrika katika Rasilimali za Mifugo na Kilimo-Biashara (*African Women in Animal Resource Farming and Agribusiness-AWARFA*).

281. **Mheshimiwa Spika**, nitambue pia mchango wa mashirika mengine tunayoshirikiana nayo katika Sekta za Mifugo na Uvuvi ambayo ni: Shirika la Afya Duniani (WHO), Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (WOAH), Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Mfuko wa Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD), Shirika la Kimataifa la Nguvu za Kiatomiki (*International Atomic Energy*), Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP), Shirika la Misaada la Poland (Polish Aid), Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Watoto (UNICEF), Taasisi ya Rasilimali za Wanyama ya Umoja wa Afrika (AU-IBAR), Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti wa Mifugo (ILRI), Taasisi ya Utafiti wa Kilimo ya Ireland (TEAGASC), Serikali ya

Uholanzi na Serikali ya Japan kupitia Programu ya Uchumi na Maendeleo ya Jamii (*Economic and Social Development Programme – ESDP*), na *Overseas Fishery Cooperation Foundation (OFCF) of Japan*.

282. **Mheshimiwa Spika**, nazishukuru pia taasisi za Kifedha na Wadau wa Maendeleo kwa ushirikiano wao hasa, Benki ya Dunia (WB), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Korea (KOICA), Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Japan (JICA), Shirika la Misaada la Ireland (Irish Aid), Shirika la Misaada la Marekani (USAID), Idara ya Maendeleo ya Kimataifa ya Uingereza (DfID), Shirika la Maendeleo ya Uswisi (SDC), Shirika la Ushirikiano la Ujerumani (GIZ), United Nations University (UNU), Shirika la Maendeleo la Denmark (DANIDA), Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Sweden (SIDA); na mashirika ya IAEA, UNIDO, ILRI, CIAT, ASARECA, CCARDESA na GEF kwa michango yao katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi.

283. **Mheshimiwa Spika**, Aidha, napenda kuyashukuru Mashirika na Taasisi za hiari za *Bill and Melinda Gates Foundation*, *World Wide Fund for Nature (WWF)*, *Heifer Project Tanzania (HPT)*, *Overseas Fisheries Cooperation Foundation of Japan (OFCF)*, *Vetaid*, *Care International*, *OXFARM*, *Welcome Trust*, *World Vision*, *FARM Africa*, *Land O’ Lakes*, *Building Resources Across Communities (BRAC)*, *World Society for Protection*

of Animals (WSPA), Global Alliance for Livestock and Veterinary Medicine (GALVmed), Institute of Social Studies (ISS), International Land Coalition (ILC), British Gas International, Sea Sense, SmartFish, Marine Stewardship Council (MSC), pamoja na Mashirika na Taasisi mbalimbali za humu nchini zinazojihusisha na uendelezaji wa Sekta za Mifugo na Uvuvi.

284. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya pekee nimpongeze na kumshukuru tena Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, kwa namna anavyoliongoza Taifa letu na anavyotusimamia katika kutekeleza majukumu ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Nina imani kuwa ndani ya uongozi wake tutahakikisha kuwa Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 na Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 inatekelezwa kikamilifu hususan katika Sekta za Mifugo na Uvuvi.

285. **Mheshimiwa Spika**, naomba kuchukua nafasi hii tena kuwashukuru na kuwapongeza Kamati ya Kudumu ya Bunge inayosimamia Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo kwa maoni yao na ushauri unaolenga kuboresha na kuimarisha Sekta za Mifugo na Uvuvi. Pia niwashukuru wadau mbalimbali katika Sekta za Mifugo na Uvuvi, wafugaji na wavuvi hususan wanaozingatia Sheria katika utendaji wa kazi zao kote nchini kwa kutunza, kuzalisha na kulinda

rasilimali za Taifa. Napenda kuwaahidi kwamba Wizara yangu itaendelea kusimamia Sekta za Mifugo na Uvuvi na kuunga mkono juhudi za wafugaji, wavuvi, wasindikaji na wafanyabiashara wa bidhaa za mifugo na uvuvi.

286. **Mheshimiwa Spika**, naomba kurejea tena kutoa shukrani zangu za dhati kwa **Mheshimiwa David Ernest Silinde (Mb)**, Mbunge wa Jimbo la Tunduma, Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi kwa ushauri na ushirikiano wake katika kusimamia majukumu ya Wizara. Aidha, natoa pia shukrani zangu kwa **Prof. Riziki Silas Shemdoe**, Katibu Mkuu, **Dkt. Daniel Elius Mushi** Naibu Katibu Mkuu (Mifugo) na **Bi. Agnes Kisaka Meena** Naibu Katibu Mkuu (Uvuvi), Wakurugenzi pamoja na Watendaji wote wa Wizara na Taasisi kwa kazi nzuri wanazozifanya.

287. **Mheshimiwa Spika**, naomba pia kutoa shukrani zangu za dhati kwa wananchi wa Jimbo la Mkuranga ambao muda wote wameendelea kuniunga mkono katika kutekeleza majukumu yangu ya jimbo na ya Taifa letu, nataka niwahakikishie kuwa nitaendelea kuwatumikia kwa juhudi na maarifa ili kuleta mabadiliko ya kimaendeleo katika jimbo letu na Taifa kwa ujumla. Mwisho lakini sio kwa umuhimu, napenda kuishukuru familia yangu kwa kuendelea kunitia moyo ili niweze kutimiza majukumu yangu kwa ufanisi.

F. MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

288. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara inaomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ya jumla ya Shilingi **295,920,933,000.00**. Kati ya fedha hizo, Shilingi **112,046,777,000.00** ni kwa ajili ya Sekta ya Mifugo (Fungu 99) na Shilingi **183,874,156,000.00** kwa ajili ya Sekta ya Uvuvi (Fungu 64). Mchanganuo wa fedha zinazoombwa kwa kila Fungu ni kama ifuatavyo: -

Fungu 99: Sekta ya Mifugo

289. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inaomba kutumia jumla ya Shilingi **112,046,777,000** kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya Sekta ya Mifugo. Kati ya fedha hizo, Shilingi **50,122,670,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **61,924,107,000** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Mgawanyo wake ni kama ifuatavyo:-

- (i) **Fedha za Matumizi ya Kawaida: Shilingi 50,122,670,000**
 - Mishahara Shilingi **23,939,807,000**
 - Matumizi Mengineyo (OC) Shilingi **26,182,863,000**
- (ii) **Fedha za Matumizi ya Maendeleo: Shilingi 61,924,107,000**
 - Fedha za Ndani, Shilingi **56,592,173,000**

- Fedha za Nje, Shilingi **5,331,934,000**

Fungu 64: Sekta ya Uvuvi

290. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2023/2024, Wizara inaomba jumla ya Shilingi **183,874,156,000** kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya Sekta ya Uvuvi. Kati ya fedha hizo, Shilingi Shilingi **49,462,296,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **134,411,860,000** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Mchanganuo wake ni kama ifuatavyo: -

(i) **Fedha za Matumizi ya Kawaida: Shilingi 49,462,296,000.**

- Mishahara ni Shilingi **15,368,951,000**
- Matumizi Mengineyo (OC) ni Shilingi **34,093,345,000.**

(ii) **Fedha za Matumizi ya Maendeleo: Shilingi 134,411,860,000**

- Fedha za Ndani: Shilingi **110,682,025,000**
- Fedha za Nje: Shilingi **23,729,835,000**

291. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitoe shukrani zangu za dhati kwako na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii pia inapatikana katika Tovuti ya Wizara: www.mifugouvuvi.go.tz

292. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja.

VIAMBATISHO**Kiambatisho Na. 1: Idadi ya Mifugo**

Aina ya Mifugo	2018	2019	2020	2021	2022
Ng'ombe	30,496,687	32,186,600	33,928,391	35,256,637	36,584,883
Mbuzi	18,847,657	20,000,000	24,568,396	25,574,446	26,580,497
Kondoo	5,345,468	5,535,468	8,516,990	8,802,462	9,087,935
Nguruwe	1,944,300	2,015,600	3,208,495	3,439,362	3,670,229
Kuku	74,755,000	79,134,500	87,659,580	92,799,956	97,940,332

Chanzo: NBS, 2022

Kiambatisho Na. 2: Uzalishaji wa Mazao ya Mifugo Kuanzia Mwaka 2014/2015 Hadi 2022/2023

Aina ya zao	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Uzalishaji wa Nyama (Tani)									
Ng'ombe	319,112	323,775	394,604	471,692	479,071	486,736.10	508,355.17	526,350.95	544,983.8
Mbuzi/Kondoo	124,745	129,292	144,597	92,999	94,453	95,964.30	102,137.22	107,791.38	113,781.8
Nguruwe	54,360	79,200	18,899	37,191	37,773	38,377.40	41,467.82	44,420.33	47,583.1
Kuku	99,540	104,292	63,597	78,110	79,332	80,601.30	86,205.78	91,403.99	96,915.6
Jumla	597,757	636,559	621,697	679,992	690,629	701,679.1	738,165.99	769,966.65	803,264.3
Uzalishaji wa Maziwa ('000' Lita)									
Ng'ombe wa Asili	1,381,451	1,423,288	1,460,900	1,608,099	1,874,923	2,101,789	2,170,461	2,345,650.13	2,400,000
Ng'ombe wa Maziwa	677,275	703,979	626,100	792,044	803,538	900,766	930,923	1,102,421.52	1,200,000
Jumla	2,058,726	2,127,267	2,087,000	2,400,143	2,678,461	3,002,555	3,101,384	3,448,071.65	3,600,000
Uzalishaji wa Mayai ('000')									
Mayai	4,153,800	4,353,182	2,758,000	3,156,692	3,575,621	4,051,179	4,510,345	4,979,772	5,500,000

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 3: Hali ya Viwanda vya Usindikaji Maziwa Tanzania 2020/2021-2022/2023

N a	Mkoa	Wilaya	Idadi ya viwanda	Jina la kiwanda	Uwezo uliosimi kwa (lita)	Hali ya kiwanda	Usindikaji halisi/siku (lita) 2020/21	Asilimia ya usindikaji (%)	Usindikaji halisi 2021/22 (lita)	Asilimia ya usindikaji (%)	Usindikaji halisi 2022/23 (lita)	Asilimia ya usindikaji (%)
1	Arusha		20	Northern Creameries	30,000	Hakifanyi kazi	0	-	0	0	0	0
		Arusha TC		International Dairy Products	10,000	Kinafanya kazi	3,500	35.00	3,500	35.00	3,500	35.00
		Meru		Mountain Green Limited	1,500	Kinafanya kazi	400	26.67	409	27.28	600	40.00
				Agape Dairy group	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	209	41.86
		Arumeru		Jitume Dairy group	300	Kinafanya kazi	150	50.00	153	51.15	0	-
				Inuka Dairy group	500	Hakifanyi kazi	0	-	0	0.00	0	-
		Arusha DC		Kijimo Dairy Cooperative	1,000	Kinafanya kazi	500	50.00	512	51.15	0	-
		Arusha DC		Panahi Dairy	1,000	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	500	50.00
		Karatu		Avalabe Dairy cooperative Society	1,500	Kinafanya kazi	400	26.67	409	27.28	200	13.33
		Arusha jiji		Bayana Milk	100	Kinafanya kazi	50	50.00	51	51.15	50	50.00
		Meru		Uvingo Dairy	1,000	Kinafanya kazi	500	50.00	512	51.15	500	50.00
		Arumeru		Fahari Fresh General Supply	500	Kinafanya kazi	100	20.00	102	20.46	150	30.00
		machame		Machame Dairy Products	400	Kinafanya kazi	100	25.00	102	25.58	100	25.00
		Meru		Grand Demam	40,000	Kinafanya kazi	2500	6.25	2,558	6.39	2,000	5.00
		Arusha jiji		Yoba Tanzania (INNESOD Ltd)	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	0	-
				Hillside Dairies	1,500	Kinafanya kazi	400	26.67	409	27.28	400	26.67
		Meru		Meru Kwetu Dairy	500	Kinafanya kazi	150	30.00	153	30.69	157	31.40

3	Dodoma	Kongwa	5	Kongwa Maziwa	500	Kinafanya kazi	50	10.00	100	20.00	100	20.00	20.00	
		Chamwino		Baklaani Milk	500	Hakifanyi kazi	0	-	0	0.00	0	0.00	0	-
		Dodoma Mfizi		Dodoma Halisi	14,000	Kinafanya kazi	500	3.57	512	3.66	512	3.66	3,000	21.43
		Kongwa		Dodoma Agriculture Aggregate	1,000	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	0	0.00	300	30.00
4	Geita	Dodoma Mfizi	1	Cal. food Product	200	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	80	40.00	40.00	
		Geita		Mzeituni Business	500	Kinafanya kazi	100	20.00	102	20.46	102	20.46	0	-
5	Iringa	maifinga	3	Maifinga Milk Group	600	Kinafanya kazi	100	16.67	102	17.05	60	10.00	10.00	
		iringa DC		ASAS Dairy	150,000	Kinafanya kazi	32000	21.33	32,736	21.82	32,736	21.82	44,000	29.33
6	Kagera	Nzahi	6	Shafia	80,000	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	15,000	18.75	18.75	
		Kagera		Kagera Milk	3,000	Hakifanyi kazi	400	13.33	409	13.64	409	13.64	0	-
		Misenyi		Kyaka Milk Plant (Mgando)	1,000	Kinafanya kazi	450	45.00	460	46.04	460	46.04	200	20.00
				Kihanga Milk	500	Hakifanyi kazi	0	-	0	0.00	0	0.00	0	-
				Kagera mgando	1,000	Kinafanya kazi	300	30.00	307	30.69	307	30.69	300	30.00
				Kagoma Ranch	800	Kinafanya kazi	200	25.00	205	25.58	205	25.58	200	25.00
7	Katavi		2	Delco Food ltd	1,000	Kinafanya kazi	300	30.00	307	30.69	300	30.00	30.00	
		Mpanda		Katavi Dairy Milk Supplier	400	Kinafanya kazi	50	12.50	51	12.79	51	12.79	300	75.00
		Mpanda		MMS Dairy Milk	2,500	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	0	0.00	700	28.00
8	Kigoma		1	Viemka Agri Enterprise	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	200	40.00	40.00	
				Nronga Women Dairy	2,500	Kinafanya kazi	1500	60.00	1,535	61.38	1,535	61.38	2,500	100.00
9	Kilimanjaro	Hai	14	Nronga Creameries Dairy	3,000	Kinafanya kazi	1,500	50.00	1,535	51.15	1600	53.33	53.33	
		Hai		West Kilimanjaro	2,000	Kinafanya kazi	800	40.00	818	40.92	818	40.92	1,500	75.00

1 3	Mbeya	6	Bwai Milk	300	Kinafanya kazi	100	33.33	102	34.10		-
			Memba Milk	500	Kinafanya kazi	150	30.00	153	30.69	200	40.00
			Skolth Milk	200	Kinafanya kazi	100	50.00	102	51.15	105	52.33
			Ebeneza Dairy	500	Kinafanya kazi	100	20.00	102	20.46	105	20.93
			Maziwa Mhindi	300	Kinafanya kazi	200	66.67	205	68.20	209	69.77
			Musoma Milk Group	1,200	Kinafanya kazi	700	58.33	716	59.68	0	-
			AFRI Milk	400	Kinafanya kazi	100	25.00	102	25.58	105	26.16
			Lwis Milk	300	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	250	83.33
			Sebadon Milk	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38	300	60.00
			Isanga Dairy Cooperative Union	4,000	Kinafanya kazi	100	2.50	102	2.56	2500	62.50
1 4	Morogoro	10	Kiyunzo Dairy Cooperative Society	100	Kinafanya kazi	0	-	50		50	50.00
			Mbeya Milk	4,000	Kinafanya kazi	1000	25.00	1,023	25.58	1500	37.50
			Malt Uyole	1,000	Kinafanya kazi	200	20.00	205	20.46	3000	300.00
			SUA	500	Kinafanya kazi	50	10.00	51	10.23	100	20.00
			Mazambu Cheese	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	100	20.00
			SAT	2,200	Kinafanya kazi	0	-	150	6.82	200	9.09
			Bahklana Dairy	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38	314	62.79
			Morogoro Fresh	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38	314	62.79
			Shanno Dairy	300	Kinafanya kazi	100	33.33	102	34.10	50	16.67
			Twawase	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	300	60.00
			Mother Dairy Ltd	3,000	Kinafanya kazi	2000	66.67	2,046	68.20	2,093	69.77
			Kilosa								

		Kilosa		Balimi Food Products	100	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	30	30.00
		Macogoro Mlini		Shambani Graduates	8,000	Kinafanya kazi	1800	22.50	1,841	23.02	2,100	26.25
1	Mwanza		6	Mother Dairy-Sengerema	1,600	Kinafanya kazi	400	25.00	409	25.58	0	-
				Miscenani Dairy	100	Kinafanya kazi	50	50.00	51	51.15		-
		Itemela		Kanova Dairy	3,000	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	1,500	50.00
				Mabuki Min Dairy	200	Kinafanya kazi	100	50.00	102	51.15		-
		Nyamagana		Tukwamuanu Dairy	500	Kinafanya kazi	221	44.20	226	45.22	100	20.00
		Magu	1	Magu Milk	50	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	50	100.00
1	Njombe		2	Njombe Milk factory	20,000	Kinafanya kazi	6000	30.00	6,138	30.69	6000	3.00
7				Kend's Milk	800	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	300	37.50
		Kibaha	11	Chawakimu Cooperative	5,000	Kinafanya kazi	1,500	30.00	1,535	30.69	1,500	30.00
1	Pwani (coastal)			Mother Dairy Ltd (Rufiji)	5,000	Kinafanya kazi	1,500	30.00	1,535	30.69	3,500	70.00
8				Treasure fresh	1,000	Kinafanya kazi	0	0	0	0	500	50.00
				Milk Point	1,000	Kinafanya kazi	0	0	0	0	100	10.00
		Mlandizi		Elsir Agrofarm	5,000	Kinafanya kazi	0	0	0	0	2000	40.00
		Rufiji		Salim Onari Sultan	500	Kinafanya kazi	0	0	0	0	300	60.00
				Athanasia Issaya	400	Kinafanya kazi	0	0	0	0	400	100.00
				Mabula Msagalami	600	Kinafanya kazi	0	0	0	0	400	66.67
				Evanca Johnson	200	Kinafanya kazi	0	0	0	0	200	100.00
				Zainabu Saidi Ibrahim	200	Kinafanya kazi	0	0	0	0	200	100.00
				Simon M. Swakala	1,000	Kinafanya kazi	0	0	0	0	100	10.00

1	Rukwa		1	Motherland Dairy	5,000	Kinafanya kazi	800	16.00	818	16.37	837	16.74
9												
2	Ruruma		3	Jema Milk	300	Kinafanya kazi	120	40.00	123	40.92	126	41.86
0				Peramihlo Dairy	150	Kinafanya kazi	100	66.67	102	68.20	105	69.77
				Ngosha Dairy	500	Kinafanya kazi	50	10.00	51	10.23	100	20.00
				Ruvuma Dairies	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38	314	62.79
2	Shinyanga	Shinyanga MC	4	Mama O Dairy	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	209	41.86
1		Shinyanga MC		Selekwa Dairy and Milk producers	200	Kinafanya kazi	150	75.00	153	76.73	50	25.00
		Kahama MC		Dea Traders Company Limited	1,500	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	1,500	100.00
		Kahama MC		VEMA	600	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	600	100.00
2	Simiyu		2	Lamadi Milk (Busoga)	400	Kinafanya kazi	100	25.00	102	25.58	105	26.16
2				Meatu Milk	1,000	Kinafanya kazi	200	20.00	205	20.46	209	20.93
2	Singida		3	Taishi Farm	1,000	Kinafanya kazi	450	45.00	460	46.04	471	47.09
3				Singida Milk	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	209	41.86
				Singidani Dairy (Mama Habiba Sengaso)	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38	314	62.79
2	Songwe	Mbozi	3	Ushirika wa Mazira Viwawa	2,000	Kinafanya kazi	500	25.00	512	25.58	523	26.16
4		Mbozi		Mbozi maziwa company limited	1,000	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	500	50.00
		Tunduma		Pishon Milk	1,000	Kinafanya kazi	0	-	0	0.00	800	80.00
2	Tabora		6	Baklaani Milk	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92	209	41.86
5				Neema brands	1,000	Kinafanya kazi	300	30.00	307	30.69	120	12.00
				Wisjack Dairy	500	Kinafanya kazi	210	42.00	215	42.97	30	6.00
				New /Tabora Dairies	5,000	Kinafanya kazi	1,000	20.00	1,023	20.46	100	2.00

Kiambatisho Na. 4: Mashamba ya Kuku Wazazi

Na	Mkoa	Jina la Shamba	Aina ya Kuku	Idadi
1.	Arusha	Tanzania Poultry farm	Wazazi	200,000
2.	Dar es Salaam	Irvine's hatchery – Begamoyo	Wazazi	220,000
3.	Dar es Salaam	Interchick	Wazazi	100,000
4.	Dar es Salaam	Twiga hatcheries	Wazazi	120,000
5.	Dar es Salaam	Ideal chick	Wazazi	50,000
6.	Iringa	Mkuza Farm	Wazazi	30,000
7.	Kilimanjaro	Kilacha	Wazazi	18,000
8.	Kilimanjaro	Kibo Hacheries	Nyama	60,000
9.	Pwani	CPF	Nyama	70,000
10.	Iringa	Silverland	Wazazi Chotara/Sasso	100,000
11.	Pwani – Chalinze	Msigani Poultry Farm	Chotara/Kroila	5,000
12.	Pwani	AKM Glitters	Wazazi chotara	30,000
13.	Pwani – Mlandizi	Animal Care Poultry Farm- Breeder Flock	Wazazi	30,000
14.	Pwani	Nzua Poultry	Wazazi Kienyeji	5,000
15.	Dar es Salaam	Z.K Poultry Farm Co. Ltd- Breeder farm	Wazazi	1,000
16.	Kilimanjaro- Siha	Airo Farm Tanzania Ltd	Mayai	20,000
17.	Njombe	Matembwe	Mayai	3,000
18.	Arusha-Mbuguni	KiliAgro Farm	Nyama	200,000
19.	Dar es Salaam- Ubungo	Young Investment Co.Ltd	Nyama	40,000

Na	Mkoa	Jina la Shamba	Aina ya Kuku	Idadi
20.	Mbeya	Songwe Farm	Wazazi	4,000
21.	Bagamoyo	Miyamhoro Poultry Farm	Wazazi	10,000
22.	Dar es salaam- chanika	Triram Breeder Farm	Wazazi	20,000
23	Pwani	Kuku Project	Nyama	5,000
24	Morogoro	Tanbreed	Nyama	30,000
25	Kilimanjaro	Kilacha Agric & Livest. Training Institute	Ps	60,000

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 5: Orodha ya Vituo vya Kutotoleshea Vifaranga

Na	Mkoa	Jina la kitotoleshaji	Aina ya vifaranga vinavyozalishwa	Uzalishaji kwa Wiki
1.	Arusha	Tanzania Poultry farm	Nyama	180,000
2.	Dar es Salaam	Irvine's hatchery - Bagamoyo	Nyama	220,000
3.	Dar es Salaam	Interchick	Mayai	25,000
			Nyama	280,000
4.	Dar es Salaam	Twiga hatcheries	Nyama	120,000
5.	Dar es Salaam	Ideal chick	Nyama	120,000
6.	Pwani	Kibaha E.C	Nyama	20,000
7.	Pwani	Ruvu JKT	Nyama	30,000
8.	Pwani	Kihuyva Poultry products	Nyama	30,000
9.	Pwani	Mkuza	Nyama	60,000
10.	Kilimanjaro	Kilacha	Nyama	30,000
11.	Kilimanjaro	Kibo Hacheries	Nyama	60,000
12.	Pwani	CPF	Nyama	150,000
13.	Iringa	Silverland	Chotara/Sasso	300,000
			Nyama	100,000
			Layers	50,000
14.	Dar es Salaam	Falcon Hatchery	Nyama	18,000
15.	wani - Mkuranga	XI Wang Breeder Farm	Mayai	10,000
16.	Pwani - Chalinze	Msigani Poultry Farm Hatchery	Chotara-Kuroila	7,000
17.	Pwani	AKM Glitters	Chotara-Kuroila	250,000

Na	Mkoa	Jina la kitotoleshaji	Aina ya vifaranga vinavyozalishwa	Uzalishaji kwa Wiki
18.	Pwani - Mlandizi	Animal Care Poultry Farm-Breeder Flock	Nyama	40,000
19.	Pwani	Nzua Poultry Farms Hatchery	Kienyeji	15,000
20.	Pwani -Kibaha	Organia Hatchery	Nyama	40,000
21.	Dar es Salaam-Pugu	Kana Hatcheries	Mayai	20,000
22.	Dar es Salaam	Z.K Poultry Farm Co. Ltd-Hatchery	Nyama	6,000
23.	Njombe	Matembwe	Mayai	7,000
24.	Mwanza	Kuku Poa	Nyama	20,000
25.	Mbeya	Songwe Hatchery	Mayai	30,000
26.	Dar Es Salaam-Chanika	Triram Hatchery	Nyama	15,000
27.	Dar es salaam-Bunju B	Shosma- Hatchery	Nyama	20,000
28.	Bagamoyo	Miyamhoro Poultry Farm	Nyama	10,000

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 6: Taarifa ya Uhimilishaji Nchini Hadi Machi 2023

Na.	MKOA	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA 2019/2020	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA 2020/2021	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA 2021/2022	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA 2022/2023
1.	Arusha	25,475	16,426	15,481	9,707
2.	Dar Es Salaam	2,486	16,200	4,904	3,760
3.	Dodoma	4,407	1,118	2,135	502
4.	Geita	3,978	139	89	32
5.	Iringa	1,243	589	1,357	4,110
6.	Kagera	4,811	756	2,723	2,335
7.	Katavi	2,041	104	60	60
8.	Kigoma	38	0	98	180
9.	Kilimanjaro	7,456	17,156	17,036	13,665
10.	Lindi	0	209	128	68
11.	Manyara	621	917	1,132	1,147
12.	Mara	657	2,351	349	382
13.	Mbeya	3,492	862	4,828	7,131
14.	Morogoro	1,243	566	1,278	2,093
15.	Mwanza	3,107	1,715	1,042	919
16.	Njombe	907	884	1100	3,870

Na.	MKOA	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA	NG'OMBE WALIOHIMILISHWA
17.	Pwani	1,243	2,754	2,795	1,478	
18.	Rukwa	653	414	100	93	
19.	Shinyanga	27	0	169	130	
20.	Simiyu	4,464	437	0	18	
21.	Singida	186	0	14	106	
22.	Songwe	0	1,293	89	541	
23.	Tabora	0	2,271	0	39	
24.	Tanga	8,077	10,214	7,248	8,290	
25.	Ruvuma	-	-	308	41	
	JUMLA	76,612	77,375	64,463	60,697	

CHANZO: NAIC - ARUSHA, 28TH MARCH 2023

Kiambatisho Na. 7: Uwezo wa Viwanda Vinavyozalisha Bidhaa za Ngozi Vilivyopo 2023

Na	Jina la kiwanda	Mahali Kilipo	Uwezo wa kiwanda kuzalisha jozi za viatu
1	Bora Industry Ltd	Dar es salaam	600,000
2	Himo Tanneries and Planters ltd	Kilimanjaro	93,500
3	Woiso Shoes	Woiso	108,000
4	Ital Shoes Ltd	Dar es salaam	134,000
5	Kilimanjaro International Leather Company Ltd	Kilimanjaro	1,200,000
6	Open Sanit	Dare es salaam	72,000
7	Small Scale Enterprises (SMEs)	Viwanda 150	720,000
	JUMILA		2,927,500

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara 2023

Kiambatisho Na. 8: Maeneo ya Malisho Yaliyotengwa kuanzia Mwaka 2015 hadi 31 Machi, 2023

MIKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
TANGA	1	Kilindi	Mnkonde	1,961.09
			Komnazi	87.95
			Tuliani kwendijero	60.94
			Misufini	314.51
			Vyadjgwa	570.76
			Mbogo	10.36
			Mimbogo	425.17
			MNKONDE	1,961.09
			KOMNAZI	87.95
			Tuliani Kwedjero	60.94
			Mbambara	68
2	Muheza	Lusanga A	203.1	
		Tanganyika	75.6	
		Mtuungano	444	
		Mkanyageni	260	
		Lusanga C	161.5	
3	Korogwe	Ubiri	16.33	
		Mkomazi	991.89	
4	Handeni DC	Michungwani	125.88	
		Segera	84.29	
		KITUMBI	2,914.78	
		Kitumbi	2,914.78	
			KWAMSUNDI	465.23

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Ruvuma	5	Namtumbo	Limamu	11,076.80
	6	Songea	Kikunja	473.32
			Liweta	1,397.00
	7	Nyasa	Liwoto	4,483.20
			Litoromelo	107.54
			Hinga	91.24
			Lundo	57.02
			Kihuru	74.53
	8	Mbinga	Kindimba juu	160.27
			Ndogosi	1,333.40
			Paradiso	866.55
			Ntunduwaro	3,063.75
Lindi	9	Ruangwa	Mmawa	24
			Chingumbwa	103.52
			Machang'anja	280
	10	Liwale	Turuki	989
			Likombora	227
Dodoma	11	Mpwapwa	Chiseyu	1,620.43
			Ikuyu	1,929.29
	12	Bahi	Asanje	6.73
			Mkondai	214.14
			Babayu	475.96
			Kongogo	421.67
			Makanda	1,687.68
			Ibugule	1,859.86

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Arusha	13	Chamwino	Chanene	4.36
			Humekwa	2.36
			Solowu	15.53
			Nayu	0.81
	14	Chemba	goima	49
			Hamai	211
			Mapango	298
			Jenjeluse	0
			Babayu	53.66
			Nkulari	223
	15	Kondoa	Chubi	1,103.22
			Itaswi	618.9
			Haire	455.1
			Mauno	1,112.87
			Kisaki	349
		Kwadelo	1,654.49	
		Boma ya Ng'ombe	1,212.52	
		Kilele cha Ng'ombe	621.45	
		Mafai	1.38	
16	Karatu	Qangdend grazing	5,446.66	
		Mbuganyekundu Hadza	69.8	
		Mbuga nyekundu -grazing	2,472.56	
		Lobaj grazing	2,108.20	
		Endamaghan forest	200.2	
		Endesh	12,754.00	

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Eshkesh	13,516.04
			Endamaghan Hadza	202.72
			Endamaghan grazing	3,566.55
			mikocheni Investment	202.72
			Mikocheni Hadza	302.01
			mikocheni grazing	3,053.00
			mongo wa mono hadza	9,445.96
			mongo wa mono grazing	11,131.00
			domanga hadzabe	9,445.96
			yaeda chini grazing	4,788.00
			yaeda chini grazing + Forest	13,990.00
			domanga grazing	4,788.00
			Qangdend Hadza	2,085.19
			Huduma	80.09
			Kitete	143.2
			Mahhahha	371.76
			Kambi ya Simba	228.62
			Massabeda	189.67
			Ayalaliyo	512
			Upper Kitete	57.61
			Qang'ded	5,657.00
			Jobaj	2,100.00
			Mbuga Nyekundu	2,494.00
	17	Meru	Uwiro	2,177.90
	18	Ngorongoro	Loondowo	11,804.04

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Matale A	22,112.22
			Gelai-Lumbwa	16,568.76
			Mairowa	6,896.00
			Engaresero	59,123.42
19		longido	Orkejuloongishu	12,316.01
			Imnjangit sapukin	25,743.00
			Karao	3,974.00
			Eworendeke	16,179.39
			Armanie	14,983.32
			Gehanduu	108
			Mureru	2,130.00
			Mingenyi	741
			Dirma	1,675.00
20		Monduli	Mjunganib	97.27
			Mswakini Juu	1,447.53
			Losirwa	8,396.28
			selela	24,604.00
			Naitolia	1,364.00
			mswakini chini	242
			baraka	3,367.00
			Engaruka juu	4,031.00
			Engaruka chini	8,631.00
			oldonyo lengai	17,445.00
			Irerendeni	9,532.75
			Mbaashi	6,347.00

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Iringa			Mungere	1,774.00
			Naalarami	2,494.00
			Lengoolwa	965.26
			Lemooti	6,886.08
			oldonyo	919.02
			Iosimingori	4,601.00
			Lepurko	2,735.00
			makuyuni	2,933.00
			oltukai	2,045.00
			Esilalei	5,297.90
			Lemoot	4,026.00
			Mswakini	442.81
			Oltukai	1,989.23
	21	Mufindi	Lugodalutali	190.16
			Utosi	409.94
			Makunguli	330
			Makungu	561.6
			Ugesa	1,135.80
			Kibada	426.17
			Mapogoro	623.43
			Uhambila	402.95
		Igombavanu	352.54	
22	Iringa	Udumka	187	
		Mfukulembe	86.7	
		Weru	729.55	

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Manuka	2,738.97
			Igangidungu	201.95
			Ngabo	116.37
			Kitisi	629.22
			Kitapilimwa	124.03
			Kiwere	580.2
			Ikuvilo	89.42
			Lupembel Wasenga	344.04
			Malagosi	193.15
			Mlanda	115.81
			Lwato	116.37
			Isele	3,339.80
			Kisanga	2,025.90
			Ilandutwa	1,288.00
			Kising'a	592.43
			Chamndindi	2,019.68
			Nyamihuu	2,254.23
			Mwambao	698.26
			Usengelindete	1,416.61
			Ihomasa	401.6
Manyara	23	Mbulu	Qateshi	19.05
	24	Kiteto	Ndorokoni	4,280.00
			Mwitikira	1,612.99
			kimana Akie	1,174.00
			Ngapapa akie	300

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
			Iesoit	5,688.30
			Lembapuli	10,219.18
			orkitikit	17,126.38
			Engang'uengare	10,303.54
			Ierug	3,792.90
			partimbo	5,777.25
			Namelock	7,948.06
			Iaarala	2,408.07
			Irela	9,735.38
			mbigiri	240.61
			olpopong'	12,010.13
			Kimana	14,407.60
			Ndaleta	1,648.03
			Amei	51,711.53
			Loolera	27,881.04
25	Simanjoro		Emboreet	68,994.00
			Loibosoit A	42,406.89
			Namalulu	85,681.00
			Kitwai A malisho	55,475.58
			kitwai A akie	3,428.16
			Kitwai B malisho	79,661.49
			Terrat	14,773.80
			Loibori-siret	29,058.30
			Lorben	23,426.00
			Losokonoi	27,022.00

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
			Ruvu-remit	81,274.00
			Lerumo	27,725.00
			Kitwai B Akie	6,036.47
			Nadonjkin	19,898.00
			Sukuro	22,484.00
			Kitangare	16,191.00
26		Babati	Mwada	453.2
			Ngolley	2,334.72
			Sarame	2,749.2
			Sangaiwe	355.23
			Olasiti	850.84
			Hallu	314.4
			Mwikantsi	1,098.80
			Endadosh	1,248.19
			Orng'adida	537.5
			Mwaya	160.1
Morogoro	27	Ulanga	Mbuga	3,854.09
			Luhombero	8
			Ketaketa	2,512.02
			Chikuti	2,491.49
			Lupiro	255.26
28			Igota	347.58
		Malinyi	Biro	2,898.00
			Kilosa Mpepo	3,035.00
			Kiswago	338

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Sofi Mission	2,206.00
			Tanga	1,228.00
			Usangule A	402
			Usangule B	2,236.00
			Ngoheranga	1,588.00
			Mbalinyi	1,811.00
			Ihowanja	2,172.00
			Kalengakelo	499
			Munga	1,173.00
			Kipenyo	1,351.00
			Sofi Majiji	1,769.00
			Mabanda	3,012.00
			Lupunga	3,835.00
			Misegese	4,581.00
			Malinyi	350
			Lugala	489
	29	Kilombero	Signali	122.06
			Ipugasa	281.62
			Miembeni	795.95
			Ngwasi	85.63
			Makutano	59.64
			Namwawala	938.3
			Kalenga	51.79
	30	Morogoro Dc	Gwataujembe	3,114.21
			Maseyu	6,066.61

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Ng'ong'olo	215.22
Mtwara	31	Nanyumbu	Nakopi	2,684.00
			Chilunda	309
	32	Masasi	Mchoti	148
Mbeya	33	Kyela	Kasumululu	184.76
			Lugombo	14.25
	34	Mbeya	Mkuyuni	17.08
	35	Mbarali	Kongolo Mswisi	41.02
			Kongolo Mkola	125
			Ilaji	24
			Ilongo	159.2
			Nsonyanga	732.21
	36	Chunya	Shoga	15,356.20
			Mapogoro	34,214.00
			Matundas	15,549.30
			Mkola	26,923.00
			Mwiji	90,145.24
			Lualaje	580
			Mamba	24,680.30
			Upendo	10,535.47
			Mafyeko	21,852.50
			Bitimanyanga	90,145.25
			Kambikatoto	128,826.00
			Mzimbo	29,517.21
			Sangambi	12,521.50

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Mara	37	Bunda	Hunyari	688.5
			Kihumbu	598
			Mariwanda	377
			Sarakwa	1,846.15
			Mugeta	630
			Kyandege	853
			Tingirima	129.1
Mwanza	38	Magu	Lumeji	80.86
Njombe	39	Ludewa	Ntumbati	1,072.80
			Kipangala	390.77
			Mkongobaki	866.31
	40	Makete	Utengule	284.42
			Kisasatu	619.95
			Ugabwa	345.39
Tabora	41	Nzega	Iboja	105.74
			Lyamalagwa	81.08
		Igunga	Igogo	247.02
			Mwabaratulru	2,381.14
Kagera	42	Bukoba Dc	Kobunshwi	156.7
			Kyamulaile	1,328.00
			Kyaitoke	296.25
			Mugajwale	266.55
			Izimbya	339.16
			Rugaze	125.28
			Kamuli	10.7

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Nshenshe	150.24
	43	Biharamulo	Nyantakara	4.17
			Mgeta	86.96
	44	Muleba	Kishuro	3,292.94
			Ngenge	223.04
			Kiguzi	423.3
			Kiteme	4,098.71
			Milanda	59.41
			Rukindo	1,610.82
	45	Misenyi	Byamutemba	585.47
			Igayaza	278.26
			Kilimilile	982.64
			Mabuye	75.03
			Nyabihanga	1,968.42
			Mutukula	62.98
Kigoma	46	Uvinza	Mlela	60.97
			Nyanganga	51
			Kalenge	76.66
	47	Kasulu Dc	Mrugwe	3.85
			Kumkambati	26.91
			Kumtundu	114
			Zeze	3,54.19
Geita	48	Chato	Mkungo	116.63
			Makurugusi	374.25
	49	Bukombe	Kagwe	142.1

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Shinyanga	50	Shinyanga	Welezo	348.83
			Nsalala	509.26
Simyu	51	Bariadi	Nyamikoma	156.48
			Senta	550.63
			Igabanhilo	187.18
			Mwantimba	329.18
			Matongo	560.78
			Salalia	274.94
			Mwauchumu	822.95
			Gibeshi	159.87
			Halawa	106.56
			Damidami	58.5
			Chungu	52.06
			Ihusi	272.54
			Mwasinasi	591.52
			Mwasilimbi	50.82
			Chungu cha Bawawa	94.7
			Mwaumatondo	15.02
			Mwamalula	231.72
			Mwashagata	502.83
Singida	52	Iramba	Tyeme	300.7
			Simbalungwala	5
			Makunda	23.27
			Kinkungu	17.84
			Nkyala	21

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
	53	Mkalama	Mkiko	382
			Nyaha	1,044.00
			Mpambala	586
			Munguli	2,037.00
Pwani	54	Bagamoyo	Kibindu	248.31
			Kwamduma	518.3
	55	Chalinze	Kwamsanja	153.48
			Kwang'andu	6,348.56
			Kwaruhombo	2,984.00
			Changaliwa	22,314.00
	56	Rufiji	Mloka	1,001.15
	57	Bagamoyo	Mpaji	54.8
Katavi	58	Tanganyika	Lwega	31,000.00
			Rugonesi	8,299.00
			Mwese	817.72
			Igalula	2,967.00
			Vikonge	10,154.00
	59	Mpanda	Lwega	30,532.10
			Mwese	817.7
			Isengule	4,021.58
			Lugonesi	41,333.60
			Kafisha	3,760.00
			Mpembe	17,666.50
			Majaila	2,095.00
			Igalula	2,967.90

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Kasangatongwe	6,942.60
			Vikonge	10,154.50
			Katuma	6,525.20
60		Nsimbo	Katambike	6,460.00
			Kasisi	7,134.00
			Katusunga	520
			Kapanda	78.8
			Ibindi kusini	660
			Mnyamasi	2,522.00
			Sitalike	471
			Matandalani	242
			Itenka A	3,030.00
			Itenka B	1,658.00
			Mtapenda	100
			Isanjandugu	389.8
			Mwenge	924
			Kanoge	696.8
61		Mlele	Nsenkwa	1,202.80
			Utende	2,566.50
			Ilela	3,525.20
			Kamsisi	2,138.70
			Ilunde	2,803.00
62		Mpimbwe	Kibaoni,Mirumba,Ilalangulu	7,310.43
			Usevya, Nyambwe	401.96
			Ikuba na Kashishi	96

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Mwamapuli	404
			Ukwingamizi	1,002.00
			Lunguya	199.6
			Mamba A, Mamba B, Kanindi na Kilida	294
Kilimanjaro	63	Mwanga	Kirya	9,242.00
			Lwami	2,671.71
Lindi	64	Ruangwa	Mmawa	24
			Chingumbwa	103.52
			Machang'anja	280
	65	Liwale	Turuki	989
			Ikombora	227
	66	Kilwa	Pungutini	283
			Mchakama	473
			Ngea	1,610.00
Rukwa	1	Nkasi	3	2,368.86
	2	Kalamo	5	26,144.05
	3	Sumbawanga (v)	1	42.8
RUVUMA	4	Tunduru	14	5,459.81
	5	Madaba	5	22,578.72
Pwani	6	Kisarawe	24	64,706.43
	7	Mafia	8	1,759.46
	8	Mkuranga	8	3,176.26
	9	Kibaha	5	7,451.63
Njombe	10	Njombe	4	4,405.26

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Mtwara	11	Mtwara (v)	12	1,508.44
	12	Tandahimba	3	1,022.22
	13	Newala	5	490.07
Morogoro	14	Kilosa	15	28,550.78
	15	Mvomero	24	16,151.80
Mbeya	16	Ileje	2	135.08
	17	Mbeya (v)	5	6,563.19
	18	Chunya	6	22,167.05
	19	Rungwe	4	257
Mara	20	Musoma (v)	2	663.06
	21	Serengeti	5	10,387.88
	22	Tarime	3	402.26
Manyara	23	Mbulu	4	37,703.25
	24	Kiteto	4	46,045.01
	25	Hanang	7	79,008.34
Singida	26	Mkalama	5	19,780.02
	27	Manyoni	10	27,316.00
Tanga	28	Mkinga	15	39,702.73
	29	Pangani	0	2,941.54
	30	Sikonge	17	11,828.14
Tabora	31	Kaliua	6	18,356.05
	32	Urambo	23	35,008.57
	33	Uyui	10	22,258.62
Simiyu	34	Meatu	11	60,994.50
Arusha	35	Arumeru	10	4,294.70

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Iringa	36	Kilolo	3	1,162.51
Kagera	37	Biharamulo	2	5,714.40
	38	Ngara	4	2,695.27
Katavi	39	Mpanda	18	31,445.58
Kigoma	40	Kigoma (v)	27	20,014.86
Lindi	41	Kilwa	27	55,809.41
	42	Lindi (v)	16	5,249.30
	43	Nachingwea	14	34,833.17
Njombe	44	Njombe	4	4,405.26
Songwe	45	Ileje	5	12,167.04
	46	Songwe	7	19,432.01
TANGA	1	Kilindi	Kimamba	182.6
	2	Handeni	Ghole	317.87
KIGOMA	3	Kasulu	Rungwe Mpya	399.31
			Kaguruka	976.2
			Ngage	258.4
	4	Kigoma	Chankele	123.2
			Bubango	21.8
			Kagongo	23.4
			Kigalye	17
			Mtanga	47.6
	5	Uvinza	Kahwibili	1,112.00
			Kabeba	312.4
			Katete	124.6
			Kyabusende	64.8

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Mwakizega	217.4
			Kandaga	129
IRINGA	6	Mafinga	Ihanu	47.6
			Kilosa	40.3
			Kipanga	13.4
			Ilogombe	130
LINDI	7	Mtama	Ntene	203.51
PWANI	8	Rufiji	Nyamwage	3,250.07
DODOMA	9	Mpwapwa	Kiegea	47.69
			Kazania	20.76
			Mbugani	14.31
			Ng'hambi	24.64
SHINYANGA	10	Kishapu	Muguda	78
			Kiloleli	3.3
			Beledi	20.3
			Mihama	13.7
MOROGORO	11	Mvomero	Lubungo 'B'	483.19
			Mingo	302.79
MANYARA	12	Simanjiro	Narosoito	7,365.27
			Irukijt	18,887.39
			Endonyongjape	9,616.40
KATAVI	13	Nshimbo	Kasisi	376.1
			Bugwe	3,869.00
PWANI	14	Tanganyika	Ngwale	1315.612
			Mperamumbi	524.35

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
		Kibaha	Lukenge	4322.06
		Kibaha	Kimaramisale	1416.89
		Kibaha	Magindu	1.872.53
		Kibaha	Mizuguni	138.27
DODOMA		Chamwino	Mnase	289.1
		Chamwino	Msamalo	144.2
		Chamwino	Igandu	260.15
		Chamwino	Chimwaga	13
		Mpwapwa	Darajani	11.03
		Mpwapwa	Msagali	975.7
		Mpwapwa	Iyoma	884
		Mpwapwa	Gulwe	1,470.00
		Mpwapwa	Kimagai	126
		Mpwapwa	Godegade	774.88
		Mpwawa	Chitemo	358.83
		Mpwapwa	Kisisi	39.81
MBEYA		Mbarali	Mbuyuni	123.08
		Mbarali	Chamoto	208.421
		Mbarali	Msesule	983.571
		Mbarali	Luwango	2584.74
		Mbarali	Mahango mswisi	108.887
		Mbarali	Itipingi	643.1
		Mbarali	Mkandami	421.07
		Mbarali	Manienga	52.44
		Mbarali	Mpolo	272.63

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
		Mbarali	Malamba	49.94
		Mbarali	Uhambule	177.57
		Mbeya	Ipinda	82.2
		Mbeya	Iyela Nyala	14.9
		Mbeya	Njelenje	459.31
		Mbeya	Idanda	3.145
		Mbeya	Itimu	27
		Mbeya	Iyungamapinduzi	27
		Mbeya	Mlowo	102.2
		Mbeya	Ipinda	82.2
NJOMBE		Wanging'ombe	Itambo	357.89
		Wanging'ombe	Mngate	21.42
		Wanging'ombe	Muhaji	65.25
		Wanging'ombe	Mlevela	38.82
		Wanging'ombe	Ilulu	17.73
		Wanging'ombe	Imalinyi	46.48
		Wanging'ombe	Lulanzi	57.5
		Wanging'ombe	Masaulwa	104.93
		Wanging'ombe	Itulahumba	7.319
		Wanging'ombe	Isindagosi	93.01
		Wanging'ombe	Mtapa	183.6
		Wanging'ombe	Itowo	81.626
		Wanging'ombe	Ihanzutwa	99.3
		Wanging'ombe	Sekalenga	30.55
		Wanging'ombe	Gone lamafuta	128.1

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
		Wanging'ombe	Kidugala	58.1
		Wanging'ombe	Igodivaha	32.67
		Wanging'ombe	Kinenulo	107.25
		Wanging'ombe	Ivigo	112.5
		Wanging'ombe	Igosi	38.21
		Wanging'ombe	Ujindile	77.82
		Wanging'ombe	Mafinga	91.82
		Wanging'ombe	Ing'enyango	81.939
		Wanging'ombe	Mdasi	69.4
		Wanging'ombe	Masage	13.48
		Wanging'ombe	Ng'anda	66.89
		Wanging'ombe	Samaria	65.03
		Wanging'ombe	Idunda	38416
		Wanging'ombe	Masilu	38.42
		Wanging'ombe	Kanaani	125.69
		Wanging'ombe	Lusisi	85.88
		Wanging'ombe	Mkeha	124.1
		Njombe DC	Iyembela	26.61
		Njombe DC	Wanginyi	70.28
		Ludewa DC	Malanganyene	51.39
		Ludewa DC	Ilawa	147.66
		Ludewa DC	Ilininda	697
		Wanging'ombe	Kanaani	125.69
IRINGA		Mufindi	Kitelawasi	364.84
		Mufindi	Idetero	40.3

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
		Mufindi	Nyololo Shuleni	60.95
		Mufindi	Njojo	106.56
		Mufindi	Lwing'ulo	1.38
		Mufindi	Maduma	950.71
		Mufindi	Ihalimba	115.72
		Mufindi	Igomtwa	204.06
		Kilolo	Nyanzawa	256
		Kilolo	Igunda	3115.8
		Kilolo	Mgowelo	772
		Kilolo	Msosa	2678.13
		Kilolo	Kitelewasi	81
		Kilolo	Ihimbo	108.13
KIGOMA		Kigoma DC	Kasuku	50.65
		Kigoma DC	Pamila	160.1
		Kigoma DC	Nyamoli	73.74
		Kigoma DC	Machazo	49.65
		Kigoma DC	Simbo	188.02
		Kigoma DC	Bigere	42.97
		Kigoma DC	Nyangova	45.624
		Kigoma DC	Nkungwi	46.39
		Kigoma DC	Matyazo	46.38
		Kigoma DC	Kiziba	354
		Kigoma DC	Zashe	108
		Kigoma DC	Bugamba	15
		Uvinza DC	Mlela	91.76

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
		Uvinza DC	Kalenge	17.69
		Uvinza DC	Kazuramimba	933.43
		Uvinza DC	Mpeta	939.13
		Uvinza DC	Malagarasi	2016.41
		Uvinza DC	Chakulu	340.22
		Uvinza DC	Mwamila	40.63
RUKWA		Sumbawanga DC	Mpete	115
		Sumbawanga DC	Mtapenda	24.1
		Sumbawanga DC	Ilanga	22.35
		Nkasi DC	Lyele	106.64
		Nkasi DC	Tambaruka	302.35
		Nkasi DC	Malongwe	100.51
		Kalambo DC	Kachele	541.37
		Kalambo DC	Kikpanga	919
KILIMANJARO		Mwanga	Karambandea	16,085.02
		Same DC	Kizungo	3,364.10
SINGIDA		Singida	Mwanyonye	158.75
		Singida	Minyaa	55.72
		Singida	Minyenye	35.53
		Singida	Mpambaa	30.75
		Singida	Ndungwira	10.65
		Singida	Ikwiu	37.8
		Singida	Mitonto	287.38
RUKWA		Singida	Mwakiti	76.78
		Singida	Mudida	12.33

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
		Singida	Ntonge	133.34
		Singida	Nduu	10.93
		Singida	Ntunduu	17.3
		Ikungi	Minyughe	10.68
		Ikungi	Matogo	706
		Ikungi	Ulyampiti	1319
		Ikungi	Mlumbi	426.64
		Ikungi	Muhintiri	3470.17
RUVUMA		Namtumbo	Chengena	679.17
		Namtumbo	Masuguru	694.49
		Namtumbo	Kilangalanga	322.66
LINDI		Liwale	Chigugu	1438
		Liwale	Lilombe	1903
		Liwale	Luwele	8176
		Nachingwea	Majengo	1533.9
		Nachingwea	Matekwe	7872.42
		Ruangwa	Mchichili	24.3
		Ruangwa	Nahanga	38
MnN	1	Kaliua	kashishi	417.76
	2	Chamwino	Chiwondo	268.6
	3	Iringa DC	Makatapola	2474.97
	4		Mnadani	471.8
	5	Mwanging'ombe	Idenyimembe	205.08
	6	Sumbawanga DC	Ilemba A	21.54

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
	7		Sakalilo	18.46
	8	Mpimbwe	Ikulwe	6.49
	9	Ngorongoro	Mugongo	1511.59
	10		Mgeri	1855.55
	11		Mbukeni	2533.67
	12		Njoroi	4391.74
	13		Orkuyene	7968.95
	14		loosoito	8317.03
	15		Ngobereti	5548.78
	16		Mugholo	1407.17
	17		Mugiduru	288.36
	18		Soitsambu	2636.01
	19		Sukenya	4700.408
	20		Mondoros	5381
	21		Orkiu juu	3974.62
	22		Iopolun	9411.32
	23		Olerien	6045.4
	24		Enguserosambu	6689.66
	25		Ormanie	2442.11
	26		Samunge	1297.82
	27		Oldonyowas	8047.34
	28		Arash	13373.58

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
	29		Madukani	15369.76
	30		Malambo	9903.13
	31		Piyaya	5787.3
	32		Olalaa	7467.27
	33		Olojpiri	8231.41
	34		Kirtalo	14419.29
	35		Maloon	6590.85
	36		Tinaga	840.93
	37	Kilosa	Malangali	136.7
	38		Munisagara	598.7
	39		Kidete station	330.97
	40		Mzangaza	295.572
	41		Mwasa	268.99
	42		Kikundi	278.12
	43		Kivungu	235.5
	44		Changarawe	40
	45		Dodoma Isanga	45.97
	46	Kondoa	Bumbuta	479.483
	47		Salare	11.04
	48		Atta	520.46
	49		Mahongo	183.96
	50		Mkundulu	129.543
	51		Potea	124.14
	52	Rufiji	Kipugira	852.735
	53		Ndundu nyikanza	279.02

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
	54		Nyamiwi	658.6
	55		Kipo	405.885
	56		Mwasemi Mibuyu saba	1779.51
	57		Kitapi	363.09
	58		Mbwara	582.11
	59		Tawi	4168.9
	60		Mohoro Mashariki	21.76
	61		Chumbi A	130.67
	62		Chumbi B	234
	63		Chumbi C	1442
h	64	Bahi	Nghulugano	64.12
	65		Uhelela	210.8
	66		Mapinduzi	1541.83
	67		Chikola	595.85
	68		Mpinga	1431.83
	69		Chipanga A	501.42
	70		Chipanga B	721.37
	71		Bahimakulu	930.9
	72		Nagulobahi	317.61
	73		Chimendeli	480.975
	74	Mkalama	Tumuli	1154.67
	75		Milade	315.26
	76		Kitumbili	612.34
	77		Kinyangiri	1235.61
Jumla ya maeneo ya malisho 2015-2023				3,384,485.54

Kiambatisho Na. 9: Maeneo ya Malisho Yaliyotengwa na Utangazwa kwenye Gazeti la Serikali G.Na.597 la Tarehe 07/10/2022

Na	Mkoa	Wilaya	Eneo/Kijiji	Ukubwa kwa Hekta (Ha)
1	Kilimanjaro	Mwanga	Kiji cha Kiriya	9,242.28
			Vifongaji vya Lwami, Kisingiro na Mforo	2,671.71
			Lubungo	483.19
			Ndole	782.55
			Magunga	124.13
2	Morogoro	Mvomero	Magunga	47.29
			Melela	83.36
			Makuyu	1,402.21
			Masimba	161.00
			Ndole	570.64
			Dibamba	320.94
			Hoza	1,285.73
3	Katavi	Tanganyika	Salawe	850.04
			Kwadori	334.73
			Dibuluma	686.00
			Vikonge	2,967.00
			Majiila	7,300.00
			Chalwega	6,157.00
			Lugonesi	5,981.00
4	Manyara	Kiteto	Igalula	2,967.00
			Alole - Amei	
			Alole - Loolera	
			Alole - Lembapuli	81,237.00

Na	Mkoa	Wilaya	Eneo/Kijiji	Ukubwa kwa Hekta (Ha)
			Aole - Lesoit	
			Napalai	24,091.26
			Kimbo - Olpopong	
			Kimbo - Mbigiri	24,790.00
			Kimbo - Kimana	
			Domanga	4,788.00
			MongwaMono	11,131.00
			Yaedachini	13,990.00
			Yaedachini	6,449.00
			Eshkesh	2,162.85
			Esahkesh	4,304.00
			Eshkesh	3,147.00
			Eshkesh	1,579.08
			Engikaret	27,045.53
			Gelai Meirugoroi-1	9,352.96
			Gelai Meirugoroi-2	6,187.75
			Kiseran	18,700.59
			Magadini	27,598.25
			Matale A - 1	4,368.25
			Matale A - 2	800.87
			Ilichang'itsapukin	25,743.33
			Karao	3,974.00
			Mairowa	6,896.15
			Loondoluo Esinwa	11,804.37
			Olerkeju Loongishu	12,361.01
		Mbulu		

Na	Mkoa	Wilaya	Eneo/Kijiji	Ukubwa kwa Hekta (Ha)
			Ngoswak-1	2,540.77
			Ngoswak-2	4,602.41
			Sinonik-1	5,051.63
			Sinonik-2	2,137.88
			Lesing'ita	6,913.86
			Armanie	14,984.32
			Emboret	29,187.41
			Kitangare - 1	32,297.99
			Kitangare - 2	8,180.95
			Loibor - siret	29,058.30
			Sukuro - 1	15,038.97
			Sukuro - 2	7,444.90
			Nadonjukin - 1	15,960.55
			Nadonjukin - 2	3,937.58
			Lerumo - 1	14,579.95
			Lerumo - 2	12,747.80
			Ruvumerit	81,273.59
			Kitwai "A"	61,646.63
			Kitwai "B"	106,367.06
			Lorbene - 1	13,216.01
			Lorbene-2	10,209.94
			Losokonoi	27,021.93
			Lobosolta	29,302.10
			Terrat-1	5,818.58
			Terrat-2	5,719.02

Simanjiro

Na	Mkoa	Wilaya	Eneo/Kijiji	Ukubwa kwa Hekta (Ha)
			Terrat-3	4,002.04
			Endesh	12,754.00
			Dumbechand - 1	5,139.64
			Dumbechand - 2	16,894.51
			Mikocheni	3,053.86
			Endamaghan	3,566.56
			Qang'dend	3,750.31
			Mbuganyekundu	2,472.56
			Jobaj	2,101.21
			Engaresero - 1	35,232.47
		Ngorongoro	Engaresero - 2	15,940.50
			JUMLA	994,827.29

Kiambatisho Na. 10: Vivanda vya Kuzalisha Vyakula vya Mifugo na Rasilimali za Vyakula vya Mifugo Yaliyopo Mwaka 2022/2023

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
1	International Tanfeeds Ltd,P.O.Box 1752 Morogoro	Kubwa	Morogoro	1/1/2016
2	Vet Feeds Company,P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/1/2016
3	Nanyuki Animal Feeds, P.O.Box 7032,Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/1/2016
4	Cpf Tanzania Ltd P.O. Box 32534 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/1/2016
5	Silverlands Tanzania Ltd,P.O.Box 908 Iringa	Kubwa	Iringa	1/1/2016
6	Organia Co Ltd	Kubwa	Pwani	1/2/2016
7	Falcon Animal Feeds Ltd, P.O.Box 106227 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/6/2016
8	Ben Feeds Company,P.O.Box 42959 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	11/4/2016
9	Shaloom Animal Feeds,P.O.Box Kwembe ,Kinondoni Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2016
10	Tambreed Poultry Ltd (Interchick),P.O.Box 5774 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	15/6/2016
11	Mkiu Poultry Farm Ltd,P.O.Box 21553 Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2016
12	Brand Poultry Feed, P.O.Box 45604 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	24/5/2016
13	Farm Access Company Ltd,P.O.Box 15780 Arusha	Kubwa	Arusha	27/8/2016
14	Energy Link Company Ltd,P.O.Box 106254 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani/Coast	1/7/2017
15	Pil Animal Feed ,P.O.Box 24420 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2016
16	Kigoma Posho Supplier Co Ltd,P.O.Box 45304 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	13/2/2017

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
17	Salibaba Pellet Co. Ltd, P.O.Box 253 Bagamoyo	Kubwa	Pwani	18/5/2016
18	Nine Hills Tanzania Limited,P.O.Box 21634 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	17/11/2016
19	Akm Glitters Company Ltd,P.O.Box 35404 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	30/3/2017
20	Real World Limited,P.O.Box 71482, Dar Es Salaam And P.O.Box 617 Songea	Kubwa	Ruvuma	12/4/2017
21	Mkojera Animal Feeds,P.O.Box 4189,Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	22/5/2017
22	Kanan Animal Feeds,P.O.Box 36042 Kigambon	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2017
23	Sea Salt Ltd,P.O.Box 9474,Dar Es Salaam	Kati	Pwani	6/7/2017
24	Harsho Milling Co Ltd,P.O.Box 810 Moshi Kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	30/6/2017
25	Magito Animal Feeds, P.O Box 66589 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	28/12/2017
26	Backbone Tanzania,P.O.Box 38675pwani	Kubwa	Pwani	3/4/2018
27	Joshi Feed Meal Ltd, P. O. Box 3060 Kilimanjaro	Kubwa	Kilianjaro	1/7/2018
28	Kimvuli Animal Feeds,P.O.Box 6563 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
29	Marenga Millers's,P.O.Box 1184 Moshi,Kilimanjaro	Kubwa	Kilianjaro	1/7/2018
30	Morning Fresh Farm Ltd,P.O.Box 20819 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
31	Farm Access Company Ltd,P.O.Box 15780 Arusha	Kubwa	Arusha	1/7/2018
32	Xi WANG GROUP CO LTD,P.O.Box 42450 PWANI	KUBWA	PWANI	1/7/2018

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
33	Twaha Sadik T/A Kluvvia Millers ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2018
34	Bio Agro Trading Ltd,P.O.Box 15002 Arusha	Kati	Arusha	1/7/2018
35	Jm Animal Feeds,P.O.Box 24143 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	3/4/2018
36	Abcon Chemical Area,P.O.Box 60098, Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
37	Kerege General Trading Co.Ltd,P.O.Box 70036 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
38	Animal Care Company Ltd,P.O.Box 55010 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
39	Animal Care Company Ltd,P.O.Box 55010 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
40	Animal Care Company Ltd,P.O.Box 55010 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
41	Legng'esia Animal Feeds,P.O.Box 67400 Dar Es Salaam	Kati	Pwani	1/7/2018
42	Best Chicken Feeds,P.O.Box 42770 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
43	Nine Hills Tanzania Limited,P.O.Box 21634 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
44	Biotech Laboratories, P.O.Box 2505 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
45	Mkiu Poultry Farm Ltd,P.O.Box 21553 Pwani	Kubwa		1/7/2018
46	Jenga Quality Animal Feeds,P.O.Box 76673 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
47	Nine Hills Tanzania Limited,P.O.Box 21634 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
48	E & E Agrovet Co.Ltd,P.O.Box ...Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
49	Cosia Animal Feeds,P.O.Box.....Arusha	Arusha	Arusha	1/2/2019
50	Shamba Kilimo Agrovet,P.O.Box 208,Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
51	Neema Animal Feeds,P.O.BoxArusha	Kati	Arusha	1/2/2019
52	Meak Farm Co.Ltd,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
53	Mateves Animal Feeds,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
54	Best Animal Feeds,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
55	Samali Feeds,P.O.Box 15267 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
56	Revi Animal Feeds,P.O.Box 13602arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
57	Pokea Investment Ltd,P.O.Box 11525 Arusha.	Kubwa	Arusha	1/2/2019
58	Tengeru Feeders,P.O. Box 15094 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
59	Zion Vet Care Animal Feeds,P.O.Box 7482 Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
60	Dhariwal Trading Co,P.Box 7285 Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
61	Moshono Mill & Animal Feeds,P.O.Box 1962 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
62	Jora Animal Feeds,P.O.Box 14738 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
63	Chicken And Chicks Usa River,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
64	Kaneta Transport Co.Ltd, P.O.Box 1833 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
65	Dk Danicrop Care,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
66	Moshi Animal Feeds,P.O.Box.....Kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
67	Biotech Laboratories,P.O.Box2505 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/2/2019
68	Isacha Feeders Intertrade Co.Ltd,P.O.Box 54kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
69	Jenga Quality Animal Feeds,P.O.Box 76673 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
70	Misenani Agri Services,P.O.Box 10951,Mwanza	Kati	Mwanza	1/2/2019
71	Mpete Agrovet Centre,P.O.BoxNjombe	Kubwa	Njombe	1/2/2019
72	Nzua Enterprises,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Pwani	1/2/2019
73	Shosma Animal Feeds,P.O.Box 12745 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
74	Magelan Sakinoi,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
75	Rich Super Feeds & Agrovet Tanzania Ltd,P.O.Box 20651dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
76	Mkuza Chicks Ltd,P.O.Box...Iringa	Kubwa	Iringa	1/2/2019
77	Makilo Mills,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
78	Ground Level Investment Co.Ltd,P.O.Box63011 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
79	Hutan Investment Group Co.Ltd,P.O Box 20651 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
80	Themi Agrivet And General Supply,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
81	Mkuza Chicks Ltd,P.O.Box...Pwani	Kubwa	Pwani	6/6/2019
82	Hamza Animal Feeds, P.O.Box.... Kibaha Pwani	Kubwa	Pwani	6/5/2019

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
83	Mitoboboto Farming Company, P.O.Box 20252 Dar Es Salaam	Kati	Pwani	6/5/2019
84	Rowisa Animal Feeds, P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	9/5/2019
85	Baraka Agri.Business Dev Services, P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	9/5/2019
86	Ifura Godfrey Ukio, P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	9/6/2019
87	Multivet Farm Ltd, P.O.Box.....Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
88	Mkuza Chicks Company, P.O.Box...Pwani	Pwani	Pwani	23/10/2019
89	New Jitihada Agrovet Enterprises, P.O.Box.....Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
90	Asili Animal Feeds, P.O.Box ...Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	23/10/2019
91	Tanbreed Poultry Ltd (Interchick), P.O.Box 5774 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
92	Star Animal Feed Company, P.O.Box....Arusha	Kati	Arusha	23/10/2019
93	Keen Feeders Ltd	Kati	Arusha	23/10/2019
94	Delish Foods Ltd, P.O.Box ...Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
95	Smj Poultry Farm, P.O.Box...Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
96	Prime Farm, P.O.Box..Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
97	Vera Animal Feeds/Jaymo Feeds, P.O.Box...Mwanza	Kati	Mwanza	23/10/2019
98	Uled Ally Kimbavala, P.O.Box.....Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
99	Hamza Animal Feeds, P.O.Box... Kibaha Pwani	Kati	Pwani	23/10/2019
100	Baraka Agri.Business Dev Services, P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
101	Total Afrika Investment Group P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
102	Vonkavy Agro Co Ltd..P.O. Box 831.. Morogoro	Kati	Morogoro	23/10/2019
103	Kuku Poa Ltd,P.O.Box ..Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
104	Mafamkio Livestock Company, P.O.BoxKilimanjaro	Kati	Kilimanjaro	23/10/2019
105	Sai Energy And Logistic Service Limited ,P.O.BoxIringa	Kati	Iringa	23/10/2019
106	Zai Veterinary Centre,P.O.Box Mbeya	Kati	Mbeya	23/10/2019
107	Kasemm Investment Company Limited, Po.BoxIringa	Kati	Iringa	23/10/2019
108	Mgina Animal Feeds Industry, P.O.BoxIringa	Kati	Iringa	23/10/2019
109	Sianga Intertrade Co.Ltd,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	23/10/2019
110	Nina Poultry Solutions		Arusha	23/10/2019
111	Kisongo Animal Feed Limited	Kubwa	Arusha	23/10/2019
112	Makia Animal Feeds, P.O.Box... Arusha	Kubwa	Arusha	4/2/2020
113	Makimina Agricultural Products And General Merchandise, P.O Box...Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	4/2/2020
114	Energy Animal Feeds' P.O.Box 106254 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	20/05/2020
115	Tru Image Undertaking Investment Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	28/05/2020
116	Akm Glitters Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	28/05/2020
117	Saiteru Suppliers	Kati	Arusha	28/05/2020
118	Pokea Investment Ltd	Kati	Arusha	28/05/2020
119	Ren Ze Ivestment Company Ltd	Kati	Shinyanga	6/7/2020

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
120	Klivial Millers Company Ltd	Kati	Pwani	8/7/2020
121	Elizabeth Matee	Kati	Kilimanjaro	8/7/2020
122	Gilitu Enterprises Limited	Kati	Shinyanga	18/8/20
123	Boimanda Feeds	Kati	Iringa	27/8/2020
124	Kilimanjaro Feed Meal	Kati	Kilimanjaro	27/8/2020
125	Kuku Project (T) Limited		Pwani	9/9/2020
126	Musoma Food Company	Kati	Mwanza	9/9/2020
127	Amani Joseph Kwela	Kati	Mwanza	9/9/2020
128	Zacharia John Massawe	Kati	Kilimanjaro	24/09/2020
129	Emmanuel Fredrick Minja	Kati	Tanga	24/09/2020
130	Kichangani Vet Centre	Kati	Morogoro	4/11/2020
131	Koudijs Animal Nutrition Tanzania Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	4/11/2020
132	Krosa Feed Investment		Pwani	4/11/2020
133	Adela Ephraim Mfifu	Kati	Mbeya	8/1/2021
134	Mafole Alfred Tesha	Kati	Mbeya	8/1/2021
135	Silverlands Tanzania Ltd,P.O.Box 908 Iringa	Kati	Mbeya	8/1/2021
136	Emmanuel Francis Fulika	Kati	Mbeya	8/1/2021
137	James Joseph Mwakalinga	Kati	Mbeya	8/1/2021
138	Titus Mwalama	Kati	Mbeya	8/1/2021
139	Trade Pecker Ltd	Kati	Mbeya	8/1/2021
140	Mary Juma Mahumbi	Kati	Mbeya	8/1/2021
141	James Faustine Tesha	Kati	Mbeya	8/1/2021
142	Isaya Nelson Lusao	Kati	Mbeya	8/1/2021
143	Dayana George Moshi	Kati	Mbeya	8/1/2021

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
144	A To Z UNIVERSAL CO.LTD	KUBWA	IRINGA	8/1/2021
145	Phoenix Farms	Kubwa	Pwani	8/1/2021
146	Edmund Mhalila	Kati	Mbeya	8/2/2021
147	Mawenzi Animal Feed	Man	Kilimanjaro	8/2/2021
148	Meru Feeders	Kati	Arusha	8/2/2021
149	Kulwa Philipo Koyage	Man	Dar Es Salaam	8/2/2021
150	Emmanuel Ngambwa Kungu	Kati	Manyara	8/2/2021
151	Mwanaid C.Moshi	Kati	Dodoma	8/2/2021
152	Mr.Sultan Seleman Mohamed	Kati	Singida	8/2/2021
153	Feed Pro Emaxited	Kati	Arusha	8/2/2021
154	Idd Naibu Abed	Kati	Kilimanjaro	8/2/2021
155	Nina Poultry Solutions	Kati	ARUSHA	20/01/2021
156	Alfayo Tono Makoko	Kati	TANGA	20/01/2021
157	Selemani Rashid	Kati	TANGA	20/01/2021
158	Rukia Rajab Muya	Kati	TANGA	20/01/2021
159	Maulidi Mohamedi Ramadhani	Kati	TANGA	20/01/2021
160	Nehemia Bakari Mshote	Kati	TANGA	20/01/2021
161	Ali Saidi Shemndolwa	Kati	TANGA	20/01/2021
162	Neema Animal Feeds	Kati	ARUSHA	18/5/2021
163	Idd Naibu Abed	Kati	KILIMANJARO	18/5/2021
164	Ibrahimu Ramadhani Kipingu	Kati	TANGA	18/5/2021
165	Mtafi Hassan Omari	Kubwa	TANGA	18/5/2021
166	Energy Oil Company Limited	Kubwa	PWANI	18/5/2021
167	Mbaruku Omari Simba	Kubwa	TANGA	18/5/2021

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
168	Yusufu Mganga – 1	Kubwa	TANGA	18/5/2021
169	Yusufu Mganga – 2	Kubwa	TANGA	18/5/2021
170	Yusufu Mganga – 3	Kubwa	TANGA	18/5/2021
171	Yusufu Mganga – 4	Kubwa	TANGA	18/5/2021
172	Yusufu Mganga – 5	Kubwa	TANGA	18/5/2021
173	Lina Feeds	Kubwa	DSM	18/5/2021
174	Shabani R.Mfinanga	Kubwa	TANGA	18/5/2021
175	Hakika Animal Feeds	Kubwa	ARUSHA	18/5/2021
176	Leonard Joseph Nyaoga	Kubwa	SIMIYU	18/5/2021
177	Efraimu Simoni Konzo	Kubwa	MBEYA	18/05/2021
178	Agri Farmers' Centre	Kubwa	ARUSHA	18/05/2021
179	Acrotan Co. Ltd	Kubwa	MOROGORO	24/05/2021
180	Kilimo Timilifu (Kt)	Kubwa	LINDI	24/05/2021
181	Paf Animal Feed And Products	Kubwa	ARUSHA	1/7/2021
182	Kulwa Philipo Koyage	Kubwa	DSM	25/07/2021
183	Emmanuel Ngambwa Kungu	Kubwa	MANYARA	25/07/2021
184	Nzua Enterprises	Kubwa	DAR ES SALAAM	25/07/2021
185	Flora Rodrick Mponzi	Kubwa	MBEYA	4/8/2021
186	Farmers Centre Limited	Kubwa	DARESSALAAM	31/08/2021
187	Nsanje Brown Kabulufu	Kubwa	KIGOMA	1/10/2021
188	Lina Millers	Kubwa	DSM	11/10/2021
189	Guru Planet Limited	Kubwa	DSM	5/11/2021
190	Muyacos Amos Ltd	Kubwa	IRINGA	6/12/2021
191	Rashid Shaban Mbaga	Kubwa	MANYARA	6/12/2021

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
192	Asas Dairies Farm Limited	Kubwa	IRINGA	6/12/2021
193	Mahashree Agro Processing Tanzania Limited	Kubwa	MOROGORO	6/12/2021
194	Back Bone Co.Ltd	Kubwa	PWANI	20/01/2022
195	Mkwama	Kubwa	MOROGORO	20/01/2022
196	Agri Commodities Tanzania Limited	Kubwa	NJOMBE	28/02/2022
197	New Jithada Agrovet Enterprises	Kubwa	PWANI	15/03/2022
198	Abubakari Musa Mlawi	Kati	DAR ES SALAAM	28/03/2022
199	G & B Animal Feeds Company Ltd	Kubwa	PWANI	12/04/2022
200	Asili Animal Feeds	Kati	Dar es salaam	31/01/2023
201	Kenpil Agro Commodities Limited	Mkubwa	Pwani	26/01/2023
203	OMY Electrical & Ardware and Anima Feeds	Mkubwa	Pwani	24/01/2023
204	Bi Mzungu Animal Feeds Limited	Kati	Mbeya	20/01/2023
205	Biotec Laboratories LTD	Mkubwa	Pwani	17/01/2023
206	Chrislight Company LTD	Kati	Arusha	30/11/2022
207	Chanzi Limited	Kati	Arusha	13/11/2022
208	Tanbreed Poultry Limited	Mkubwa	Pwani	11/11/2022
209	Bricom Tanzania Limited (Bricom Anima Feeds)	Mkubwa	Arusha	09/11/2023
210	Boimanda Feeds	Kati	Iringa	27/10/2022
211	Dhariwal Trading Company	Kubwa	Arusha	15/10/2022
212	Dharwal Trading Co	Kubwa	Arusha	13/10/2022
213	Salibaba Pellet Co.LTD	Kubwa	Pwani	10/10/2022
214	Farmers Center Limited	Kubwa	Dar es salaam	30/09/2022
215	Vira 2018 Company LTD	Kubwa	Mwanza	26/09/2022
216	Shafa Agro Limited.Milling	Kubwa	Iringa	21/09/2022

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
217	LionPro Tanzania Limited	Kubwa	Dar es salaam	13/09/2022
218	J & J Agricultural Company Limited	Kati	Pwani	15/08/2022
219	Kerege General Trading Company Limited	Kubwa	Pwani	04/08/2022
220	Pyxus Agriculture Tanzania	Kubwa	Dodoma	15/07/2022
221	Baraka Zabron Mwinuka	Kati	Mbeya	09/07/2022

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 11: Orodha ya Maeneo (Maduka) Ya Kuuzia Vyakula vya Mifugo na Rasilimali za Vyakula vya Mifugo Yaliyopo Mwakay 2022/2023

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusejiliwa
1	Jie Long Holdings (T) Ltd, P.O.Box 210 Shinyanga	Kubwa	Shinyanga	13/11/2017
2	Joshi Feed Mealltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/7/2018
3	Rafael Daud Mzeru	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
4	Kluvia Millers ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2018
5	Organia Company Ltd,P.O.Box 11455 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	29/3/2016
6	Simama Tz Co Ltd,P.O.Box 71492 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	25/1/2016
7	Moring Fresh Farm Ltd	Kubwa	Pwani	1/7/2018
8	Dina Veterinary Centre	Kati	Pwani	1/7/2018
9	Lengaésia Animal Feeds	Kubwa	Pwani	1/7/2018
10	Bakari Othuman Rashid	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
11	Bio Agro Trading Ltd	Kubwa	Arusha	1/7/2018
12	Farm Access Ltd	Kubwa	Arusha	1/7/2018
13	Xi Wang Group Company Ltd	Kubwa	Pwani	1/7/2018
14	Animal Care Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
15	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
16	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
17	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
18	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
19	International Tanifeeds Limited	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
20	Thrischool Exim Limited	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
21	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
22	Kluvia Millers ,P.O.Box 30115, Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
23	Suzy Elimiringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
24	Suzy Elimiringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
25	Suzy Elimiringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
26	Suzy Elimiringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
27	Alex Alex Kaaya	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
28	Jane Andrew Ngayya	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
29	Omar Farouk	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
30	Anthon Joseph	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
31	Mexna Tanda Bihanazo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
32	Kigoma Posho Supply	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
33	Magito Store	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
34	Boaz Magito Ndamo	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
35	Kalisyana Vet Centre	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
36	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
37	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
38	Fadhila Farms Centre	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
39	Ester R.Shemweta	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
40	Tarek Farhat	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
41	Prosper Elimiringi Mshanga	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
42	Getroot Asheri Nkin'gwa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
43	Patison Taim Sanga	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
44	Efatha N.Ngomuo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
45	Neema H.Tarimo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
46	Roselyine P. Rutaganywa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
47	Nzua Enterprises	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
48	Nzua Enterprises	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
49	Chuvia Millers, P.O.Box 30115, Pwani	Kubwa	Pwani	1/2/2019
50	Japhet Willifred Kisanga	Kati	Pwani	1/2/2019
51	Tan Tecnovet Kongowe	Kubwa	Pwani	1/2/2019
52	Leons Pascal Mhando	Kati	Pwani	1/2/2019
53	Mkiwa Yahaya Digogle	Kati	Pwani	1/2/2019
54	Regina Joseph	Kati	Pwani	1/2/2019
55	Ismail Hamza	Kati	Pwani	1/2/2019
56	Rehema Edward Mtweve	Kati	Pwani	1/2/2019
57	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Pwani	1/2/2019
58	Salome Lukas Mbawala	Kati	Pwani	1/2/2019
59	Shamba Kilimo Agrovet	Kati	Arusha	1/2/2019
60	Pokea Investment Ltd	Kati	Arusha	1/2/2019
61	Samali Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
62	Samali Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
63	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
64	Dhariwal Trading Company	Kubwa	Arusha	1/2/2019
65	Dhariwal Trading Company	Kubwa	Arusha	1/2/2019
66	Zion Vet Care Animal Feeds	Kubwa	Arusha	1/2/2019
67	Hilda Frank Kombe	Kati	Arusha	1/2/2019
68	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
69	Achi Leonard Maeda	Kati	Arusha	1/2/2019
70	Peter Adolf Minja	Kati	Arusha	1/2/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
71	Tengeru Feeders	Kati	Arusha	1/2/2019
72	Peter Masawe Animal Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
73	Said Shaban Ismail	Kati	Arusha	1/2/2019
74	Moshi Animal Fees	Kati	Kilimanjaro	1/2/2019
75	Nine Hills Tanzania Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
76	Idd Mohamed Thabiti	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
77	Paulo Musa Misungwi	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
78	Mwajuma Maulid Mkojera	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
79	Kalorine Africanus Msele	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
80	Awaichi Johnson Mwendé	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
81	Magreth Patrick Mamboleo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
82	Cosmas Josephat Kimati	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
83	Yalaeli Kinga Mwavipa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
84	Patric Michael Shirima	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
85	Rehema M.Mkungu	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
86	Apronía Eliasi Jungwa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
87	Simon Njilekiro	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
88	Thadei S.Mayaula	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
89	Thadei S.Mayaula	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
90	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
91	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mbeya	1/2/2019
92	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mwanza	1/2/2019
93	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
94	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
95	Kyaruzi Produce	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
96	Jenipher Elias	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
97	Vetfarm	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
98	Vetfarm	Kubwa	Pwani	1/2/2019
99	Mama Kuchi Enterprisses (2010)	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
100	Rich Super Feeds & Agrovvet Tanzania	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
101	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Iringa	1/2/2019
102	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Njombe	1/2/2019
103	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Iringa	1/2/2019
104	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Ruvuma	1/2/2019
105	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Pwani	1/2/2019
106	David Aden Mwakuka	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
107	Sophia Shaban Ilonghwe	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
108	Rowisa Animal Feeds	Kubwa	Dar Es Salaam	9/5/2019
109	Asili Animal Feeds	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
110	Julius Samweli Magodi	Kati	Pwani	23/10/2019
111	Oscar Thadei Nziku	Kati	Morogoro	23/10/2019
112	Petwana Enterprises	Kati	Arusha	23/10/2019
113	Sara Stephen Kingu	Kati		23/10/2019
114	New Jitihada Agrovvet Enterprises	Kati	Pwani	23/10/2019
115	Doroth Christopher Mwanga	Kati	Pwani	23/10/2019
116	Mansuri Nassoro Ayosi	Kati	Pwani	23/10/2019
117	Zukra A.Semshitu	Kati	Pwani	23/10/2019
118	Eifuraha Manase Shuma	Kati	Dar Es Salaam	23/10/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
119	Noah Jackson Machichimi	Kati	Iringa	23/10/2019
120	Suleman Ezekiel Matimbwi	Kati	Iringa	23/10/2019
121	El - Gibor- Vet Centre	Kati	Iringa	23/10/2019
122	Rehema Aram Athanas	Kati	Iringa	23/10/2019
123	Ada Joseph Magelanga	Kati	Iringa	23/10/2019
124	Adrew Luvanda	Kati	Iringa	23/10/2019
125	Wakulima Agrovvet	Kati	Iringa	23/10/2019
126	Agnes Anselim Kessy	Kati	Iringa	23/10/2019
127	Songea Veterinary Centre	Kubwa	Ruvuma	23/10/2019
128	Bahati Vet Care	Kati	Ruvuma	23/10/2019
129	Mapenda Veterinary Centre	Kati	Ruvuma	23/10/2019
130	Songea Animal Care "A"	Kubwa	Ruvuma	23/10/2019
131	Songea Animal Care "B"	Kubwa	Ruvuma	23/10/2019
132	D & G Veterinary	Kati	Ruvuma	23/10/2019
133	Carlos M Kiseyo	Kati	Iringa	23/10/2019
134	Gwarehi Mahimbi	Kati	Iringa	23/10/2019
135	Maneno Rashid Ilomo	Kati	Iringa	23/10/2019
136	Amin H. Sheghembe	Kati	Iringa	23/10/2019
137	Juliana Modestus Nyaulingo	Kati	Iringa	23/10/2019
138	Issack L.Tesha	Sel	Arusha	23/10/2019
139	Scola Batholomeo Shengero	Kati	Arusha	23/10/2019
140	Total Afrika Investment Group	Kubwa	Pwani	23/10/2019
141	Kisongo Animal Feeds Ltd	Kubwa	Arusha	23/10/2019
142	Latifa Mohamedi Nkya	Kati	Kilimanjaro	23/10/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
143	Makia Animal Fees	Kubwa	Arusha	4/2/2020
144	Edward Ibrahim Kimath	Kati	Kilimanjaro	4/2/2020
145	Frigentio Sadikiel Mneney	Kati	Kilimanjaro	4/2/2020
146	Elizabeth Y.Mwakuka	Kati	Dar Es Salaam	20/5/2020
147	Ramadhan Bashiru Munis	Kati	Dar Es Salaam	20/05/2020
148	Ramadhan Bashiru Munis	Kati	Dar Es Salaam	0/05/2020
149	Simon Njilekiro	Kati	Dar Es Salaam	6/7/2020
150	Kluvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 301115 ,Pwani	Kubwa	Pwani	8/7/2020
151	Neema Amon Mwalubilo	Kati	Dar Es Salaam	10/7/2020
152	Abdallah Rashid Kido	Kati	Dar Es Salaam	10/7/2020
153	Krosa Feed Investment	Kubwa	Pwani	18/8/2020
154	Samwel Belenad Mwalongo	Ndogo	Dodoma	18/8/2020
155	Amlike Eston Sanga	Kati	Dodoma	18/8/2020
156	Cliffson Zakaria Maro	Kati	Dar Es Salaam	18/8/2020
157	Linah Msechu	Kati	Dar Es Salaam	18/8/2020
158	Coletha Jackson Samwel	Ndogo	Dodoma	18/8/2020
159	Mr.Sebastian Simon Lema	Kati	Dodoma	18/8/2020
160	Saibaba Pelet Co.Limited	Kubwa	Dar Es Salaam	18/8/2020
161	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mwanza	18/8/2020
162	Esther Bernard Mfoi	Kati	Iringa	27/8/2020
163	Kluvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 301115 ,Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	27/8/2020
164	Kluvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 301115 ,Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	27/8/2020
165	Kluvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 301115 ,Pwani	Kubwa	Pani	27/8/2020
166	Kluvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 301115 ,Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	27/8/2020

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
167	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	27/8/2020
168	Tumaini Animal Feed	Kati	Kilimanjaro	9/9/2020
169	Marietha Idephonce Kumburu	Kati	Dodoma	7/10/2020
170	Kings Mart Animal Feed Store	Kati	Arusha	7/10/2020
171	Benedict William Kwangu	Kati	Mwanza	7/10/2020
172	Silvano Joakim Kiyeyu T/A Masipek Agrovvet	Kati	Iringa	7/10/2020
173	Rowan Veterinary Centre	Kati	Iringa	7/10/2020
174	M & F Agroconsult Service	Kati	Dodoma	7/10/2020
175	S And J Animal Tech Limited	Kubwa	Dar Es Salaam	4/11/2020
176	Cresan General Supplies	Kati	Mwanza	7/12/2020
177	Lucy Angel Maziku	Kati	Mwanza	7/12/2020
178	Edina Richard Mkandara	Kati	Mwanza	7/12/2020
179	Sospeter Leshu	Kati	Mwanza	7/12/2020
180	Nterindwa M.Mchonvu	Kati	Mwanza	7/12/2020
181	Japhary Mohamedy Bupamba	Kati	Mwanza	7/12/2020
182	Hassan R.Mjema	Kati	Mwanza	7/12/2020
183	Getrude Joachim Mihayo	Kati	Mwanza	7/12/2020
184	Ayoub Christopher	Kati	Mwanza	7/12/2020
185	Aloyce Aloyce Kimaro	Kati	Mwanza	7/12/2020
186	Salome Paul Mrema	Kati	Mwanza	7/12/2020
187	Tanzania Poultry Farm Ltd Veterinary Centre	Kati	Iringa	8/1/2021
188	Boimanda Poultry Feeds	Kati	Iringa	8/1/2021
189	A To Z Universal Co.Ltd	Kubwa	Iringa	8/1/2021
190	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mtwara	8/1/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
191	Emmanuel Francis Fulika	Kati	Mbeya	8/1/2021
192	James Joseph Mwakalinga	Kati	Mbeya	8/1/2021
193	Titus Mwalama	Kati	Mbeya	8/1/2021
194	Trade Pecker Ltd	Kati	Mbeya	8/1/2021
195	Mary Juma Mahumbi	Kati	Mbeya	8/1/2021
196	James Faustine Tesha	Kati	Mbeya	8/1/2021
197	Isaya Nelson Lusao	Kati	Mbeya	8/1/2021
198	Dayana George Moshi	Kati	Mbeya	8/1/2021
199	Edmund Mhalila	Kati	Mbeya	8/2/2021
200	Phoenix Farms	Kubwa	Pwani	8/1/2021
201	Naurei Animal Feed /Bright Julius Rutatina	Kati	Arusha	8/1/2021
202	Naurei Animal Feed /Bright Julius Rutatina	Kati	Arusha	8/1/2021
203	Naurei Animal Feed /Bright Julius Rutatina	Kati	Arusha	8/1/2021
204	Tonga Animal Feed	Ndogo	Arusha	8/1/2021
205	Pius Mchallo	Ndogo	Dodoma	8/1/2021
206	M & F Agroconsult Service	Kati	Dodoma	8/1/2021
207	Sabato Animal Feed	Kati	Arusha	8/1/2021
208	Gadiel Jacob Mtui Gedeve Agrovet	Kati	Kilimanjaro	8/1/2021
209	Mary George Wawa	Ndogo	Arusha	8/1/2021
210	Veterinary Farmers Centre	Kati	Dodoma	8/1/2021
211	Lily Bonifass	Ndogo	Arusha	8/1/2021
212	Harry's Animal Feeds	Kati	Arusha	8/1/2021
213	Elangata Agrovet Services	Ndogo	Arusha	8/1/2021
214	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	8/1/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
215	Happiness Fredrick Munissi	Kati	Arusha	8/1/2021
216	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	8/1/2021
217	Bio Agro Trading Ltd	Kati	Arusha	1/5/2021
218	Hakika Animal Feeds	Kati	Arusha	1/5/2021
219	Mekphine Industry	Kati	Arusha	1/5/2021
220	Leonard Joseph Nyaoga	Kati	Simiyu	1/5/2021
221	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/5/2021
222	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/5/2021
223	Happiness Fredrick Munissi	Kati	Arusha	1/5/2021
224	Mama Neema Animal Feeds	Kati	Dar Es Salaam	1/5/2021
225	Ndumia Shikundye Amanuel Shoo	Kati	Mwanza	1/5/2021
226	Ignas E. Mlay	Kati	Tanga	1/5/2021
227	Marium Ali Shemndolwa	Kati	Tanga	1/5/2021
228	Mkombozi Agri Care	Kati	Tanga	1/5/2021
229	Aisha Said Sleyyum - 1	Kati	Tanga	1/5/2021
230	Aisha Said Sleyyum - 2	Kati	Tanga	1/5/2021
231	Timamy Feed Mill	Kati	Tanga	1/5/2021
232	Edward Ibrahim Kimath	Kati	Kilimanjaro	1/5/2021
233	Francis Mruveta Mshana	Kati	Arusha	1/5/2021
234	Zaituni Saruni Kivuyo	Kati	Arusha	1/5/2021
235	Abdalah Hassan Swai	Kati	Arusha	1/5/2021
236	Nerbat Animal Feed	Kati	Dar Es Salaam	1/5/2021
237	Eliakesia A. Nassary	Kati	Arusha	1/5/2021
238	Eliamani S. Molliel	Small	Mbeya	18/05/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
239	Henrico Edmund	Kati	Mbeya	18/05/2021
240	Chande Bakari Nalicho	Kati	Mbeya	18/05/2021
241	Beni Saimoni Jani	Kati	Mbeya	18/05/2021
242	Raphael Group Ltd	Kati	Mbeya	18/05/2021
243	Josephat Msambwa	Kati	Mbeya	18/05/2021
244	Anna Mboya	Kati	Mbeya	18/05/2021
245	Acrotan Co.Ltd	Kati	Morogoro	24/05/2021
246	Salama Gitano Nyirabu	Kati	Mbeya	20/06/2021
247	River Shop/ Rashid Shaban Makunge	Kati	Pwani	20/06/2021
248	Frank Mendrad Mtauika	Kati	Arusha	20/06/2021
249	Paf Animal Fee And Products	Kubwa	Arusha	1/7/2021
250	Aron Christian Kasindo	Kati	Dar Es Salaam	15/07/2021
251	Fadhila Agropharmacy Agency	Kati	Arusha	20/07/2021
252	Shukuru M.Mruma	Kati	Arusha	20/07/2021
253	Scola Batholomeo Shengero	Kati	Arusha	20/07/2021
254	Minja Animal's Feeds	Kati	Arusha	20/07/2021
255	Jackline John Naingóla	Kati	Arusha	20/07/2021
256	Risper Jonas Lukumay	Kati	Arusha	20/07/2021
257	Mwanaid C Moshi	Kati	Dodoma	25/07/2021
258	Interchick Company Limited	Kati	Dar Es Salaam	20/08/2021
259	Lucky Animal Feed	Kati	Arusha	20/08/2021
260	Aron Christian Kasindo	Kati	Dar Es Salaam	20/08/2021
261	Wafugaji (Imau)	Kati	Dodoma	13/09/2021
262	Elia Tunguru Gwadenga	Kati	Kigoma	1/10/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
263	Christopher O. Gaguri	Kati	Kigoma	1/10/2021
264	Elina Shadraki	Kati	Kigoma	1/10/2021
265	Fredrick Paul Mhalafu	Kati	Kigoma	1/10/2021
266	Maria Fubusa	Kati	Kigoma	1/10/2021
267	Maria Fubusa	Kati	Kigoma	1/10/2021
268	Girls Jonas Jembe	Kati	Kigoma	1/10/2021
269	Ibrahim Melekezideki Mugeta	Kati	Kigoma	1/10/2021
270	Jackson Elisante Mariki	Kati	Kigoma	1/10/2021
271	Jonathan P.Mubanga	Kati	Kigoma	1/10/2021
272	Kisodya M.Hasan	Kati	Kigoma	1/10/2021
273	Kisodya M.Hasan	Kati	Kigoma	1/10/2021
274	Kosta Maiko	Kati	Kigoma	1/10/2021
275	Nsanje Brow Kabulufu (Marko Agrovet)	Kati	Kigoma	1/10/2021
276	Wilso Richard	Kati	Kigoma	1/10/2021
277	Interchick Company Limited	Kati	Dodoma	1/10/2021
278	Ramadhan Nchini	Kati	Arusha	1/10/2021
279	Heaven Light J.Kombe	Kati	Arusha	1/10/2021
280	Zuberi Gabriel Kaduma	Kati	Mbeya	1/10/2021
281	Mrs.Mageth A.Sanga	Kati	Iringa	11/11/2021
282	Hausang Enterprises	Kati	Ruvuma	25/12/2021
283	Mary Simbene	Kati	Dodoma	25/11/2021
284	Alexander Bernard	Kati	Kilimanjaro	25/11/2021
285	Anastazia R.Lyamuya	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
286	Godlivin Lamtei	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
287	Innocent Sunlight Moshi	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
288	Lulu L.Urio	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
289	Nolla James Kimaro	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
290	Ofen Richard Temba	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
291	Rachel F.Mroso	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
292	Eunice Nyela	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
293	Grace Geoffrey Koka	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
294	Heavelight Timotheo Lyaruu	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
295	Aly Mussa Aly	Kati	Manyara	6/12/2021
296	Frenk G.Terry	Kati	Manyara	6/12/2021
297	Shaban Omary Kilimo	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
298	Catherine Thadei Mtui	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
299	Swahiba Anthony	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
300	Daudi Fatael Shao	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
301	Wastara Agrovet	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
302	Atway John Dea	Kati	Manyara	6/12/2021
303	Fedelis Frenk Terry	Kati	Manyara	6/12/2021
304	Husein Yusuph Kahabuka		Manyara	6/12/2021
305	Loveness Kiyeyu	Kati	Iringa	6/12/2021
306	Agustino Firimini Shayo	Kati	Manyara	6/12/2021
307	Mr. Emanuel Velerian Gadiye	Kati	Manyara	6/12/2021
308	Joshi Feed Meal Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	6/12/2021
309	Patric Willium Nyavanga	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
310	Hilda Vincent Maro (Neema Animal Feed)	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
311	Ngowi Animal Feed	Kati	Arusha	20/01/2022
312	Rushobe Animal Feeds	Kubwa	Morogoro	20/01/2022
313	Rushobe Animal Feeds	Kubwa	Morogoro	20/01/2022
314	Mama Kuchi Enterprises (2010)	Kubwa	Dsm	20/01/2022
315	Ramadhani Juma Mwevirah	Kubwa	Iringa	20/01/2022
316	Kelvin Martin Matata	Kati	Pwani	20/01/2022
317	Irvin's tanzania one Stop Shop Ltd	Kubwa	Arusha	28/02/2022
318	Kelvin Martin Matata	Kati	Tanga	28/02/2022
319	Benedicto Kalinzo Ruje	Kati	Kigoma	2/3/2022
320	Laiton Faustine Mkakilwa	Kati	Iringa	15/03/2022
321	Laiton Faustine Mkakilwa	Kati	Pwani	15/03/2022
322	New Jitihada Agrovet Enterprises	Kati	Tanga	15/03/2022
323	Kondradi Basil Mroso	Kati	Iringa	28/03/2022
324	Thomas Samwel Sanga	Kati	Kilimanjaro	28/03/2022
325	Leki Agrovet	Kati	Iringa	12/4/2022
326	Elina Shadraki	Kati	Kigoma	20/08/2021
327	Kisodya M. Hassan	Kati	Kigoma	20/08/2021
328	Ultravetis Tanzania LTD	Kubwa	Arusha	19/10/2022
329	Elimhoo Eliangilisa Kowero	Kati	Kilimanjaro	14/10/2022
330	Twiga Chemical Industries (T) LTD	Kubwa	Dar es salaam	13/10/2022
331	Dhaarwal Trading Co	Kubwa	Arusha	13/10/2022
332	Dhaarwal Trading Co	Kubwa	Arusha	13/10/2022
333	Kahama Cotton Company LTD	Kubwa	Shinyanga	11/10/2022
334	Jubaili Agrotec Ltd	kubwa	Arusha	05/10/2022

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
335	Boimanda Feeds	Kati	Iringa	04/10/2022
336	Tanmix Tanzania LTD	Kubwa	Dar es salaam	26/09/2022
337	Deogratus John Nguma	kATI	Arusha	23/09/2022
338	Silverlands Tanzania LTD - Ilala	kubwa	Dar es salaam	23/09/2022
339	Silverlands Tanzania LTD	kubwa	Tanga	23/09/2022
340	Silverlands Tanzania LTD	kubwa	Geita	23/09/2022
341	PetsVille Limited	Kubwa	Dar es salaam	23/09/2022
342	I C K COTTON OIL CO. LIMITED	Kubwa	Mwanza	21/09/2022
343	Maria Saulo Maziku	Kati	Shinyanga	20/09/2022
344	Everline Vicent Mollel	Kati	Arusha	19/09/2022
345	Daudi Lukwinyo Kigonti	Kati	Mara	17/09/2022
346	GL Venture Limited	Kati	Dar es salaam	16/09/2022
347	Romli Daniel Mtui	Kati	Kilimanjaro	16/09/2022
348	Petsmarts (Tanzania) Limited	Kubwa	Arusha	13/09/2022
349	Rachel Samwel Peter (T/A R&A General suppliers)	Kati	Dar es salaam	25/08/2022
350	Rose Manase Lyatuu	Kati	Arusha	22/08/2022
351	Rose Manase Lyatuu	Kati	Arusha	22/08/2022
352	Goodluck Justin Massawe	Kati	Kilimanjaro	11/08/2022
353	Amosi Mabula Frances	Kati	Shinyanga	04/08/2022
354	Nelnesu Electrical	Kati	Arusha	04/08/2022
355	Philipo Anthony Hugo	Kati	Kilimanjaro	04/08/2022
356	Joseph Mungo Julius	Kati	Shinyanga	03/08/2022
357	Musa MushiLu Joseph	Kati	Shinyanga	02/08/2022
358	Fridamary Nicholaus Mushi	Kati	Kilimanjaro	01/08/2022

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
359	Rose Bidad Machange	Kati	Kilimanjaro	01/08/2022
360	Joseph Eshikhaji Majengo	Kati	Mbeya	30/07/2022
361	Tan Veterina Ltd	Kubwa	Dar es salaam	20/07/2022
362	Premium Ingredients Limited	Kubwa	Arusha	20/07/2022
363	JD Pharmacy Limited	Kubwa	Dar es salaam	19/07/2022
364	Edna Elioka Kimonge	Kati	Tanga	17/07/2022

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 12: Migogoro Iliyotatuliwa Kati ya Wafugaji na Watumiaji Wengine wa Ardhi

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuzi
1	Morogoro	1.	Kilosa	Ranchi ya Mkata	Wananchi wa vijiji 6 (Twatwatwa, Parakuyo, Mkata-Station na Ngaita, Tindiga A na Tindiga B) vinavyozunguka vimesajiliwa ndani ya eneo la ranchi.	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kufanya tathmini na kumega hekta 27,006.27 kwa ajili ya vijiji hivyo.
2.	Kagera	2.	Misenyi	Ranchi ya Misenyi	Wananchi wa vijiji vya Kakunyu, Bugango, Bwenkoma, Bubale, Nkelenge na Byeju walivamia eneo la ranchi na kufanya shughuli za kijamii.	Jumla ya Ha.22,200.825 zimemegwa kutoka kwenye ranchi yenye ukubwa wa hekta 60,851 ranchi na kupewa wananchi wa vijiji husika.

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuuzi
		3.	Muleba	Ranchi ya Kagoma	Wananchi wa vijiji vya Rutoro, Mishamba, na Kyobuheke na Byengerere walivamia eneo la ranchi ya Kagoma	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kufanya tathmini na kumega hekta 13,590.912 kutoka eneo la ranchi la hekta 44,582.6 kutoka vitatu Na. 9,10,12,13 na sehemu ya kitatu Na.18 kwa ajili ya shughuli za wananchi wa vijiji hivyo.
3	Dodoma	4.	Mpwapwa	TALIRI - Mpwapwa	Wananchi wa vijiji jirani wamevamia eneo la TALIRI-Mpwapwa na kufanya shughuli za kilimo	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kufanya tathmini na kumega Hekta 1,339.96 kutoka kwenye eneo la TALIRI- Mpwapwa la hekta 6,597.99 kwa ajili ya JKT kufanyia Kushughuli

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuzi
						za jeshi, ambapo pia itasaidia kulinda uoto wa asili ambao ni chanzo cha maji muhimu katika mji wa Mpwapwa na kuzuia uvamizi wa eneo la TALIRI-Mpwapwa.
4	Kilimanjaro	5.	Siha	Kijiji cha Miti Mirefu	Wananchi wa kijiji cha miti mirefu walivamia maeneo ya TALIRI-West Kilimanjaro kwa ajili shughuli za kijamii	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kufanya tathmini na kumega ekari 1,094.5 kwa ajili ya kijiji hicho kwa matumizi ya kilimo, ufugaji na makazi.
5	Kigoma	6.	Uvinza	Ranchi ya Uvinza	Uvamizi wa wafugaji wa Kijiji cha Mpeta	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kufanya

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuzi
6	Rukwa	7.	Sumbawanga	Pori la Akiba Uwanda 2,100 ha	Wafugaji wa vijiji vinavyozunguka hifadhi kutokana na ufinyu wa ardhi ya malisho, kuvamia hifadhi na kuchungia humo kinyume na sheria	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 imefanya tathmini na kumega hekta 2,074.62 kwa wananchi wa vijiji saba (7) vinavyozunguka Pori hilo kwa ajili ya matumizi ya kilimo na ufugaji. na vijiji viandae mipango ya
					katika eneo la Ranchi ya Uvinza	tathmini na kumega hekta 8,500 kutoka eneo la hekta 56,175 za ranchi kwa ajili ya vitongoji vya Mwanduhubandu na Centre Bariadi katika kijiji cha Mpeta.

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuuzi
						matumizi ya ardhi na kutenga maeneo ya malisho.
7	Singida	8.	Ikungi	Kijiji cha Mwau	Mwekezaji amevamia eneo lililotengwa kwa ajili ya la malisho katika kijiji cha Mwau	Serikali imefanya utatuuzi wa mgogoro na kuelekeza eneo la malisho kuendelea kutumika kwa malisho. Pia lipimwe na kumilikishwa kwa wafugaji. ukubwa wa eneo la malisho.
8	Tabora	9.	Kaliua na Urambo	Mapori ya Akiba (TAWA).	Mgogoro kati ya wafugaji na Mapori ya Akiba (TAWA). Ambapo, vijiji zaidi ya	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kumega

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuuzi
					50 vimesajiliwa na TAMISEMI ndani ya maeneo ya TAWA	vimegewa eneo la ukubwa wa Hekta xxx kwa ajili ya shuguli za kijamii ikiwa ni pamoja na ufugaji.
		10.	Sikonge	Kijiji cha Manzagata	Wananchi wamevamia Hifadhi kwa kufanya shuguli za ufugaji	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 kwa kufanya tathmini na kumega hekta 2,500 kwa ajili ya shughuli za ufugaji.
		11.	Uyui	Hifadhi ya Msitu wa Uyui	Wafugaji wa 7 vijiji vya Isenegeza, Someli, Ibelemilundi, Hiari ya moyo, Itobela, Matanda na Kamela wamevamia	Timu ya wataalam wa Wizara za kisekta imetekeleza maagizo ya Kamati ya Mawaziri 8 imefanya tathmini na kumegwa hekta 7,525.70 kwa ajili ya maeneo ya malisho ya vijiji tajwa

Na	Mkoa	Idadi	Wilaya/ Halmashauri	Kijiji/Eneo	Aina ya Mgogoro	Utatuzi
9	Tanga	12.	Kilindi	Vijiji vya Elirai na Kibirashi	Wananchi wa kijiji cha Kibirashi wamevamia eneo la malisho kijiji cha Elirai	Utatuzi wa mgogoro umefanyika kwa kusitisha shughuli za kilimo kwenye eneo la malisho. Aidha, kijiji cha Kibiashi kiandaliwe mpango wa matumizi ya ardhi ili kuzuia muingiliano wa utumiaji wa eneo la malisho kwa shughuli zingine.
10	Arusha	13.	Ngorongoro	Pori Tengefu la Loliondo	Wafugaji wa vijiji vinaavyozunguka hifadhi kufanya shughuli za kibinadam katika eneo la hifadhi	Utatuzi wa mgogoro umefanyika na vijiji vimeandaa mipango ya matumizi ya ardhi iliyo husisha utengaji wa maeneo ya malisho na matumizi mengine.

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 13: Magonjwa 13 ya Mifugo Ya Kipaumbele Nchini Tanzania

Na.	JINA LA UGONJWA
1.	Homa ya Mapafu ya ng'ombe (Contagious Bovine Pleuropneumonia)
2.	Homa ya Mapafu ya Mbuzi (Contagious Caprine Pleuropneumonia)
3.	Sotoka ya mbuzi na Kondoo (Peste des Petits Ruminants)
4.	Kimeta (Athrax)
5.	Mdondo (Newcatle Disease)
6.	Kichaa cha Mbwa (Rabies)
7.	Ndigana Kali (East Foast Fever)
8.	Ndigana ya Bonde la Ufa (Rift Valley Fever)
9.	Ugonjwa wa kutupa Mimba (Brucellosis)
10.	Ugonjwa wa miguu na midomo (Foot and Mouth Disease)
11.	Mapele Ngozi (Lumpy Skin Disease)
12.	Gumboro (Infectious Bursitis)
13.	Mareks

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 14: Majosho Yaliyojengwa katika Mwaka 2022/2023

Mkoa	Wilaya	Wizara ya mifugo na uvuvi	Halmashauri na Taasisi
Tanga	Mkinga DC	2	0
	Handeni Dc	5	0
	Kilindi Dc	3	0
Tabora	Tabora Mc	3	0
	Uyui Dc	4	0
	Igunga	4	0
Mara	Bunda TC	3	0
	Bunda Dc	4	0
	Kilolo Dc	1	0
Iringa	Iringa DC	3	0
	Mufindi DC	0	1
	Karatu Dc	9	0
Arusha	Arusha Dc	2	0
	Babati Dc	10	0
	Kiteto Dc	7	0
Manyara	Simanjiro Dc	5	0
	Mbulu Dc	10	0
	Mlele Dc	20	0
Katavi	Nsimbo Dc	2	0
	Manyoni Dc	5	0
Singida	Ikungi Dc	4	0
	Mkalama Dc	6	0

Mkoa	Wilaya	Wizara ya mifugo na uvuvi	Halmashauri na Taasisi
	Itigi Dc	9	0
	Iramba Dc	5	0
	Chamwino Dc	4	0
Dodoma	Bahi Dc	1	0
	Mpwapwa Dc	15	2
	Kongwa Dc	10	1
	Kakonko DC	5	0
Kigoma	Buhigwe Dc	4	0
	Mwanga Dc	3	0
Kilimanjaro	Mbarali Dc	10	0
	Chunya Dc	2	0
	Ileje Dc	4	0
Songwe	Momba Dc	3	0
	Tunduma Dc	1	0
	Shinyanga Dc	3	0
Shinyanga	Bariadi DC	3	0
	Magu Dc	4	0
	Sengerema Dc	4	0
Mwanza	Misungwi Dc	3	0
	Njombe TC	1	0
Njombe	Ludewa Dc	5	0
	Gairo DC	5	0
Morogoro	Morogoro DC	5	0
	Ifakara DC	2	0

Mkoa	Wilaya	Wizara ya mifugo na uvuvi	Halmashauri na Taasisi
Simiyu	Maswa Dc	20	0
Lindi	Lindi Dc	1	0
	Ruangwa DC	1	0
Geita	Chato DC	6	0
Pwani	Bagamoyo Dc	1	0
	Kisarawe	2	0
Jumla kuu		254	3

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 15: Mifugo Iliyogua na Iliyokufa

Na	MAGONJWA	WALIOUGUA	WALJOKUFA	% MCHANGO WA UGONJWA	% MCHANGO KWA VIFO
1	ANTHRAX	947	281	0.3	0.4
2	ASF	391	300	0.1	1.3
3	BRUCELLOSIS	186	11	0.1	0.0
4	CBPP	9,437	487	2.6	2.1
5	CCPP	156,161	4070	43.7	17.5
6	ECF	27,448	1453	7.7	6.2
7	FMD	75,220	5269	21.1	22.6
8	LSD	10663	78	3.0	0.3
9	ND	76,664	11,443	21.5	49.1
10	PPR	56	50	0.0	0.2
11	RABIES	61	61	0.0	0.3
	JUMILA	357,234	23,503		

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na. 16: Vituo vya Mafunzo ya Uanagenzi

Na.	Jina la Kituo	Mkoa kilipo kituo
1.	Acrotan Veterinary Centre Morogoro	Morogoro
2.	Afya Veterinary Centre, Mbezi - Dar es Salaam	Dar es Salaam
3.	Alpha Veterinary Centre Arusha	Arusha
4.	Anivet Veterinary Centre	Dar es Salaam
5.	Arusha city council	Arusha
6.	Arusha District Council	
7.	ASAS Dairies Farm Limited	Morogoro
8.	Babati TC	Manyara
9.	Baklina, Morogoro	Morogoro
10.	Baraka Vet Centre (Tegeta Kibaoni) Dar es Salaam	Dar es Salaam
11.	Bigwa Veterinary Centre Morogoro Urban	Morogoro
12.	Bilia Veterinary Centre Bukombe	Geita
13.	Buhigwe District council Kigoma	Kidogo
14.	Bukoba Municipal council	Kagera
15.	Chato College of Health Science and Technology - Geita	Geita
16.	Chato District Council	Geita
17.	CVMB Hospital, SUA	Morogoro
18.	Dar Animal Clinic, Msasani Penninsula, Dar es Salaam	Dar es Salaam
19.	Dodoma City Council	Dodoma
20.	Faraja Veterinary Centre (Musoma) Mara	Mara
21.	Farmers Centre/Farmbase	Dar es Salaam
22.	Goba Agrovet Centre, General Animal Health Practice	Dar es Salaam

Na.	Jina la Kituo	Mkoa kilipo kituo
23.	Hai District council - Kilimanjaro	Kilimanjaro
24.	Igabilo Training Institute of Agriculture, Muleba Kagera	Kagera
25.	Igungu Vet Clinic	Mwanza
26.	Itemela Municipal Council	Dar es Salaam
27.	Iringa Municipal council	Iringa
28.	Iringa Vet Centre, Iringa	Iringa
29.	Joack Vet Centre, Wazo hill Kinondoni	Dar es Salaam
30.	Joy Veterinary Centre (Mnadani)	Arusha
31.	Kalisyna Veterinary Centre, Mwenge Kinondoni - Dar es Salaam	Dar es Salaam
32.	Karucu college Karagwe Bukoba	Kagera
33.	Kilombero District council-Morogoro	Morogoro
34.	Kiteto DC	Manyara
35.	KLM Veterinary Centre	Morogoro
36.	Korogwe District council	Tanga
37.	LGA NKASI	Rukwa
38.	Madunga Vetagro Centre ltd (Mapinga branch) Bagamoyo	Pwani
39.	Magito Veterinary Centre (Boko branch) Dar es Salaam	Dar es Salaam
40.	Mamsera Veterinary Centre	Dar es Salaam
41.	Masaki District Council, Mtwara	Mtwara
42.	Mawenzi Veterinary Centre, Moshi	Kilimanjaro
43.	Mbeya City Council	Mbeya
44.	Mbogwe District Council	Geita
45.	Meru Animal Welfare Organization (MAWO)	Arusha

Na.	Jina la Kituo	Mkoa kilipo kituo
46.	Meru District Council	Arusha
47.	Misungwi DC	Mwanza
48.	Mkwakwani Veterinary Clinic Tanga	Tanga
49.	Musoma District council	Mara
50.	Mwangupli Veterinary Centre	Mbeya
51.	Nanyungu Veterinary Centre (Kivule) Ilala	Dar es Salaam
52.	Nasimz Veterinary Care Ilemela	Mwanza
53.	Okinawa Veterinary Centre, Banana	Dar es Salaam
54.	Olem Veterinary Centre, Banana	Dar es Salaam
55.	Paka Veterinary Clinic, Malindi Stonetown Zanzibar	Zanzibar
56.	Pangani District council, Tanga	Tanga
57.	RollAgrovet Tanzania Limited	Arusha
58.	Rose Acre Layer Poultry Larm Lone Cactus, Poultry madicine	United States
59.	Sengerema DC	Mwanza
60.	Silverland Tanzania Limited, Poultry Medicine Practice	Iringa
61.	Sustainable Agriculture Tanzania (SAT) Morogoro	Morogoro
62.	Tabora Municipal council	Tabora
63.	TanVeterina Kinondoni - Dar es Salaam	Dar es Salaam
64.	Thrishool Exim Limited,	Dodoma
65.	Tukuyu, Rungwe LGA -	Mbeya
66.	TVLA Iringa & Mwanza	Iringa
67.	Ubungo Municipal Council	Dar es Salaam
68.	ZAAASO, Kianga, Zanzibar	Zanzibar

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2023

Kiambatisho Na.17: Orodha ya Shule Zinzozoshiriki Mpango ya Unywaji Maziwa Shuleni kwa Kipindi Cha Kuanzia Julai 2022 Hadi Machi, 2023

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
01	Shule ya Msingi ya Kiwalaa	420	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
02	Shule ya Msingi ya Foyeni	151	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
03	Shule ya Msingi ya Olimo	175	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
04	Shule ya Msingi ya Fukeni	255	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
05	Shule ya Msingi ya Mbokomu	297	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
06	Shule ya Msingi ya Kiu	188	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
07	Shule ya Msingi ya Neville	276	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
08	Shule ya Awali ya Fukeni	45	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
09	Shule ya Awali ya Kiranga	35	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
10	Shule ya Awali ya Chekereni (Mabogini)	67	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
11	Shule ya Awali ya Nazareti (Mabogini)	63	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
12	Shule ya Awali ya Newland (Mabogini)	52	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
13	Shule ya Awali ya Rau River (Mabogini)	51	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
14	Shule ya Awali ya Mtakuja (Mabogini)	50	Moshi Vijijini	Wazazi & Fukeni Mini Dairies
15	Shule ya Msingi ya Kibaoni	873	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
16	Shule ya Msingi ya Hai	686	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
17	Shule ya Msingi ya Uhuru	619	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
18	Shule ya Msingi ya Bomani	572	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
19	Shule ya Msingi ya Gezaulole	647	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
20	Trinity	260	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
21	Kao la Amami	300	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
22	Kingereka	1003	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
23	Shule ya Msingi ya Dhahiri	197	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
24	Shule ya Msingi ya Kambi ya Raha	994	Hai	Wazazi & Nronga Women Dairy Cooperative Society
25	Shule ya Msingi ya Ipogolo	203	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
26	Shule ya Msingi ya JJ Mungai	120	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
27	Shule ya Msingi ya Ndiuka	96	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
28	Shule ya Msingi ya Kibwabwa	77	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
29	Shule ya Msingi ya Kilongenya	78	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
30	Shule ya Msingi ya Kitwiru	148	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
31	Shule ya Msingi ya Mnazi Mmoja	103	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
32	Sokoni Chekechea	105	Iringa (M)	ASAS Dairies Ltd
33	Shule ya Msingi De Paul	745	Ruvuma	Ngosha Fresh
34	Shule ya Sekondari Matarawe	1088	Ruvuma	Ngosha Fresh
35	Shule ya Msingi ya Mwenge	1500	Mbeya Jiji	Wazazi na Sebadom
36	Shule ya Msingi ya Hayanga	1400	Mbeya Jiji	Wazazi na Sebadom
37	Jagro Kids and Primary School	50	Mbeya Jiji	Wazazi na Sebadom
38	Tulia Trust Nursery	25	Mbeya Jiji	Wazazi na Sebadom
39	Shule ya Msingi ya Renea	400	Arusha Jiji	Wazazi na Grande Demam
40	Winning Spirit Secondary School	520	Arusha Jiji	Wazazi na Grande Demam
41	Shule ya Msingi ya Intel	600	Arusha Jiji	Wazazi na Grande Demam
42	St. PIO Secondary School	25	Dodoma	Wazazi na Kongwa Milk
43	St. Francis Secondary School	500	Dodoma	Wazazi na Kongwa Milk
44	Shuel ya Msingi Kikuyu	1281	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
45	Shule Msingi Kaloleni	690	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
46	Shule ya Msingi Mazengo	900	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
47	Shule ya Msingi Kikuyu B	680	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
48	Shule ya Msingi Mlimwa	1469	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
49	Shule ya Msingi Mnadani	1258	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
50	Shule ya Msingi Chang'ombe	716	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
51	Shule ya Msingi Vibwanga	1681	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
52	Shule ya Msingi Amani	612	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
53	Shule ya Msingi Ipagala	1069	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
54	Shule ya Msingi Vizwi	130	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
55	Shule ya Msingi Nzugun B	3200	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
56	Shule ya Msingi Makutopola	684	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
57	Shule ya Msingi Chamwino	2400	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
58	Shule ya Msingi Ihumwa	2370	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
59	Shule ya Msingi Dodoma Makulu	2042	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
60	Shule ya Msingi Generali Msuguli	1302	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
61	Shule ya Msingi Kambarage	496	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
62	Shule ya Msingi Makole	1040	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
63	Shule ya Msingi Kisasa	2640	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
64	Shule ya Msingi Mliezi	600	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
65	Shule ya Msingi Nkukhundu B	4407	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
66	Shule ya Msingi Mimwa	634	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
67	Shule ya Msingi Mlimwa B	745	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
68	Shule ya Msingi Chamwino B	604	Dodoma	Wazazi na Tanga Fresh
69	Shule ya Msingi Bungo	1131	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
70	Shule ya Msingi Nguzo	929	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
71	Shule ya Msingi Mchikichini A	622	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
72	Shule ya Msingi Mchikichini B	689	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
73	Shule ya Msingi Mwere A	572	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
74	Shule ya Msingi Mwere B	565	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
75	Shule ya Msingi Mlimani	581	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
76	Shule ya Msingi Kilakala	852	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
77	Shule ya Msingi Mafiga A	883	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
78	Shule ya Msingi Mafiga B	440	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
79	Shule ya Msingi Misofini A	352	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
80	Shule ya Msingi Misofini B	1457	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
81	Shule ya Msingi Msavu A	1058	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
82	Shule ya Msingi Msavu B	504	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
83	Shule ya Msingi Mji mkuu	866	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
84	Shule ya Msingi Kigulumembe	1221	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
85	Shule ya Msingi Mfawala	953	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
86	Shule ya Msingi Sua	1100	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
87	Shule ya Msingi Mwembesongo	492	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
88	Shule ya Msingi Mbande	484	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
89	Shule ya Msingi Kikundi	905	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
90	Shule ya Msingi Mgolole	540	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
91	Shule ya Msingi Misongeni	1938	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
92	Shule ya Msingi Nananane	830	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
93	Shule ya Msingi Mafisa A	1065	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
94	Shule ya Msingi Mafisa B	2086	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
95	Shule ya Msingi Kihonda magorofani	1321	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
96	Shule ya Msingi Mkwajuni	896	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
97	Shule ya Msingi Sabasaba B	840	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
98	Shule ya Msingi Sabasaba B	1703	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
99	Shule ya Msingi Mazimbu B	1429	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
100	Shule ya Msingi Mazimbu B	1440	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
101	Shule ya Msingi Chief Albert	457	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
102	Shule ya Msingi Ujirani	980	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
103	Shule ya Msingi Lyahila	789	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
104	Shule ya Msingi Mapinduzi	1098	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
105	Shule ya Msingi Kantui	523	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
106	Shule ya Msingi Miyongo	568	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
107	Shule ya Msingi Ruaha A	955	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
108	Shule ya Msingi Ruaha B	608	Morogoro	Wazazi na Tanga Fresh
109	Shule ya Msingi Moringe	1100	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
110	Shule ya Msingi Mhimani	1050	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
111	Shule ya Msingi Sokoine	1200	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
112	Shule ya Msingi Mongela	1500	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
113	Shule ya Msingi Miembeni	570	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
114	Shule ya Msingi Bugando Mahitaji Maalumuu	666	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
115	Shule ya Msingi Nyanza B	400	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
116	Shule ya Msingi Nyanza C	400	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
117	Nyanza English Medium-Private	644	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
118	Shule ya Msingi Nyamagana A	450	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
119	Shule ya Msingi Nyamagana B	352	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
120	Pendo English Medium - Private	300	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
121	Koshuma Academy - Private	200	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
122	Shule ya Msingi Mirongo	550	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
123	Shule ya Msingi Bunny - Private	60	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
124	Shule ya Msingi Wisdom - Private	200	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
125	Lake English Medium - Private	700	Mwanza	Wazazi na Drips Bakery Cafe
126	Lake View School - Private	289	Mwanza	Kwanza Venture Milk
127	Franka Primary School - Private	400	Mwanza	Kwanza Venture Milk
128	Musabe Primary School - Private	278	Mwanza	Kwanza Venture Milk
129	Victoria Primary School - Private	360	Mwanza	Kwanza Venture Milk
130	Sunsoccer Day School - Private	398	Mwanza	Kwanza Venture Milk

NA.	JINA LA SHULE	IDADI YA WANAFUNZI	WILAYA	MFADHILI
131	Compassion Buzuruga Center - Private	402	Mwanza	Kwanza Venture Milk
132	Compassion Buhongwa Center - Private	387	Mwanza	Kwanza Venture Milk
133	Fountain Gate Eng. Medium Nursery -Private	165	Dodoma	Cal Probiotic Yogurt
134	Feza Pre and Primary School-Private	235	Dodoma	Cal Probiotic Yogurt
	JUMLA YA WANAFUNZI	99,687		
	Idadi ya wanafunzi Msingi	97,554		Idadi ya shule (130)
	Idadi ya Wanafunzi Sekondari	2,133		Idadi ya shule (4)
	Milkoia Inayoshiriki	8		Arusha, Mbeya, Kilimanjaro, Morogoro, Dodoma, Ruvuma, Iringa na Mbeya
	Idadi ya Wasindikaji	10		Fukeni Mini Dairies, Nronga Women Dairy Cooperative Society, ASAS Dairies Ltd, Ngosha Fresh, Sebadom, Grande Demam, Kongwa Milk, Tanga Fresh Ltd, Drips Bakery Café na Kwanza Venture Milk

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi 2023

Kiambatisho Na. 18: Uvunaji wa Samaki na Nguvu ya Uvuvi Hadi Aprili, 2023

Maji	Wavuvi	Vyombo	Uzito (Tani)	Thamani TZS '000	Mchango wa uzalishaji wa samaki kwa aina ya maji (Asilimia)
Ziwa Victoria	102,779	31,074	300,252	2,011,685,519.00	70.4
Ziwa Tanganyika	29,571	11,963	62,772	420,570,256.00	14.7
Ziwa Nyasa	5,550	2,632	5,239	35,098,017.00	1.2
Ziwa Rukwa	3,428	1,786	3,510	23,514,521.00	0.8
Bwawa la Mtera	1,738	998	4,162	27,882,318.00	1.0
Bwawa la Nyumba ya Mungu	783	432	3,176	21,278,463.00	0.7
Maji Madogo	879	321	2,004	13,429,480.00	0.5
Uvuvi mdogo Baharini	53,035	9,242	45,442	304,463,008.00	10.7
Jumla	197,763	58,448	426,555	2,857,921,582.00	100.0

Kiambatisho Na. 19: Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki kwenye vituo vya Serikali

A. Uzalishaji wa vifaranga vya samaki kwenye vituo vya Serikali		
Na	Jina la kituo	Mkoa
1	Ruhila Aquaculture Development Center	Ruvuma
2	Mwamapuli Aquaculture Development Center	Tabora
3	Kingolwira Aquaculture Development Center	Morogoro
	Jumla ndogo	823,146
B. Uzalishaji wa vifaranga vya samaki vitotoleshi vya Taasisi za Serikali		
Na.	Jina	Mkoa
1	Ruvu JKT	Pwani
2	822 KJ Rwamkoma	Mara
3	Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania TAFIRI	Mwanza
4	Sumaponic JKT Mbweni	Dar es Salaam
	Jumla ndogo	3,246,026
C. Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki katika Vitotoleshi vya Sekta Binafsi		
Jina	Mkoa	Idadi
1 Tangreen Investment	Mwanza	3,505,508
2 Tanlapia Ltd	Pwani	3,428,000
3 Eden Agri Aqua	Dar es Salaam	2,910,850
5 TZ Zhong Zhi Cage Co.LTD	Mwanza	2,705,300
6 Meck Fish Farm (SAMEKI LIMITED)	Mwanza	1,957,006
7 Ruvu Fish Farm	Pwani	1,864,342
8 Righa's Safina (Big Fish)	Dar es Salaam	1,868,070

C. Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki katika Vitotoleshi vya Sekta Binafsi			
	Jina	Mkoa	Idadi
9	Mataya Fish Farm	Bagamoyo	1,433,700
10	Konga Agribusiness	Mwanza	1,132,000
11	RG Intergrated Fish Farm	Morogoro	992,553
12	John Kasegenya	Mwanza	972,301
13	Mpanju Fish Farm	Mwanza	513,090
14	Shazain Fish Farm	Arusha	557,300
15	Feeds and Fingerlings Fish Farm	Arusha	645,000
16	Soagro Co Ltd	Ruvuma	556,600
17	Judasa Aqua Farm	Pwani	794,800
18	Soul Farm Company	Kilimanjaro	498,326
19	Kisarawe Fish farm	Pwani	328,190
20	KCG Consultancy Services	Simiyu	315,632
21	Rofacol Company Ltd	Mbeya	485,000
22	Kwizera Fish Farm	Mwanza	432,100
23	Jans Aqua Fish Farm	Pwani	435,000
24	Igomelo Farm Ltd	Mbeya	352,000
25	Sharif Rajabu Fish Farm	Mwanza	363,020
26	Lake Fresh Farm	Simiyu	216,300
27	Greenfish Investment	Dar es Salaam	139,000
28	Tarime Aqua Group	Mara	189,020
29	Dkt. Charles Tizeba	Mwanza	160,000
30	ABSOM Limited	Tanga	148,000
	Jumla ndogo		29,898,008

D . Uzalishaji wa Vifaranga vya Kambamiti katika Vitotoleshi vya Sekta Binafsi		
Na.	Jina	Mkoa
1	Alphakrust Fish Farm	Pwani
	Jumla ndogo	
	Jumla Kuu	
		Idadi
		2,000,000
		2,000,000
		35,967,180

Kiambatisho Na. 20:Upatikanaji wa Chakula cha Samaki wa Kufugwa Nchini Mwaka 2022/2023

A. Chakula kilichotengenezwa nchini			
Na	Jina la watengenezaji	Mkoa	Kiasi (Tani)
1.	Eden Agri Aqua Services	Dar es Salaam	584
2.	Panicum Company LTD	Dar es Salaam	203.5
3.	Takefish Farm group	Mara	163
4.	Tanfeed	Morogoro	125
5.	SOAGRO CO. LTD	Ruvuma	97.4
6.	Hill Feeds/Salibaba Pellets Co.	Pwani	78
7.	Rayana Fish Farm	Dar es Salaam	54.8
8.	Lina Fish Feed	Dar es Salaam	19.5
	Jumla Ndogo		1,325.2
B. Chakula Kilichoagizwa kutoka Nje ya Nchi			
Na	Jina la Muagizaji	Mkoa	Kiasi (Tani)
1.	TanGreen Agriculture Ltd	Mwanza	2,000
2.	Afrlik Feeds Tanzania Limited	Dar es Salaam	266.6
3.	Tanlapia Limited	Pwani	250
4.	Blue Future	Pwani	100
5.	SAMEKI	Mwanza	82.5
6.	Maze Intercorp Ltd	Dar es Salaam	45
7.	Tanlake Samaki	Kigoma	56
8.	Aquasol Company	Mara	50
9.	Alphakrust	Dar es Salaam	28.8
10.	TakeFish Farm Tanzania	Mara	27.5

B. Chakula Kilichoagizwa kutoka Nje ya Nchi		
Na	Jina la Muagizaji	Kiasi (Tani)
	Mkoa	
11.	Ruvu Fish Farm (T) Ltd	26
12.	Konga Agribusiness	25
13.	Dodoki Investment	23.8
14.	Primina Company	19.8
15.	Asheri Kajigili	11.7
	Jumla Ndogo	3,012.7
	Jumla Kuu	4,337.9

Kiambatisho Na. 21: Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023 Hadi Aprili, 2023

Kasma	Maelezo ya Kasma	Makusanyo 2021/2022	Lengo 2022/2023	Lengo (Julai hadi Aprili, 2023)	Makusanyo (Julai 2022-Aprili, 2023)
14210147	Leseni za Uvuvi, Usafirishaji mazao ya uvuvi nje ya Nchi	898,390,570.81	1,561,600,000	1,171,200,000.00	930,027,362.11
14210148	Ushuru wa kusafirisha mazao ya uvuvi nje ya nchi	18,425,555,477.99	27,771,651,452.52	20,828,738,589.39	12,723,859,420.36
14220222	Ushuru wa kuingiza mazao ya uvuvi Nchini	30,569,639.92	109,313,550	81,985,162.5	44,477,664.81
14220168	Adhabu (Compound Fees)	844,661,323.43	2,858,625,000	1,812,841,239.94	548,550,000.00
14220216	Huduma za Maabara na Ukaguzi	1,264,467,635.00	1,721,396,085.25	1,291,047,063.94	918,254,451.95
14220217	Tozo ya kusafirisha mazao ya Uvuvi ndani ya Nchi (<i>Movement Permit</i>)	0.00	2,250,000,000	1,687,500,000.00	697,140,250.00
14220161	Mapato mengineyo	69,691,797.33	255,952,875	191,964,656.25	211,910,666.54
14220213	Leseni za Uvuvi wa Kambamiti	55,828,385.53	262,361,000	196,770,750.00	39,111,898.97
14220194	Mauzo ya Vifaranga vya Samaki	74,515,836.00	791,978,383.98	593,983,787.98	60,822,336.00
14210149	EEZ	990,000,000.00	2,417,121,653.25	2,143,968,750.00	1,218,240,000.00
	Jumla	22,653,680,666.01	40,000,000,000	33,333,333,333.33	17,392,394,050.74

**Kiambatisho Na. 22: Matokeo ya Kazi ya Ulinzi na Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi
Hadi Mwezi Machi, 2023**

Na.	Mwaka Zana	2021/2022		2022/2023	
			Idadi		Idadi
1.	Nyavu za Makila		18,443		310
2.	Nyavu za kokoro		2,309		311
3.	Nyavu za Degaa/Drift net		1,750		10
4.	Timba/Utali		9,845		3,178
5.	Katuli		1		2
6.	Nyavu za Mtando		445		0
7.	Nyavu za Gongu		1		0
8.	Nyavu za Kimia		01		0
9.	Vyandarua		108		45
10.	Kamba za Kokoro		141,374		223,859
11.	Nyavu za Gizagiza/Kumbakumba		4		18
12.	Ndoano		210,000		0
13.	Samaki wachanga (Kilo)		26,556		5,887
14.	Kaa wachanga (kilo)		158		0
15.	Kamba miti		210		0
16.	Pweza wasioruhusiwa (Kilo)		-		0
17.	Jongoo bahari		211		0
18.	Michinji		15		0
19.	Watumwiwa		1,123		917
20.	Mitumbwi		-		369
21.	Kesi		3		7

Kiambatisho Na. 23: Mauzo ya Samaki na Mazao ya Uvuvi Kwenda Nje ya Nchi Hadi Aprili, 2023

Zao	Uzito (tani)	Samaki wa Mapambo	Thamani (USD)	Thamani (TZS)	Ushuru (TZS)
Aquarium Fish (Live)/L. Tang	0.00	150,308	782,404.71	1,814,390,292.06	323,873,408.48
Chilled Filets	42.44		284,327.90	650,943,137.54	12,791,835.53
Chilled H&G	4.17		27,905.50	63,887,130.76	1,063,523.25
Chilled Lobster	94.79		635,072.90	1,453,942,247.99	17,401.00
Dried Heads	48.08		322,102.50	737,424,684.53	1,300,340.40
Dried Chests	368.76		2,470,678.60	5,656,396,293.63	34,504,795.49
Dried Dagaal/ L. Nyasa	16.85		112,895.00	258,462,941.95	424,371.00
Dried Dagaal/ L. Tang	346.22		2,319,669.18	5,310,673,808.23	152,303,643.13
Dried Dagaal/ L. Vict	5,733.11		38,411,862.56	87,940,502,272.75	1,440,426,883.51
Dried Dagaal/ Marine	1,052.81		7,053,839.80	16,149,131,369.65	244,265,390.50
Dried Fin Fish/ Marine	8.02		53,720.60	122,988,478.85	9,965.70
Dried Fish Meals/ L. Vict	637.70		4,272,590.00	9,781,710,271.90	29,525,766.96
Dried Fish/ L. Eyasi	518.57		3,474,419.00	7,954,369,602.79	97,001,392.56
Dried Fish/ L. Eyasi/ Bahi/ Manyara	864.51		5,792,217.00	13,260,759,521.97	161,648,359.51
Dried Fish/ L. Rukwa	3.84		25,700.53	58,839,050.39	2,464,659.71
Dried frames	195.06		1,306,895.30	2,992,019,168.77	8,735,146.89
Dried Furu/ L. Vict	166.18		1,113,381.21	2,548,986,075.99	36,421,313.20
Dried H&G	6.48		43,395.90	99,351,007.42	2,924.00
Dried Heads	1,872.01		12,542,467.00	28,714,849,374.47	167,559,545.24
Dried Maws	667.00		4,468,920.97	10,231,192,360.22	2,542,085,301.69

Zao	Uzito (tani)	Samaki wa Mapambo	Thamani (USD)	Thamani (TZS)	Ushuru (TZS)
Dried Mjgebuka/L.Tang	286.69		1,920,851.01	4,397,615,501.65	136,089,654.47
Dried Offcuts	154.38		1,034,356.72	2,368,066,618.34	35,165,685.46
Dried Sangara/Kayabo	183.00		1,226,116.75	2,807,083,948.62	122,054,424.31
Dried Tilapia/L.Vict	6.92		46,348.59	106,110,925.43	15,551.00
Dried Uduvi /L.Vict	357.20		2,393,226.60	5,479,076,910.31	16,900,927.38
Fozen Offcuts	4.86		32,562.00	74,547,768.42	1,030,133.52
Fresh Frames	161.97		1,085,192.30	2,484,450,103.54	932,750.68
Fresh H&G	479.91		3,215,423.73	7,361,423,248.57	295,812,628.74
Fried Dagaal/L.Vict	3.97		26,612.40	60,926,694.68	111,163.68
Frozen Head	5.68		38,049.30	87,110,447.91	32,485.32
Frozen Octopus	1,321.32		8,852,818.88	20,267,732,060.61	2,443,471,081.89
Frozen Changu/Marine	2.15		14,371.50	32,902,255.82	606,680.00
Frozen Chests	632.81		4,239,840.40	9,706,733,010.16	73,205,021.14
Frozen Crabs	2.55		17,071.60	39,083,891.76	2,429,879.12
Frozen Dagaal/L.Tang	71.98		482,232.50	1,104,027,907.83	34,010,198.75
Frozen Fillets	9,191.14		61,580,663.19	140,983,386,118.40	2,335,071,152.29
Frozen Fin Fish/Marine	15.21		101,873.50	233,230,209.64	8,415,441.17
Frozen Fish Skin	6.73		45,084.30	103,216,447.26	28,460.20
Frozen frames	270.54		1,812,644.80	4,149,887,131.57	1,704,345.08
Frozen H&G	901.26		6,038,468.80	13,824,530,855.41	282,520,026.58
Frozen Heads	31.74		212,624.50	486,784,656.55	1,048,850.32
Frozen Kolekole/Marine	80.75		541,031.70	1,238,643,384.30	92,900.00
Frozen Lobster	6.01		40,267.00	92,187,672.47	131,532.26

Zao	Uzito (tani)	Samaki wa Mapambo	Thamani (USD)	Thamani (TZS)	Ushuru (TZS)
Frozen Migebuka/L.Tang	297.15		1,990,913.31	4,558,016,836.47	94,816,978.65
Frozen Offcuts	297.74		1,994,858.00	4,567,047,853.78	86,463,592.67
Frozen Prawns/Farmed	37.07		248,394.13	568,675,993.72	8,213,633.70
Frozen Prawns/Wild	118.80		795,926.50	1,822,202,088.37	2,746,586.25
Frozen Sharks	14.56		97,558.70	223,351,863.37	120,750.00
Frozen Squids	6.87		46,005.55	105,325,566.23	10,445,053.29
Frozen Tasi (siganus sp.)	4.80		32,126.50	73,550,730.37	101,200.00
Frozen Tilapia/L.Vict	5.99		40,146.40	91,911,569.62	32,735.70
Frozen Tuna	42.82		286,894.00	656,817,992.54	101,200.00
Live Crabs	271.56		1,819,456.56	4,165,482,033.87	697,982,905.83
Lve Lobster	432.34		2,896,648.52	6,631,616,088.17	503,410,500.45
Sea Shells/Cowries	615.50		4,123,881.49	9,441,255,522.02	110,600,467.88
Sea weeds	462.35		3,097,745.00	7,092,008,380.45	0.00
Smoked Fish (Catfish)	32.80		219,739.90	503,074,724.46	1,300.00
Smoked Nile Perch/L.Vict	1.29		8,655.60	19,816,208.04	131,584.02
Jumla	29,466.98	150,308.00	198,211,148.37	453,809,730,312.51	12,562,475,429.55

Kiambatisho Na. 24: Ulinganifu wa Uingizaji wa Samaki Kutoka Nje ya Nchi kwa Mwaka 2021/2022 Na 2022/2023 Hadi Aprili 2023

Uingizaji wa samaki mwaka 2021/2022		Uingizaji wa samaki mwaka 2022/2023		
Mwezi	Uzito (Tani)	Thamani (Milioni)	Uzito (Tani)	Thamani (Milioni)
Julai	0.00	0.00	1.46	69,227,371.28
Agosti	0.94	39,349,806.89	0.60	6,948,840.00
Septemba	0.00	0.00	1.51	76,168,039.92
Oktoba	0.00	0.00	0.75	13,864,837.20
Novemba	1.58	69,604,915	1.20	49,622,830.43
Disemba	0.00	0.00	0.04	310,000.00
Januari	0.112	1,938,713.00	-	-
Februari	0.60	12,962,785.00	0.68	7,885,689.63
Machi	1.44	26,157,501.16		
Aprili	0.07	4,213,560.00		
Jumla	4.74	154,227,281.15	6.24	224,027,608.45

Kiambatisho Na. 25: Mgawanyo wa Boti Katika Maziwa na Bahari Kikanda

Na.	KANDA	IDADI
1.	UKANDA WA PWANI	86
2.	ZIWA VICTORIA	55
3.	ZIWA TANGANYIKA	13
4.	ZIWA NYASA	4
	JUMLA KUU	158

Kiambatisho Na. 26: Hali ya Utendaji wa Viwanda vya Kuchakata Mazao ya Uvuvi Nchini

Na.	Jina la kiwanda	Mahali kilipo	Uwezo wa Uzalishaji		Zao linalochakatwa	Hali ya kiwanda
			(Tani/siku)	(Tani/siku)		
1	Tanzania Fish Processors Ltd	Mwanza	120	20	Minofu	Kinafanya kazi
2	Victoria Perch Ltd (Zamani Mwanza Fishing Industries Ltd)	Mwanza	45	9	Minofu	Kinafanya kazi
3	Omega Fish Ltd	Mwanza	75	18	Minofu	Kinafanya kazi
4	Nile Perch Fisheries Ltd	Mwanza	175	25	Minofu	Kinafanya kazi
5	Musoma Fish Processors Ltd	Musoma	30	15	Minofu	Kinafanya kazi
6	Kagera Fish Company Ltd	Bukoba	35	5	Minofu	Kinafanya kazi
7	Supreme Perch Ltd (Zamani Vicfish Ltd-Bukoba)	Bukoba	60	15	Minofu	Kinafanya kazi
8	Nature's Fish Ltd (Zamani Tanzania Fisheries)	Mwanza	75	15	Minofu	Kinafanya kazi

Na.	Jina la kiwanda	Mahali kilipo	Uwezo wa Uzalishaji (Tani/siku)		Uzalishaji kwa sasa (Tani/siku)		Zao linalochakatwa	Hali ya kiwanda
9	Development Company Ltd Delish foods Ltd	Magu	15		9		Minofu	Kinafanya kazi
1	Aqua Perch Ltd	Mwanza	-		0		Minofu	Kipya hakijaanza uzalishaji
1	Lake Star Ltd (Zamani Tanperch Ltd.)	Mwanza	-		0		Minofu	Kiisimama Julai 2017. Kinatarajia kuanza uzalishaji 2023 baada ya kumunuliwa na mwekezaji mpya)
Viwanda vya kuchakata mabondo Ziwa Victoria								
1	Hong Lin International Trade	Ilemela Mwanza	2,000		200		Mabondo	Kinafanya kazi

Na.	Jina la kiwanda	Mahali kilipo	Uwezo wa Uzalishaji (Tani/siku)		Uzalishaji kwa sasa (Tani/siku)		Zao linalochakatwa	Hali ya kiwanda
	Development Co. Ltd							
2	Rong Zhen (T) Co. Ltd	Ilemela Mwanza	700		30		Mabondo	Kinafanya kazi
3	Tongfu Co. Ltd -	Ilemela Mwanza	800		30		Mabondo	Kinafanya kazi
4	Dayaxu Co. Ltd	Ilemela Mwanza	1,300		220		Mabondo	Kinafanya kazi
5	Sunshine Co. Ltd	Ilemela Mwanza	300		15		Mabondo	Kinafanya kazi
6	Tanda Fishery Tanzania Ltd	Ilemela Mwanza	350		70		Mabondo	Kinafanya kazi
7	ZhenHua Co. Ltd	Ilemela Mwanza	1,500		100		Mabondo	Kinafanya kazi
8	Azalea Fisheries Ltd	Ilemela Mwanza	800		100		Mabondo	Kinafanya kazi
9	Mercury Mariner Co. Ltd	Ilemela Mwanza	500		80		Mabondo	Kinafanya kazi
1	Damuka Investment Co.Ltd	Ilemela Mwanza	150		30		Mabondo	Kinafanya kazi

Na.	Jina la kiwanda	Mahali kilipo	Uwezo wa Uzalishaji		Uzalishaji kwa sasa		Zao linalochakatwa	Hali ya kiwanda
			(Tani/siku)	(Tani/siku)	(Tani/siku)	(Tani/siku)		
1	JFJ International Company Ltd	Ilemela Mwanza	3,000		200		Mabondo	Kinafanya kazi
Viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi Ukanda wa Bahari ya Hindi								
1	Alphakrust Limited	Dar Es Salaam	15		1.5		Kamba miti, pweza, Catfish walioganda, Kamba kochi, kaa hai na samaki wenye mapezi	Kinafanya kazi
2	Tanpesca Tanga Limited	Tanga	10		0.9		Nngisi, Pweza Catfish walioganda, Kamba miti na kaa	Kinafanya kazi
3	Tanpesca Mafia Plant Limited	Mafia	15		1.2		Nngisi, Pweza, Kamba miti ngisi walioganda, Kamba miti.	Kinafanya kazi

Na.	Jina la kiwanda	Mahali kilipo	Uwezo wa Uzalishaji		Uzalishaji kwa sasa (Tani/siku)	Zao linalochakatwa	Hali ya kiwanda
			(Tani/siku)	(Tani/siku)			
4	Bahari Foods Limited	Dar Es Salaam	8	2	Pweza	Kinafanya kazi	
5	Sihai Export & Import Co. Limited	Dar Es Salaam	25	18	kambamiti	Kinafanya kazi	
6	Abajuko Enterprises Limited	Mkuranga	10	0.5	Samaki wenye mapezi, Pweza, Ngisi Kambamiti na kaa hai	Kinafanya kazi	
7	Kawther Sea Food Limited	Dar Es Salaam	5	2.4	Kambamiti, Pweza walioganda, Ngisi, Samaki weye mapezi, Catfish, Kambakochi na kaa hai	Kinafanya kazi	
8	Istdar Limited	Dar Es Salaam	6	1.5	Pweza na Ngisi walioganda	Kinafanya kazi	
9	Delac Jv Ase Co. Limited		5	2	Pweza, Samaki wenye mapezi,	Kinafanya kazi	

Na.	Jina la kiwanda	Mahali kilipo	Uwezo wa Uzalishaji (Tani/siku)		Uzalishaji kwa sasa (Tani/siku)		Zao linalochakatwa	Hali ya kiwanda
1	Lim Zone International Co. Ltd		5	1			Kambakochi na kaa walioganda Pweza, Ngisi samaki wenye mapezi na Salmon	Kinafanya kazi
Viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi Ziwa Tanganyika								
1	Alpha Tanganyika Flavour Limited	Sumbawanga	20	3			Dagaa, migebuga sangara	Kinafanya kazi

Kiambatisho Na. 27: Gawio Lilitolewa Serikalini kutoka katika Taasisi za Wizara ya Mifugo na Uvuvi Mwaka 2022/2023

Na.	Taasisi	Gawio	Huduma kwa jamii (CSR)
Sekta ya Mifugo			
1.	TALIRI	2,203,000	14,818,500
2.	NARCO	10,000,000	50,000,000
3.	LITA	40,000,000	16,500,000
4.	TVLA	50,000,000	12,500,000
5.	Bodi ya Maziwa Tanzania	5,000,000	2,500,000
6.	Bodi ya Nyama Tanzania	10,000,000	0
	Jumla ndogo	117,203,000	96,318,500
Sekta ya Uvuvi			
7.	TAFIRI	6,720,000	1,000,000
8.	FETA	20,000,000	65,150,000
9.	MPRU	10,000,000	49,636,597
	Jumla ndogo	36,720,000	115,786,597
	Jumla kuu	153,923,000.00	212,105,097.00

Kiambatisho Na. 28: Makusanyo ya Maduhuli mwaka 2022/2023 hadi Aprili, 2023

Na	KITUO	LENGO KWA MWAKA	LENGO KWA MIEZI 10	JUMLA	% YA MWAKA	% YA MIEZI 10
1	PUGU	2,500,928,452.38	2,084,107,043.65	1,420,418,037.00	56.80	68.15
2	KIZOTA	500,000,000.00	416,666,666.67	202,862,214.00	40.57	48.69
3	IPULI	170,000,000.00	141,666,666.67	74,489,011.00	43.82	52.58
4	IGUNGA	270,000,000.00	225,000,000.00	162,725,330.00	60.27	72.32
5	NYAMATALA	480,000,000.00	400,000,000.00	198,668,300.00	41.39	49.67
6	MHUNZE	542,000,000.00	451,666,666.67	255,365,504.00	47.12	56.54
7	THEMI	90,000,000.00	75,000,000.00	65,081,600.00	72.31	86.78
8	MESERANI	570,000,000.00	475,000,000.00	202,466,404.00	35.52	42.62
9	WERUWERU	200,000,000.00	166,666,666.67	100,992,508.00	50.50	60.60
10	LAMADI LIVESTOCK CHECK POINT	80,000,000.00	66,666,666.67	10,575,500.00	13.22	15.86
11	LUMECHA	40,000,000.00	33,333,333.33	17,614,000.00	44.04	52.84
12	KOROGWE	HAKUFANYA KAZI	-	82,500.00	-	-
13	KIRUMI	170,000,000.00	141,666,666.67	1,373,500.00	0.81	0.97
14	KASEVA	10,000,000.00	8,333,333.33	1,330,500.00	13.31	15.97
15	LONGIDO	700,000,000.00	583,333,333.33	65,421,500.00	9.35	11.22
16	RUKOLE	70,000,000.00	58,333,333.33	35,613,000.00	50.88	61.05
17	MUTUKULA	100,000,000.00	83,333,333.33	37,793,800.00	37.79	45.35
18	WASO	120,000,000.00	100,000,000.00	108,201,500.00	90.17	108.20
19	DODOMA HQ (DVS)	-	-	1,052,145,842.78	-	-

Na	KITUO	LENGO KWA MWAKA	LENGO KWA MIEZI 10	JUMLA	% YA MWAKA	% YA MIEZI 10
20	DODOMA HQ (DPM)	-	-	270,511,423.88	-	-
21	DODOMA HQ(DGLF)	-	-	229,595,136.14	-	-
22	HANDENI CHECK POINT	150,000,000.00	125,000,000.00	119,120,500.00	79.41	95.30
23	MAKUYUNI CHECK POINT	360,000,000.00	300,000,000.00	12,588,000.00	3.50	4.20
24	ZVC ARUSHA	850,000,000.00	708,333,333.33	759,516,741.63	89.35	107.23
25	ZVC IRINGA	650,000,000.00	541,666,666.67	178,249,712.76	27.42	32.91
26	ZVC MTWARA	40,000,000.00	33,333,333.33	20,398,366.97	51.00	61.20
27	ZVC MWANZA	1,400,000,000.00	1,166,666,666.67	1,805,436,168.02	128.96	154.75
28	ZVC RUKWA	90,000,000.00	75,000,000.00	15,698,110.73	17.44	20.93
29	ZVC TABORA	100,000,000.00	83,333,333.33	33,054,810.94	33.05	39.67
30	ZVC TEMEKE	9,500,000,000.00	7,916,666,666.67	5,261,895,284.22	55.39	66.47
31	ZVC DODOMA	750,000,000.00	625,000,000.00	155,519,901.81	20.74	24.88
32	SYSTEM C PRIMARY MARKETS	16,000,000,000.00	13,333,333,333.33	5,736,020,273.85	35.85	43.02
33	KYAKA COLLECTION CENTRE	35,000,000.00	29,166,666.67	8,989,000.00	25.68	30.82
34	BBT-TC UKAGUZI VYAKULA VYA MIFUGO	2,000,000.00	1,666,666.67	-	-	-

Na	KITUO	LENGO KWA MWAKA	LENGO KWA MIEZI 10	JUMLA	% YA MWAKA	% YA MIEZI 10
35	Magna Boarder Market	10,000,000.00	8,333,333.33	908,500.00	9.09	10.90
36	KITUO CHA DORIA MAKAMBAKO	140,000,000.00	116,666,666.67	6,860,500.00	4.90	5.88
37	KITUO CHA DORIA TUNDUMA	150,000,000.00	125,000,000.00	7,175,000.00	4.78	5.74
38	BLS-BUZIRAYOMBO	-	-	6,630,500.00	-	-
39	Kibaha Check Point	-	-	266,500.00	-	-
40	Marendego Check Point	-	-	13,129,000.00	-	-
41	Nata Secondary Market	-	-	1,797,000.00	-	-
42	Sekenke Secondary Market	-	-	211,500.00	-	-
43	Bagamoyo Checkpoint	-	-	147,000.00	-	-
	JUMLA NDOGO	36,839,928,452.38	30,699,940,376.98	18,656,939,481.75	50.64	60.77
44	MASHAMBA	3,260,071,547.62	2,716,726,289.68	1,275,434,278.00	39.12	46.95
	JUMLA KUU	40,100,000,000.00	33,416,666,666.67	19,932,373,759.75	49.71	59.65

Mhe. Abdallah H. Ulega (Mb), Waziri wa Mifugo na Uvuvi (kushoto) akikagua vizimba vya kufugia samaki vya mwekezaji SAMEKI vilivyopo ndani ya Ziwa Victoria, wilayani Sengerema – Mwanza.

Mhe. David Ernest Silinde (Mb), Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi akiwalisha samaki chakula kwenye mabwawa ya kufugia samaki aina Tilapia wa Kampuni ya TANLAPIA iliyopo wilaya ya Bagamoyo.